

59581

ZBRANI SPISI
PAVLINĚ PAJKOVĚ

I. zvezek.

272

The image shows the front cover of a book. The cover has a dark, textured background with a complex, swirling pattern that resembles marbled paper or a wood grain. The pattern consists of numerous concentric, wavy lines and spots in various shades of gray and black, creating a sense of depth and movement. In the top left corner, there is a small, rectangular, light-colored label with a thin black border. Inside this label, the number "272" is printed in a simple, black, sans-serif font. The overall appearance is that of an old, well-used book.

Zbrani spisi

Pavline Pajkove

I. zvezek.

Paulina Pajkovec

Zbrani spisi
PAVLINE PAJKOVE

s sliko
in životopisom pisateljice.

Prvi zvezek.

V Celji, 1893.

Tiskal, izdal in založil Dragotin Hribar v Celji.

59581

Prejeto od urada
za upravljanje imovine
upornikov

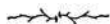
Knj. št. 59581

Kazalo.

Životopisne in književne črtice za vvod	1
Pesni	13
Motto	15
Tvoj spomin	16
Pomlad	18
Solza	20
Ti nisi ljubil	21
Prijeten dokaz	23
Cveticam	24
Porod ljubezni	26
Moj zaklad	27
Povračilo	29
Sirota	31
Razlika	32
Dvojna doba	33
Kakó si se izdal	34
Milih pokojnikov dan	35
Domišljija	37
Slutnje	38
Veselo prerojenje	39
Tvoj prvi poljub	40
Svetu	41
Slovó od domovine	42
Človeško srcé	44
Gotovo zdravilo	45
Pregovorjena otožnost	46

— IV —

Novi domovini	47
Novomašniku	49
Pozdrav novemu letu	51
Tvoje mokre oči	53
Tolažba	54
Ponudba	55
Molk	58
Da vsikdár takó bi bilo	59
Svet dekletom	60
Ovenéli cvetici	61
Prošnja	63
Slavčkom	65
Moja nezadovoljnost	67
Mrak	68
Otožnice svarilo	70
Najina ločitev	72
Po ločitvi	73
Jesen	74
Materni glasovi. I—XI	76—94
Gazele 1—4	95—98
Slovó Staremu trgu	99
Studenčku	101
Deklici v spominsko knjigo	103
Z Bogom!	104
V spomin 10. maja 1881	105
Ranjeni Črnogorec	107
Prvi križ na turškem polji	110
Razpravní in pripovední del	116
Občutki na novega leta dan	117
Odlomki ženskega dnevnika (Novela)	124
Blagodejna zvezdica (Novela)	188

Živolopisne

in književne črlice

za vvod.

Blag čitatelj mi drage volje pri-trdi, da se pisateljici, ktera skoro dvajseto leto marljivo obdeluje polje slovenske knji-ževnosti, sme izpolniti želja vi-deti zbrane svoje spise, ki so po raznih časopisih in knjigah raztrošeni. Kakor potnik še le z visokega preglednega mesta dobiva pravi obraz in pravo sliko krajine, takó čitatelj stoprav iz pregleda vsega, kar je pisateljica napisala, more prav oceniti njeno pisavo in pisateljčin značaj.

Tedaj ženski spisi, poreče ta ali oni. — Na to se dá odvrniti: ako ženam prepuščamo skrb za naj-draže kar imamo, namreč odgojo svojega zaroda, zakaj jej ne bi smeli izročati pisnega orodja? — Kaj pak opravičuje žensko, poreče kdo dalje, da bi smela

pisariti? — Isto, kar možkega: mogočni nágon svoje misli in svoja čuvstva objavljati. Res da, učenost množiti ni ženski posel; a živi čut za vse, kar žensko obdaje in na njo deluje, čut menda živeji nego v možkem, daje ženski polno pravico do pisanja. Ženska pisava dosega druge namene nego možka in ima drug značaj nego ta. Ženska misli s srcem, misli s čuvstvom, in kar ona opisuje, ni čudo, ako je zopet čuvstvo, mej tem ko mož misli bolj s hladnim umom, v pojmi, in rajši izražuje dejanja in čine, sploh vse, kar se zunaj njega vrši v širnem svetovnem prostranstvu. Ženski spisi so torej pristna povestnica ženskega čuvstvovanja in neposredni odsevi ženskega bitja in življenja. Možki in ženski spisi se na ta način dopolnjujejo kakor stvarnost ali objektivnost in pa sobstvenost ali subjektivnost; oboji so enako važni za poznavanje človeške naravi, katero poznavanje se ima za ne mali del pisateljskega delovanja smatrati.

Ženska je rojena umetnica in takó tudi sposobna k pisateljevanju. Ona ima bister vid in tanek čut za vsakoršno lepoto in dostojnost, najbrž vsled nežnejšega telesnega sestava, in pogodi v trenutji pravo sodbo o tem, kar opazuje. To dvoje pak, bister vid za podrobnosti in zdrava, brza in resnična sodba, uprav to dela umetnika in dobrega pisatelja.

Marsikomu se bode trditev, da je ženska ustvarjena za umetnost in pisateljstvo, zdela pretirana in

celó neverjetna. Znano je, bode dejal, kakó malo slavnih umetnic šteje izobraženi svet sploh, slovenski pa posebej. Razven Josipine Turnogradske in Lujize Pesjakove res da pred Pavlino Pajkovo in ob enem z njo ni delovala nobena obče znana pisateljica slovenska, da ne govorim o umetnicah slovenskih. Ali pa se je tudi vprašalo za vzroke, zakaj je število umetnic in pisateljic tako majhno? Pravega vzroka ni težko najti; ta tiči v pomanjkljivosti ženske odgoje. Ta je nasproti možki odgoji silno zanemarjena, k pisateljevanju pa treba vsestranskih, dobro razvitih močij. Ženska ne uživa doslej niti vsestranske niti one odgoje, ktera bi njene vlastite sposobnosti razvijala; zató se tudi v umetnosti in v pisateljstvu ni mogla pokazati vso. Da se ročna dela ali pa godba ali pa izobraženje v učiteljico nimajo za pravo vsestransko odgojo smatrati, je jasno; drugih odgoj pa pri nas ženski spol ne uživa. Mi se hudujemo na potujčeno svoje ženstvo slovensko, mi zahtevamo, naj je naš deklinški svet národen, naj bi slovenske matere boljših stanóv čutile in odgojevale v narodnem duhu, tudi želimo, da bi naše žene bile vsestranski izobražene: a mi ne storimo ničesar, kar bi vodilo k temu smotru, dajaje slovenskim devojkam ali tujo pa nepopolno ali celó nobeno primerno odgojo, kakor da naj one postanejo same kuharice ali služabnice ali k večemu ktera izmed njih učiteljica! Ako

se torej pri nas Slovencih, kjer je viša odgoja ženstva popolnoma zanemarjena, vendar le pojavlja zdaj pa zdaj kakošna pisateljica, vzrokov tem redkim prikaznim ni iskati v odgoji, nego v izvanredni nadarjenosti ali v izvanrednem trudu ali v posebnih naključjih življenja. Da so vsi ti pogoji združevali se pri Pavlini Pajkovi, dokazuje najbolje životopis njeni.

Prva odgoja, katero je ta pisateljica uživala, nje duhá nikakor ni usposobila v književnico slovensko. Temu je že sam rojstveni nje kraj nasprotoval, Pavia v Lombardiji, kjer je 9. aprila 1854. l. zagledala luč svetá. Nje roditelja, avstrijska podložnika, oče Josip Doljak iz Solkana, sodiščni svetnik, znan v slovenski politiki l. 1848. kot državni poslanec na dunajskem zboru, in mati, profesorja Milharčiča hči, iz rodbine Milharčičeve in Premersteinove s Kranjskega, bila sta sicer po krvi Slovenca, a po obiteljski in šolski odgoji polašenca. Takó je tudi Pavlina v prvi mladosti bila po laški odgojevana, in to početkoma v Milanu, pozneje v Trstu, naposled v Gorici in v slovenskem Solkanu blizu mesta goriškega. Ko je namreč Pavlina v svojem šestem letu z obeh strani osirotela, rasla je v Solkanu v hiši svojega strijca in varuha, Matije Doljaka, veleposestnika, župana in poslanca na goriškem deželnem zboru. Takó je poznejša pisateljica prišla v prvo dotiko s svojim narodom in s slovensko govorico.

Vendar pak bi njeno bivanje sredi slovenskega prebivalstva, kakoršno je solkansko, sólo po sebi ne bilo izpodbudilo nje rodoljubja in nje ljubezni do slovenščine, ker se je tudi v hiši nje váruha za nje mladosti občevalo jedino v laščini in ker je nje šolski pouk v nekem zasebnem učilišči goriškem bil izključno laški. Pridružile so se neke posebne okolščine, ktere so oni čut v njenih prsih obudile in zanetile, in pa trdna nje volja, ktere je v resnici trebala. Že z najstjim letom morala je ostaviti vse šolanje ter na strijčevem domu pomagati pri gospodinjstvu. Sreča pri nedogotovljeni nje naobrazbi šolski je bila, da so v strijčevo hišo zahajali izobraženi in za svoj narod vneti slovenski možjé, ki so se z gospodarjem živahno posvetovali o novovzbujenem narodnem gibanji. Bila je tedaj na Primorskem druga silna doba narodnega prebujenja — prva spada v l. 1848. —, ktero se sme od l. 1860. počenši računiti. Izmed narodnih mož, ki so v Doljákovu hišo zahajali in na narodno obraženje naše pisateljice uplivali, sta pred drugimi posebnega opomena vredna odvetnik dr. Lavrič in deželski uradnik Ernest Klavžar. Oba sta mlado Pavlino poučevala v predavanji in deklamovanji in v njej vzbujala čuvstvo za slovensko pesništvo. Njiju pouk je imel bliži namen, da bi mlada Slovenka, ki se je z ognjenostjo poprijela slovenščine, ktere se je morala od prve črke učiti, o slovesnih

prilikah javno deklamovala in pri glediščnih igrah v solkanski in goriški čitalnici nastopala, kar se je vselej s povoljnim uspehom godilo. Takó je iz čestiteljice slovenskih pesnikov postala slovenska pisateljica in pesnica. Vsak, ki pisateljstvo količko pozná, pri-trdi mi rad, da je mladi pisateljici novonaučeni jezik in pesniško poskušanje prizadevalo marsikoho pregla-vico, mnogo truda in muke, a vse te težave je pre-magovala in obvladovala gorka ljubezen do doma-čega jezika in navdušenost za lastni narod.

Mlada pisateljica je iskala zavetja svojim prvim književnim proizvodom v časopisu «Soča». Ta je v letniku 1873. objavila dva prvenca njenega peresa: «Prva ljubezen» in «Ženska v družini». Brž po-tem so začele v mladi glavici tudi prve poezije kliti. L. 1874. so v «Zori» prve nje pesni zagledale svet-lobo, in poznejši letniki istega lista so leto za letom prinašali pesniške proizvode Pavline Pajkove, počet-koma s podpisom «P. D.» Doba «Zorina» bila je ob enem doba najživahnejšega njenega pesnikovanja. Takó je s časoma narasel celi venec nežno duhtečih poezij, ktere so se l. 1878. zbrale v posebno knji-žico «Pesnij». Mej njimi se, kakor tehtni cenitelji sodijo, odlikujejo «Máterni glasóvi» po nežnosti in globokosti enega najplemenitejših čuvstev, čuvstva materinske ljubezni.

Za nadaljeno pisateljjevanje bila je Pavlini važna nje poroka z urednikom «Zore», prof. dr. Jankom Pajkom (l. 1876.), iz katerega zakona sta dva sinova, Milan in Božidar. Ta zveza je pisateljici pribavila svetovalca v jezikovnih, pesmotvornih in pisavnih zadevah. Pisateljica je odslej tudi vsled zrelejšega poznavanja družbenskega življenja razširila svoj delokrog, prestopivši s pesništva in z razpravljajočega pisateljstva na pripovedovalno književnost. V to dobo spadata spis «Občutki na novega leta dan» (l. 1876.) in pa prva novela «Odlomki ženskega dnevnika», objavljena v «Zori» l. 1876. Zraven je pisateljico večja izurjenost v jeziku izpodbujala k izraževanju svojih mislij o raznih družbenskih naredbah, in takó ste nastali razpravi «Ženska pisma prijatelju» in «George Sand». Poezije so se odslej zlagale samó o prilikah; takó je n. pr. turško-ruska vojna dala povod romanci «Prvi križ na turškem polji» (l. 1879.).

Ženski, ktera kakor Pavlina živi v prvi vrsti svoji hiši in rodbini, a samó v pristranskih, dela prostih uricah peresu, treba ugodnih prilik k pisateljjevanju. Takih jej je obilo nastalo, odkar se je s svojim soprogom preselila v glavno mesto moravsko, v Brno. Ko je namreč od onod, leta 1880., šla v Stari trg pri Slovenjem gradci na počitke, osnovala sta dva za pospeh slovenske književnosti vele-

zaslužna možá: Davorin Trstenjak, župnik v Starem trgu, in dr. Gregor Krek, vseučilišni prof. v Gradci v družbi z dr. Jakobom Sketom, gimnazijskim profesorjem v Celovci, nov leposlovni časopis z imenom «Kres». V nekem temnem gozdu, kamor je vesela družba šla na sprehod, proglasil je rajni Davorin nevernim sprehodnikom, katerim se je njegova izjava dozdevala samo šala, svoj sklep, da hoče početi nov časopis. V resni besedi prigovarjal je vsem navzočim, naj marljivo podpirajo njegovo podvzetje. Takó je naša pisateljica obetala književnih doneskov listu, in ta obét je potem tudi vestno izvrševala.

V Brnu je Pavlina spisala celo vrsto novel, ktere je objavljajl «Kres». Te so: «Roka in srcé», «Blagodejna zvezdica» — to novelo je tudi priobčil v českem prevodu ilustrovani pražki list «Svetozor» —, «Mačeha» — tudi prevedena na česki jezik in objavljena v moravski «Zori» —, «Povestnik v sili» in «Očetov tovariš». Predmeti teh novel so vzeti iz najožega obiteljskega življenja, in to mestnega. Glavne osebe v vseh so naslikane po živih izvirnikih, povestne zapletke pa so popolnoma svobodno izmišljene in to iz dotičnih značajev, po dušeslovnem zakonu verojetnosti in potrebnosti. Vsaka teh novel je sad natankega pisateljčinega lastnega preudarjenja in načrtanja, kojega se je pri izvršitvi strogo držala, takó da je vsako slučajno sestavljanje

povesti bilo odpravljeno. Zanimivost daje dejanju povestij prirodni razvoj podanih snovij, ktere leže v vlastitih okolnostih in v naravih dotičnih oseb. Nikdo ne more značajem, kateri so v Pavlininih novelah in povestih narisani, doslednosti odrekati. Z novele je pisateljica zopet za eden korak prestopila, začenshi spisovati romane. Prvi njeni roman je «Ara-bela», objavljen v «Kresu»; njegov predmet vzet je iz židovskega življenja brnskega.

Zraven pa pisateljica ni pustila iz vida priljubljenega jej predmeta, vzboljšanja družbenskega stanja ženstva. Takó je nastala mej spisovanjem novel razprava «Nekoliko besedic o ženskem vprašanji». Rešitev tega vprašanja vidi se naši pisateljici nujna zadeva novejše dobe. Da je pisateljica goreča zagovornica svojega spola, je naravno, in pameten človek jej tega ne bode štel v greh.

Novo polje književne delavnosti otvorilo se je pisateljici z razcvitanjem družbe sv. Mohorja. V resnici je veselje pisati za toliko in toliko tisoč čitateľev, kolikor jih štejejo Mohorjeve knjige. S tem pa je pisateljica bila prisiljena svojo pozornost obračati na domače, selsko življenje in tudi na kolikor bolj domačo besedo. Takó so nastale povesti «A dneva ne pové nobena pratika», «Najgotovejša dota», «Dora» in «Domačija nad vse», ktere so vse natisnene v Mohorjevih knjigah. Zraven

pa je Pavlina spisala dve razpravi: «Slepčevski zavod v Brnu» in »Špilperški podkopi«; prva je natisnena v «Večernicah», druga v podlistku «Soče».

Preselivši se na Dunaj (l. 1887.) je pisateljica zopet marljivo nadaljevala svoje delovanje. Zložila je spisa «Aforizmi o ljubezni» in «Aforizmi o prijateljstvu», ktera je čitala v «slovenskem klubu» in objavila v «Ljubljanskem Zvonu» (l. 1892. in 1893.), spisala novelo «Igra s srečo», objavljeno v «Ilustrovanem narod. koledarji» in povest «Prijatelj sin». Upati je, da s temi spisi pisateljica ni še dokončala svoje literarne delavnosti. —

V obče se sme o vseh Pavlininih spisih izreči sodba, da so skrbno v mislih in natanko v besedah zloženi, da se v nje novelah, romanih in povestih opisujejo dušne borbe življenja, ktere niso prihranjene človeškemu rodu, in da so nje popisi verne slike človeškega mišljenja, čuvstvovanja in dejanja. Iz teh opisov previdamo, česa se nam je v življenji čuvati in kakó nam je ono uravnati. Vendar pa so vse te strasti, kakó živo so tudi popisane, vendar le na jako nežni način predočene, takó da naravstveni čut čitateljev pri njih nikdar ne trpi. Saj ima naša pisateljica namen občinstvo poboljševati, kar pa se ne dá doseči na stroške resnici in prirodi ali pa s takim opisovanjem življenja, ktero je kaže kot da bi bilo sam méd ali sama svetost, ampak s takim, ktero

podaje pravo podobo človeštva, kakoršno ono je, samó da brez vznepovanja zoprnih čutov. —

Končno bodi še omenjeno, da je slika, ktera predočuje pisateljičino podobo, po najnovejšem svetlo-pisu letošnjega leta posneta.

Na Dunaji septembra meseca 1892.

Prof. dr. Janko Pajk.

PESNI.

Iz prve sladkosti,
Ki hitro zbeží,
Iz prve bridkosti
Spoznavanja dní,
Iz solz in hlepénja,
Blaženstva, mučénja.

Iz svete ljubávi
Rodbinskih vezíl,
In k materi Slavi
Ljubezni čutíl, —
Iz tega nastala
Ta knjiga je mala.

Tvoj spomin.

Ha-té spomin

Me sili, bridko da vzdihujem,
Ko se vzbudim;
In kriv, da v noči dolgo čujem,
Prednó zaspim,
Na té spomin!

Tvoj je spomin,
Ki brani, v srci da občutek
Vesél rodim;
In srcu brani, da trenutek
Ga ne vmirim,
Spet tvoj spomin!

Tvoj je spomin,
Ki vabi, pred podobo sveto
Da se zgrudim;
Breznadni plam z molitvo vneto
Da ne vgasim,
Kriv tvoj spomin!

Tvoj je spomin
Uzrók, da ovenelo lice
S solzó rosím;
In nove da rodím solzíce,
Ko te vsuším,
Spet tvoj spomin!

Lej! tvoj spomin
Je vir, odkoder si življenje
Močno grením;
Velí, naj tja, kjer mre trpljenje,
Se preselím —
Tvoj mi spomin!

Pomlad.

Pridi pomlad! kliče deva,
Pridi, svet spremeni v raj!
Srce moje da obséva
Žar mirú, kakór nekdáj.

Ptic ne zábi privabíti;
Ptice ljubko gostolé,
One znajo vpokojíti
Burno, žalostno srcé.

Prazne moje so gredíce,
Vzela zima jim je cvét:
Ko pa ti pokažeš lice,
Izgubljeno najdem spet.

Cvetke so mi pomenljive,
— In zato je rada imám: —
Meni vir so nevsahljive
Sreče, rádoti, omám.

In ko v tvoji mehki nóči
Željno gledam gor v nebó:
Solz vsušé se toki vroči,
Srčni boji polegó. —

Pridi, pridi, pómlad zala,
Pridi, svet spreméni v raj;
Sreče vse če né-boš dala,
Mir poprejšnji vsaj mi daj!

Solza.

Na tihem svoje ko preštevam rane,
Ki je prestalo v mladih dneh mi že srcé,
Ljudjé krog mene rádostno ko se vrté:
Črez blede meni lice solza kane.

Ko v tmino zrem bodóčnosti neznane,
Za kojo duša vedno huje se skrbi,
Ko ta pogléd mi upe v prsih zaduší:
Črez blede meni lice solza kane.

Ko domovine spomnim se razdjane,
Zibáje mati kjer mi pela je sladkó, —
— Oboje davno že pogreša mi okó —:
Črez blede meni lice solza kane.

In ko spomin mladósti moje rane
V nekdanjega življenja me povede raj:
Grenkóbe polna, ko nikdár poprej, tedáj
Črez blede meni lice solza kane.

Ti nisi ljubil!

Ti nisi ljubil! — Gorjé, če ptice
Povéjo viru hladné vodíce;
Gorjé, če jedna sapíca dneva
Odkrije nébu, da tak si, reva!
Šumeča voda, zvezdé bliščeče
V srcé ne bodo ti govoreče.

Ti nisi ljubil! — Drevés ne vrôčaj
To senci, vabi ki v svoj narôčaj!
Ne pravi cvetju, ki z njim naráva
Ti pôť, kjer hodiš, poln nasipava!
Vejevje gôsto, cvetovje milo
Vonjavo, senco bo ti vbrnilo.

Da ljubil nisi, zá-se ohráni,
Da moč stvarij ti duhá ne rani;
Stvar vsaka zemska in vse terišče
Ljubezni dom je, ljubezni išče;
Ti sam se nočeš čutilom vdati,
Poslušen mehkim željám postati!

Ti nisi ljubil mladénko svojo,
Ki dušo je svojo združila s tvojo!
Da pravi to niso ljubezni skazi,
Okó ljubeče takoj zapazi.
Ti nisi ljubil! — To s tem maščujem,
Da čuvstva, misli o — tebi snujem.

Prijeten dokaz.

Zraven tebe sem sedela,
Z desno stola se objela,
Poslušála, ko si bral
Pesni, koje sam si vbral.

Srce da bi vpokojila,
Kar ne smela, sem storila :
Lepe pesni, mil glas tvoj
Vzbúdil mi je v srci boj.

Ti pa nisi meni branil,
Z žal-besedo ne me ranil,
Nasloníla ko glavó
Sem na ramo ti ljubó.

Mirno dalje si prebíral,
Glas samó je malo hiral ;
Rekel nisi, da ne smem —
Hvala, hvala, dosti vem!

Cveticam.

Zamaknena ko v vas, cvetice, gledam mile,
Spleténe v vence ali pa stoječe v trati:
Usodo meni zdi se v vas človeško brati,
Kakó ste družne nam od rojstva do gomile.

Jaz čútim rádost, mládo ki srcé sprehaja,
Iz dragih rok ko prvikrat ste podarjene,
V omamo, sramežljivost zmagat porabljene,
Devojki dane, koji mir srcé obdaja.

Tresočo v sladkem vidim se trepétu róko
Nevestino, iz vas ko v lase kras si vije;
Otajna meni njena bólest se odkrije,
Ko sname vas, v vas zadnjikrat ko zre globoko.

A najvažnejši svoj pomén mi ve znanite,
Mrtváškega ko odra gledam vas odeje:
Zakáj, mir angeljski iz bledih lic mi véje,
Ko glásno nam, prem néme, k srcu govorite.

Na zgodnji vidim vas gomili mi cvetėti!
Dotlé solzie bo mojih rosa vas močila!
Oj! vidim vas, prednó bo zemlja me trohníla,
Pozábljene — ko moj spomin — užé veneti.

Porod ljubezni.

Dve kaplji rose zjutra prirosíte
Na mehko nedro roži razcveténí,
In prej, ko se zaveste, da združéní
Ste, v drugi druga se ljubó vtopíte.

Dve bitji nepoznani se dobite,
In duši nju po streli kot ognjeni
Po njiju ste pogledih vplamenjéni;
Trud prazen bo, da spet se vpokojíte.

Pogledov skrita moč nepremagljiva
Prodrla ju je ter združíla
Iz bitij dveh v jedíno le življenje.

Neznano jima preje hrepenenje
Odkrije jima zdaj se, da vzbudíla
Jednaka v njih se moč je nezrušljiva.

Moj zaklad.

Jaz ljubim te, slovenska domovina,
Ko morem ljubiti najdražo stvar,
V ljubezni zá-te, draga in jedina,
Ne bom omahovala nikedár;
Zvestoba moja zá-te bo ostala
Nepremakljiva kakor siva skala.

Jaz ljubim te, slavjanska mati mila,
Ko ljubi mater svojo zvest otrók;
Jaz srca níkdar ti ne bom žalila,
Zbok mene tvoj ne bo glasíl se jok.
Prej srce moje bíti bo nehálo,
Ko tebe, slavna mati, kdaj izdalo.

Slovenski rod, jaz ljubim te iskreno,
Globoko štujem te, ki si ubog;
Srcé mi vedno je v bridkóst vtopljeno,
Ko čuti s téboj tego vseh nadlog.
Da scéliti jaz morem rane tvoje,
Življenje ti žrtvujem rada svoje.

Ljubezni vse združuje ta le v éno :
Zaklad, ponós, jedín si ti za-mé,
Naj svet pozabi me, naj zapuščéno
Srcé zato razjéda mi gorjé :
Jaz ne zamenim svetne prazne sreče
Za slast ljubezni zá-te le goreče.

Povračilo.

Za tožnost, ki prestajem je obilo
Od dne usodnega, ko sem spoznala te,
Jedino to mi daješ povračilo,
Da sovražiš me!

Da tebi je srcé se posvetilo
In vse je tvoje, v njem kar blazega cveté,
Jedino to mi daješ povračilo,
Da sovražiš me!

Da upanje v bodočnost ostrupilo
Za večni čas je tvoje mi ponášanje,
Jedino to mi daješ povračilo,
Da sovražiš me!

Za sólze, ki okó je že rosilo
Pomišljajoči dano s tebe mi gorje,
Jedino to mi daješ povračilo,
Da sovražiš me!

Da tebe je srcé v uzór volilo,
Kateremu posvécám svoje pesni vse,
Jedino to mi daješ povračilo,
Da sovražíš me!

Sirota.

Spominja me, v preteklost káder zrem, srcé: da
sem sirota!

In mračni dan sedajnosti mi vsak pove: da sem
sirota!

Občutim, kader bol srcé mi obiskáva,
Trpljenja ko deliti z níkim si ne vé: da sem sirota!
Občutim, ranjena zahmán ko duša išče
Zaupnika, da moje bi tešil gorje: da sem sirota!
Pričujo vselej, ko sedim mej njimi v sredi,
Družic veselih mojih šale mi bridké: da sem sirota!
Pričújo, ko za hip vsaj pomirím notranjost,
Solzé, ki tiho iz očij mi prirosé: da sem sirota!
Ker róke ní, ki bi ljubó mi jih otrla,
Ponávljajo bolésti, ki se spet vzbudé: da sem sirota!
V nebó vzdihljáje tožne jaz pošiljam svoje,
Naj omehčále sklep usode bi ostré: da sem sirota!
Jaz prosim je, da mi bolésti srčne zmanjša,
Saj dosti je, da nosim brídsko to gorje: da sem
sirota!

Razlika.

Kakó svetló
Življenje tému se dozdeva,
Ki svest si je, da ga obséva
Ljubézni žár! —
Kakó temná
Življenje tému se dozdeva,
Ki nikedár ga ne ogréva
Ljubezni čar!

Sladkó zaspí,
Kdor svest si je, da srce jedno
Po noči ko po dnevi vedno
Le zá-nj bedí. —
Okó rosí
Večer se vsak naj temu redno,
Ki ve, da, oh, srcé nijedno
Ga ne želí! —

Dvojna doba.

Srcé človeku prvič ko se vname,
Prečudno njemu svet se spremeni:
Živót njegov navade prejšnje sname,
Oskrunjati notrajnost se boji:
Um domišljija mu tako prevzame,
Na zemlji ne, da v zvezdah le živi.

Srcé človeku drugič ko se vname,
Prečudno njemu se odpro oči;
Več domišljija v mreže ga ne vjame,
In nad oblake duh mu ne vzletí;
Prevdarjati življenja pota jame,
In združen biti je, kar si želi.

Kako si se izdal.

Besede sladke: ljubim te,
Od tebe nisem čula jaz,
In čuvstva tvoja tajna je
Mi vedno skrival tvoj obraz.

Dejánje svoje si ravnál,
Kot tujec bi neznan mi bil;
Bojé, da srce bi izdál,
Si vedno meni se tajil.

A témno svoje ko okó
Uprl si ljubeznjivo v mé,
Tedáj ljubezen svojo vso
Nehté razkrilo je srcé! —

Milih pokojnikov dan.

Zvonovi resno, čuj, pojó,
Obók nebesni vidi se temán,
Z zemljó praznuje i nebó
Pokojnih dan.

Otóžen dnes je vsak obráz,
In mokre mnogotere so očí,
V srcé pa nam šepeče glas:
Prah boš i ti!

Molče se množica podá
Na tihi kraj, premnogim srcem svet;
Tam z dragimi jih moč duhá
Jedíni spet.

I jaz mej ljudstvo se vvrstím,
Morilna bol ker dnes mi v prsih tli:
Dva grôba videti želim,
Ki tu jih ni.

Oh, daleč spavata obá,
Na koja misel mi izvablja jok;
Za njiju sveti grob ne zna
Ubog otrók.

V kapelico mrtvaško jaz
Sirota zapuščena pobežim,
Da tamo si zvedrím obraz,
Se tam vmirim.

Domišljiji.

Kakó si, domišljija, goljufiva,
In vse, ki ti jih v srci vzbujaš, nade;
Kedor zaupa v te, gotovo pade,
Ker tvoja govorica je lažnjiva.

Beseda tvoja sladka, prilizljiva,
Omámlja s svojim strupom gláve mlade,
Ker zlatosvitلة kažeš jim livade
Z bodočnostjo zakrite, zapeljiva!

En čas je človek ti v igračo všečno,
Grenkost spoznanja v sled pustiš mu večno. —
Takó si z manoj tudi se igrála,

Ko njega meni v svitu si kazála.
Po zmoti tej je večkrat solza lila —
A zdaj ne bodeš mene več slepíla!

Sluŋje.

Spremljava me slutnja,
Ki bol mi zlaŝuje:
Da me milujeŝ!

In slutenj me druga
Resnično raduje:
Da me poŝtujeŝ!

Mej slutnjami tretja
Srcé osrečuje:
Da me boŝ ljubil!

In slutnja poslednja
V nebó me dviguje:
Da me boŝ snubil!

Veselo prerojenje.

Jaz sem prerojena,
Novó oživljena,
Da skoro se sama uže ne poznam.
Srcé ne vzdihuje,
Obup ga ne kljuje;
Življenje pokojno, veselo imam!

Ni blede več lice,
In bridke solzice
Ne delajo več po obrazu stezé;
Spet zdi se mi jasen
Obraz moj in krasen,
Ko solze ljubezni na njem se blesté.

Zdaj ljubim življenje,
In mre mi hlepenje
Po smrti, ki več je srcé ne želi;
Le dolgo živeti
Sem jela želeti,
Število množila da srečnih bi dni.

Tvoj prvi poljub.

Si pomniš, ti ljubček,
Svoj prvi poljubček,
Kakó je biló? —
Jaz menim takó:

S tresočó si róko
Mi ginen globoko
Ti čelo objel,
Šeptál mi vesel.

Molčé poslušála
Sem glas tvoj, skrivála
Poglede oči —
A vse si znal ti!

Moj molk si posnemal,
Me nežno objemal,
Na čelo pa si —
Poljubil me ti.

Svetu.

Zakáj

Ti svet se zá-me tóliko z анимаš
Sedaj?
Besede le pohvalne zá-me ímaš,
Zakáj? —

Čuj, kaj

Znabiti sem zdaj druga, ko sem bila
Nekdáj,
Ko me nesreča vedno je mučila?
Tedaj? —

Svet, znaj!

Ko me poznaval nisi ti solzeče,
Tak zdaj
Od tebe ločena nahajam sreče
Jaz raj!

Slovo od domovine.

Srečna bodi mi, goriška domovina,
Ne odrekaj mi v bodočnosti spomina!

Oj priroda, oj nebo, oj solnce milo,
Vam izročam zadnje svoje poslovilo.

Ko črez mejo že hlapon me oddaljuje,
Še vas vidim, čutim — kmalu vse bo tuje. —

Čuvaj Bog te, ti družina moja mila,
Čuvstev ki si meni tóliko gojila!

Moje zgube da bridkost bi ne čutila,
Kakor tvoja meni je srcé ranila! —

Z Bogom, z Bogom, vi prijatelji predragi!
Z Bogom vsi vi, ki ste bili meni blagi!

Proč zdaj moram, daleč daleč v kraj neznani,
A kdo vé, če vidimo se spet kdaj zbrani? —

Leta zde se mi slovesa ti trenutki;
A le tiho srce, tiho vi občutki!

Nada v prsih se mi vzbuja, nada mila,
Kraj domači spet da bodem obhodila;

Srca pak, od kojih težko je ločénje,
Svoje meni da ohránite nagnénje.

Zdrava torej, srečna bodi domovina,
Pa mi hrani do svidénja kaj spomina!

Človeško srcé.

Uganke, menim, da je ni na sveti,
Katero človek teže razrešuje,
— Naj vestno še tako jo preiskuje —
Neg je srcé človeško razumeti.

Srcé — mogoče skoro ni verjeti —
Postav, dolžnostij drugih ne poštuje
Neg one, koje si samó osnuje;
Zastonj je, pametno mu kdaj veleti.

Nje ukleníti v to, kar ono noče,
Naj z lepa se, naj s silo prizadeva,
Doseči bo gotovo nemogoče;

A kader glas ljubezni v njem odmeva,
In njene želje v njem vzbude se vroče,
Poslušaj, da-si nikdo ne veléva!

Gotovo zdravilo.

Kader ostri pik bečele
Rani zdravo nam rokó,
Jedna le peščica zémlje
Bólest nam vmirí hudó.

Ko morilni čut ljubezni
Vzame dragi mir srcá,
Grob jedini je ozdrávi
Neprenosnega gorjá.

Pregovorjena oložnost.

He vem, kakó in pa zakaj
Veséli ni mi vségdar biti;
Naj mesto gledam, hrib in gaj,
Pogostoma mi je solzíti.

Prelep je svet! Na vse strani
Življenje budno me obdaje,
Vsegá okó se veselí, —
A vendar sólzno mi postaje!

Srcé, srcé, ti premehkó
Ne smeš, ne smeš mi vedno biti,
S pretirano ter nežnostjo
Najlepšo dobo si greniti!

Pozabi svet, pozabi vse,
Pozabi zlo ljudj dejanje!
V bližino svojo zri! Srcé
Tu najdeš, ljubav in smehljanje.

Novi domovini.

Kraj, ki nóvo si postal domovje meni,
Mesto, ki me svojo zoveš zdaj mestjanko,
Ljudstvo, ki poznaváš mene kot Slavjanko,
Iz srcá bodíte dnes mi pozdravljeni!

Vračam se iz domovine svoje drage,
Kjer mladosti prva doba mi je tekla,
Moč nepremagljiva ker je mene vlekla
Obiskáti dom moj, znance moje blage.

Od domovja pa k domovju spremljevala
Dobrodejna mene je ves pot solzica,
Ker ko nékdaj lepa še stoji Gorica,
Ki spomin mi prejšnji zvest je shranjevala.

A po domu tem tešiti hrepenenje,
Ki ne sme, ne more moj sedaj več biti,
In udana tebe za naprej ljubíti,
Novi dom, odslej bo trdno mi hotenje.

Torej kraj, ki nóvo si domovje meni,
Mesto, ki me svojo zoveš zdaj mestjanko,
Ljudstvo, ki poznaváš mene kot Slavjanko,
Iz sreá bodite dnes mi pozdravljeni!

Homomašniku.

Vsak stan je svet, ki svoje delovanje
Obrača v prid in v občno blagostanje,

A viši nego so stanovi vsi
Je ta, ki si izbral ga sebi Ti.

Vsak stan je vezan na dolžnosti svoje,
Čuj zdaj prevzvišene naloge Tvoje:

Oznanovalec vére bodi Ti,
Ki cerkev jo katoliška učí.

Ti ljudstvu pot k življenju kaži pravi,
Tolaži v stiski njega in težavi.

Obupa, koji grešnika teži,
Rešenje zaželeno daj mu Ti.

Ubogim in sirotam bodi v sili
Branitelj, pomočnik in oče mili;

Na strani revnemu Ti ljudstvu stoj
Učé ga, stan kakó si vzboljša svoj;

Podpiraj čednost ne samó v besedi,
No pospešuj jo z lastnimi izgledi;

Književnosti ostani zvest prijatelj,
Umétnostim naklonjen podpiratelj;

Naródu svojemu Ti bodi ščit,
Za-nj mnogo bode dano ti storit;

V težavah kader svojega stanú
Hvaležnosti nikjer ne bo sledú:

Prepričanje naj bode Ti v tešilo,
Da delo Tvoje sad bo obrodilo.

Pogumno torej svoj nastopi pot,
Ljubezen, sreča spremljaj te povsod!

Pozdrav novemu letu.

Oj, vstajaj jasno, zora tega dneva,
Ki novemu početek letu da;
Pošilaj blagoslov, jutranja deva,
Vže pri nastopu, na slovanska tla,
Da staro leto, Slavi malo milo,
Srečnejše in miléje bi sledílo!

Z nadéjropolnim čuvstvom te pozdravlja,
Današnja zora, vsacega srcé!
I moje dolgo se ne obotavlja
Odkrivat tebi nade in želje,
Na skrivnem koje óno si vzgojuje,
Po izpolnitvi kojih le vzdihuje.

Odkar zavést mi moja je razkrila
Slavjanske matere pretožni stan,
Iskréno željo vedno sem gojila,
Učákati nje sreče svitli dan.
Za letom leto meni je poteklo,
A srce še skrbíj mi zbada jeklo:

Al bodo letos rane zacelile
Se materi, solz pótok se vsušil?
Al bo slovanski rod napinal sile,
Slovanski se ponós enkrát vzbudil?
Al slava letos bode nam pricvéla,
Ljubáv slovanske brate vse objela?

Al bo ljubezen ta nam privabila
V slovstvení dom delavnejših moči?
Sebičnost kruto nam-li zamorila,
Književnost naša lepše da cveti? —
Možake naše slišim to trditi,
In domovine slavo se množiti.

Ta up in strah in ráдост me navdaje,
In tožen moj obraz se razvedri,
Da nadam boljšim srce se udaje,
Katere novo leto mi budí.
Da bile vslišane bi želje moje,
Ne prevarjéne, srce, nade tvoje! —

Oj! vstajaj k sreči, zora tega dneva,
Ki novemu početek letu da;
Pošilaj blagoslov, ti krasna deva,
Vže pri nastopu, na slavjanska tla,
Za starim letom da Slavjanom milo,
Da srečno, blagodejno bi sledilo!

Tvoje mokre oči.

Spomin, ki vedno z manoj v srci hodi,
Spomin, ki časa moč ga ne vmori,
Za kojega hvaležna sem usodi,
Spomin mi tvojih mokrih je oči!

Prijaznost tvojo vže sem pozabila,
In pozabila, kaj si bil mi ti;
V življenji spremlja pa kot zvezda mila
Spomin, oj, tvojih mokrih me oči!

Prepolna možu duša mora biti,
Predno v okó mu solza priblesti:
Postale mokre, ni o tem dvomiti,
Oj enkrat zá-me tvoje so oči!

Pri tem pogledu kaj sem vse prestala,
Srcé ponavljati več ne želi;
Ne brani pak, da né-bi negovala
Spomina tvojih mokrih še oči!

Polazba.

Solzé utrí si s tožnega očesa
In v mene ljubko kakor nekda j zrí,
Uti s da se iskrenega slovesa
Menj bridek v prsi h nama ponoví.

Kedáj, kakó ne ti ne jaz ne znava,
Drug družemu poklonil je srcé,
V skrivnostih mojstrica je res narava,
A mi igrača čudežna smo nje.

Src najnih zveze svet ne odobruje,
Zató narazen morava obá;
A draga, kar prirodna vez združuje,
Ne loči več nobena moč svetá.

Ne joči mi! midvá se res ločíva,
Ker ni mogoče se ustavljati,
Iz prs pa, drug kar družemu čutíva,
Ne more nama se izbrisati.

In čez goré, morjé, svet ko nezmerni
Od tebe bo za vselej ločil me,
Hitreje našel bo te duh moj verni,
Ko najdeta soseda v hiši se.

Ponudba.

O n.

Ljubezni znak si, draga! me prosila,
Pred nego meni svoje daš srcé;
Ljubezni znak ti bodi pesen mila,
Ki meni iz srcá pognala je.

O n a.

Za pesen, dar beraški, naj darujem
Srcé? Svobódo svojo izročím? —
Ljubezni sanjam sebe ne žrtvujem,
O domišljijah praznih ne živím.

O n.

Oh, deva trdosrčna, ko bi znala.
Kaj tebi podarujem s pésnijo:
Moj dar ti ne bi tak zaničevala,
Tak mrzlo ne bi dala mi slovó.

Najblaže, kar imám, ta pesen skriva;
Z njo jaz za vselej dajem ti srcé!
Berač sem res, a ti si tega kriva,
Saj s srcem sem izgubil svoje vse!

Molk.

Molk resnico potrjuje,
Molk besede povišuje,
Molk nedolžnost olepšuje,
Molk ljubezen navdušuje,
Sramežljivost molk znamuje;
A kedor najbólj molči,
In se svetu trapast zdi:
Ta navadno mu pové
Prilичno možáto vse.

Da vsikdár takó bi bilo.

Da vsikdár takó bi bilo,
Ko je bilo nekedaj,
Ko okó še ni solzilo,
Ko je svet mi zdel se raj!
Da vsikdár takó bi bilo,
Vse takó lepó in milo!

Da vsikdár takó bi bilo,
Ko je nekedaj bilo,
Ko srcé se je vzbudilo
In plamelo mi okó!
Da vsikdár takó bi bilo
Rajsko vse takó in milo!

Da vsikdár takó bi bilo —
Oh čemú ta večni vzdih? —
Več ne bo se ponovilo,
Kar je nesel časa pih.
Od nekdáj takó je bilo,
V vek takó se bo godílo!

Svet dekletom.

Oko svoje ljubeznjivo,
Oko svoje zapeljivo,
Dekle, ko v mladenča zreš,
Dolgo stavit na-nj ne smeš!

En pogled — dejanje kratko!
Ono srečo vzbuja sladko;
Srečo da! al veš pa ti,
Srečo to kaj da sledi? —

Skrivoma da on vzdihuje,
Tožnost tebe prevladuje,
Srčni vama mir gre preč —
Dekle! teh se boj nesreč!

Oveneli cvetici.

Jedino tebe še imam,
Cvetica ovenela,
Da srčnih spomniš me omam,
Ki sem jih pretrpela.
Od smrti, sama res ne znam,
Kako sem te otela.

Jaz nemo gledam v te, ne vem,
Kaj tebi bi odkrila;
Vso v tebi prešlost svojo zrem;
Zato sem omolknila;
Iz tebe koliko izvem,
Kar vže sem pozabila!

Pogled več tvoj ne sili me
Skriváje vzdihovati,
In v mojem oku več solzé
Ne vidiš trepetati;
Srcé je naučilo se,
Premágati se znati.

Peresca sólo tebi jaz
Ovela poljubujem,
Da živ ti dajem s tem dokaz,
Spomin da tvoj poštujem;
Čutil notranjih pa izraz
Naj v sebi ohranjujem.

Prošnja.

Predrzna nisem, ako prosim,
Spomin da ti shranjuješ meni,
Jednak spomin, kakóršen nosim
Jaz v srci tebi, moj miljeni!
Jednak spomin obádva da združuje,
Jednaka slast da naju spreletuje.

Ko žarek zarje vstajajoče
Iz mirnega me vzdrami spanja,
Srcé mi tvojo vzdihujoče
Najpréj oddaljenost naznanja.
Polagama se bólest ta ustavlja
Ter s čuvstvom srce, dragi, te pozdravlja.

Sedé pri delu opravíla
Spremljujem v mislih vsa jaz tvoja,
Sprehajajoči spet čutíla
Najslajša misli duša moja,
Ker tvojo v duhu zrem podobo vedno,
S tebój se v duhu pogovarjam redno.

Sloné na oknu pomišlujem,
Ko v večer sómrak se spreminja,
Ter zvezde zvédavo vprašujem,
Al mene dragi se spominja?
Potem v nebó ozrem se gor moleča,
Z njegá da ná-te bi rosíla sreča!

Slavčkom.

Štajerska dežela,
Krasna pač si zdaj,
Skoraj bi te smela
Zvati majhni raj!

Ipak pogrešujem
Nekaj tod zeló,
Iščem, pa ne čujem
Petje slavčevo.

Slavčki preljubljeni,
Kaj vas res ni tod?
Vi mej tički meni
Izvoljeni rod!

Z južnih prišla tudi
Jaz sem krajev sim,
In po zimi hudi,
Glejte, še živim.

Al iz krogov vaših
Jeden ne bi všel,
Da po logih naših
Malo bi zapel?

Bi zapel in mene
V srce zveselil,
Pesnice miljéne
Nove mi vzbudil?

Moja nezadovoljnost.

V življenji malo vžila sem veselja,
Da ono skoro mi neznano je,
Življenje pa ne daje mi trpljenja,
Trpljenje daje lastno mi srcé.

Srcé, srcé, ti stvar nezadovoljna,
Z mehkužnimi ti čuvstvi mir mi daj;
S tebój postala sem uže nevoljna,
Poguma in moči ker tréba zdaj.

Ker v dobi ne živim več oni zlati,
Srcé ko še sanjariti nam sme;
Postala žena sem, postala mati,
Sanjarstvo meni bilo bi v gorjé. —

Srcé, srcé, ti stvar nezadovoljna,
Z mehkužnimi ti čuvstvi mir mi daj;
S tebój na svetu sem najbólj nevoljna,
Ne greni dalje mi mladosti maj!

Mrak.

Tihoto mrak na nebo privabljuje,
Menj glásno v mraku ptički gostolé,
Cvetice mrak v gredícah okrepljuje,
A v prsih mrak oživlja mi srcé.

In v sobi več ni móči mi prestati,
Da hlastno vun na prosto pohitim;
Le kader srce morem poslušáti,
Samó tedaj prav čutim, da živím.

Nad zvezde duh kedár se mi vzdiguje,
Z oblački misli dalje mi hité,
In z lahno sapo duh se pomenjkuje:
Hitreje v prsih bije mi srcé.

In želje v njem stotere se budijo,
Ki njih nobena prav mi jasna ni;
Občutki v njem stoteri se vrstijo
Kot pesen, ki iz raznih strun doní.

Oj tihi mrak, ti čas mi preljubljeni,
Ko si do zdaj, ponavljaj dan se vsak,
In dan ti vsak oživljaj srce meni,
Doklér mladosti me obdaje mrak!

Oložnice svarilo.

Ne gledaj me, želim iskreno,
Sočutno s svojimi očmi!
Okó ker moje je stekleno,
Z njega ne zveš, kar me teži.

Beseda tvoja mehko-mila
Zastonj za mene se glasi;
Usodo svojo da dolžila,
So časi meni že prešli.

Že v prsih ne gojim nobene
Še tako majhne več želje,
Prijateljstva, sočutja mene
Iz sanj temotnih ne vzdramé.

Zato sočutno me ne gledaj,
Ne skrbi tožnost moja te!
Doklér še čas je, se zavedaj,
Srcé dražiti se ne sme.

Sočutja čuvstvo je nevarno,
Z ljubávjo v zvezi ker stoji;
Srcé prej mirno da viharno
Postane, láhko se zgodi.

Ťajňa ločitev.

Ko sva se poslovila
Za dolgi, dolgi čas,
Da nisva se solzila,
Bilá sem skrbna jaz.

Ko tožno v me upiral
Ti solzne si oči,
Slovesa glas ti hiral,
Ti hirale moči,

In v meni se vzbudila
Ločitve bólest je:
Solzé sem zadušila,
Da ti zvedríl bi se.

Midvá sva se ločila —
Kaj drugim skrb, kako?
Da nisva se solzila,
Naj drugi le vedó!

Po ločivši.

Pogumnost, s katero krotila
Slovesa občutke sem vse,
Nevsmiljeno koj zapustila
Po tvojem odhodu me je.

Na oknu sem tožno slonela,
Hlapon pa je žvižgal glasno,
V obraz mi je luna blestela,
Sijala ni nikdar takó.

Železna so kola zdrdrala,
Jaz videla nisem svetá, —
Za solzo je solza kapljála,
Znak gorke ljubezni srcá!

Jesén.

Jesén! neizrečno
Otožen si čas,
Hvalíti, slavíti
Ne morem te jaz.

Premnogi se tebe
Glasnó veselé,
A meni tvoj príhod
Vznemirja srcé.

Da, tebe jaz vsíkdar
Celó se bojím,
Ko ti se približaš,
Jaz se žalostim.

Kar meni v veselje
Pošila nebó,
Ti vse mi odtezaš
Z nemílo rokó.

Kriláte mi pevce
Pregnála si ti,
Zelenje in cvetje
Tvoj dih umori.

A ptice, cvetice
So moja radóst,
Med njimi izgiblje
Mi srčna bridkóst.

A zdaj bom samica
Vso zimo dolgó;
Kaj bosta počela
Srcé in okó?

Pa saj te ne gane
Moj žalostni vzdih,
Čez gozd in čez polje
Že sope tvoj pih!

Materni glasovi.

I.

Kakó veselo, ljubeznjivo
Je ptičkov čuti glas povsod,
Ko ptica mati bojazljivo
S perutmi krije mladi rod!

Jednaki, prejšnji ne poznejši,
Iz srčic gláši jim ne vró;
Čas ptičkom ta je najsrečnejši,
Ko snujo si družinico.

V življenji kar uživam sreče,
Doslej kar je užila sem:
Srcé mi ne poznavá večé,
Neg dete svoje káder zrem.

II.

Smehljáj se, dete, moja sreča!
Vse kar od tebe jaz želim,
Na ustica da ti smeječa
Poljubke srčne položím.
Tvoj smeh vsak čut mi oblažuje,
Tvoj smeh nad vse me osrečuje.

Smehljáj se, dete! Neprestano
Naj bo veselo ti srcé,
Doklér je tebi še neznano
Vesvoljnega svetá gorjé,
Doklér pri vzglavji tvojem jedno
V skrbéh srcé te čuva vedno.

Smehljáj se, dete! Vem, usoda
I tebi srečo to zruší;
Srcé človeku skrb ko gloda,
V solzé mu smeh se premení;
Zato smehljáj se, dok življenje
Ni znano ti in ne trpljenje!

III.

Sim na materno koleno
Sedi detece ti malo,
In na srce sim ognjeno
Deni mi glavico zalo!
Vtrujena je mama tvoja,
Njej, ti dete, daj pokoja!

Kóliko oj tvoja mati
Pač z življenjem se bojuje,
Duh ker nje ne zna pregnati
Toge, ki srcé jej kljuje!
Sinko, tesno dnes je meni,
Oj vtolaži me, ljubljéni!

V me pogléd ti svoj upiraj,
Z róčico mi božcaj lice,
S svojo ljubavjo otiraj
Meni bólestne solzíce,
Me spominaj, da sem mati
Tvoja, ti moj sinko zlati!

Le na materno koleno,
Sedi detece ti malo,
Pa na srce sim ognjeno
Deni mi glavico zalo!
Čuj, kakó mi ono bije!
V nje mi ljubav tvoja sije!

IV.

Brez solnca cvetica ne more živeti,
Brez matere dete je ravno takó:
Cvetica brez solnca bi jela medleti,
Brez mene sahnílo bi tvoje teló.

Oj ljubo življenje! ki daješ dolžnosti
Tak svete in vzvišene materi mi,
Otroka da ljubim, v srcé pa krepósti
Beseda njegóvo da moja sadi.

Življenja prej svojega nisem ljubila,
Zdaj tebi na ljubo nje ljubim samó,
In svoje bi rada zdaj dni podvojíla,
Da zlega očuvam te, dete ljubó!

In čuvala bom te, pred svetom te krila,
Strupéni da dih te njegov ne vmori,
Korake jaz tvoje bom šibke vodila,
Dok v lastne zaupati smeš ti moči.

Le rasi, otroček, da upanje moje,
Ki jasno kot zvezda žari mi v srcé,
Ne vgasne mi, želje izpolnim da svoje,
Prej nego me večné objamejo tmé!

V.

Ko vidim, dete, tvojo ljubeznjivost,
In smeh nedolžni ko poslušam tvoj:
Nemirno v sebi čutim bojzljivost,
In gor v nebó upré pogléd se moj,

V nebó, vse kamor plašno zdaj bežijo
Bojazni mi in nade in želje,
Ki v prsih bolj in bolj se mi množijo,
Čem bolj ti raseš, bolj jaz ljubim te.

Ne veš, otrok, nikdár ne bo ti znano,
Kar mati tvoja skrivno ti gojí,
V molitvi pozno ona kar in rano
Ponavljati nikdár ne zamudi.

Samó to zvej, da želje mi prevzetne
Nikdár ne kalijo mirú srcá;
Nestanovitne sreče jaz posvetne
Ne prosim tebi, dete, od nebá.

Da smeh prijazni ta in jasno oko
Za vselej ti želim, le to povem;
Za mnogo želj, ki klijejo globoko
Še v duši meni, jezik moj je nem.

VI.

Devet si, dete, mesecev spolnilo,
Presrečnih dnij užila sem s teboj,
Ker vedno tebe je okó sledílo,
Kakó razvija se životek tvoj.

Iz male in nezmožne si tvaríce
Živahen, krepek mi postal otrók;
Že k hoji nežne staviš si nožice,
Pogled resnoben tvoj je in globók.

Temá pa proti luči vse so sreče
V primeru k oni, kojo zdaj vsak dan
Uživam, duša ko mi vsa trepeče,
Da res ne vem, al čuvam al sanjám!

Al res poznaš me, srčno dete moje?
Al res ti veš, kedó sem tebi jaz,
Ker mama blebetajo ustne tvoje,
Ker k meni róke stezaš vsaki čas?

Ti smeješ se in mama mi ponavljaš,
Na srce ginena pritiskam te;
Doklér z besedo to me ti pozdravljaš,
Nobeno sklelo me ne bo gorjé.

VII.

Presrečna doba zdaj, moj sin, detínska
V najlepšem svitu svojem ti blesti,
Najnéžnejša ljubezen, materinska
V naročji mojem te sedaj drži.

A pride čas, da usta, ljubkovati
Ki tebe, sinko, znajo zdaj samó,
Začela bodo važnih podajáti
Naúkov tebi z vso resnóbnostjo.

Ti zvedel boš, življenje da dolžnosti
Živeči stvari vsaki naloží;
Da človek blag rad svoji národnosti
En del močij najboljših posveti.

Da človek ves podoben je rastlini,
Na tujem ki poganja revni cvet;
Uslug, ki jih podamo domovini
Na tujem, ne pozná domači svet.

Jednako in podobno govorila
Jaz tebi, sinko, v um in srce bom;
Beseda moja, vem, te bo nagnila,
Gojiti ljubav za slovenski dom.

VIII.

Jaz čarovnicam vidim se podobna,
Usodo ljudsko ki nam z lic beró:
Al blaga tvoja duša bo al zlobna,
V pogledu tvojem išče mi okó.

In materinski čuti, zapeljivi
Kakór mladostne sanje, misli vse,
Najslajše nade, sinko ljubeznjivi,
O tebi šepetajo mi v srcé.

In slutnjam takim se udajem rada,
Da blag, kreposten vselej bodeš ti.
Kakó krepí mi duh presladka nada,
Da ti boš solnce mojih starih dni!

Ponos že zdaj ogreva žile moje,
Postal značajan da junak boš ti,
Iskát pravico domovine svoje,
Kar bodi glavna tvojih vseh skrbi.

Al boš ti, otrok, mógel izpolniti
Te zlate sanje materine vse? —
Oj, blag mi bodi, sin, in izvršiti
Naj sveto bo ti, matrne želje.

IX.

Preljubo dete, svojega življenja
Kakó presrčno že se veseliš;
Po vsem, kar zreš, si pólno hrepenenja,
Besedi vsaki ljubko se smejiš.

Takó mladosti enkrat boš se svoje
Z nedolžno-mlado strastjo veselil,
Domneval si, da vse v življenji boje
Z mladostjo sólo bodeš predobil.

Kakó srcé ti enkrat bo gorelo
Za vse, kar svetu daje blesk in čar;
Besedam sladkim se kakó ujelo,
Ker ni prevare skúsilo nikdár!

Gorje! koliko tug, prevar, grenkosti
Življenje ti podati še pretí,
Da trohico, ki vžival bi sladkosti,
Ti z njimi v srci mladem ogreni.

S pogumom in krepóstjo, dete moje,
Prevarjen duh si upokóji svoj;
Čem bolj bridkóst navdaje srce tvoje,
Tem stanovítnejši v kreposti stoj!

X.

V naročji mojem, nežno se igraje,
Si k spanju mirnemu nagnil glavó,
Tihota blaga vzglavje ti obdaje,
Le čuvstva moja govoré glasno.

Oj spavaj, dete, cvetka najkrasnejša
V vrtičku sredi mojega srcá!
Jaz vedno sem in bom najmarljivejša
Ti vrtnarica tvojega svetá.

Ti ne uměš, ne moreš še umeti,
Kakó besed je mojih čut globók,
A jaz ljubezen vso ti razodeti
Le smem, dokler neveden si otrok.

Zato brez mére to ljubezen sveto
Uživam in razlivam spet na-té;
Kar bo v poznejših letih meni vzeto,
Zdaj nadomestovati hče srcé.

Ti pa odmev, moj sin, ljubezni moje
V teh pesnih revnih našel boš samó.
Naj matere spominajo te tvoje,
Ko več je mej živečimi ne bo!

XI.

Četvero poznam cvetlic:
Nedolžnost otroških lic,
Ognjenost mladenških let,
Možakosti čvrst posvet
In v starosti blag spomin.
Te vedno poštuj, moj sin!

Gazele.

1.

Prevzvišeno si čutje ti, ljubáv do domovine!
Z najčiščim plámenom gori ljubáv do domovine.
V otročjem srčici, nebrižnem za trpljenje,
Že nežno čutje to kalí: ljubáv do domovine.
Ljubezni prve žar, cvetočih let omamo
V mladenča srci oblaží ljubáv do domovine.
S skrbmi oblóžen, truden borbe za življenje
V tolažbo duše mož gojí ljubáv do domovine.
V domači prsti starček si želi trohněti;
Iskréno željo to rodí ljubáv do domovine.
Napotjen v bój junak se pláši smrtne kroglje;
Oplašeni mu duh hrabrí ljubáv do domovine.
A tudi v ženskem srci najde se prostorček,
Kjer neukáljena žarí ljubáv do domovine.

Po tebi, domovina moja, hrepením;
 Po tvoji jaz izgubi večkrat se solzím.
 Zastonj, kod sega moj pogled, okó te išče;
 Sto milj od tebe, draga, daleko živím.
 Nič daljnih krajev teh ne mika me lepota,
 Le tvoje jaz podnebje gledati želím.
 Jezika, kraja ne poznam, in ne umeje
 Me nikdo tu, kedár po naše govorím.
 Brezčutno zrém v obraz ljudém me srečajočím,
 Rojakom svojim le nagnénje jaz gojím.
 O domovini vedno usta govore mi,
 O domovini duh moj misli, ko molčím.
 Žarí pri tem okó, zjasní se meni lice,
 V spominih domovinskih káder oživím;
 A ko iz njih se vzdramim, hujše kakor preje
 Pod jarmom hrepenenja muke pretrpím.

Ti, slovenska zemlja, si od nekdej bila moj uzor;
 Ti, le ti si domovina meni mila, moj uzor.
 Brez preneha te ljubiti, žrtvovati
 Se, trpeti zá-te, ko bilá bi sila, moj uzor.
 Zdaj trpím dovolj, a bolj ko prej te ljubim;
 Misel ta se mi je torej izpolnila, moj uzor.
 A predolgo že postaje mi ločénje;
 Tebi rada se v naróčje bi vrnila, moj uzor.
 V domovini, v domovini spet živeti,
 Kamor misli vse hité mi in čutila, moj uzor.

Svidénja čut se včasih v meni obudi, bije mi srcé,
 In domovino v mislih gledajo oči, bije mi srcé.
 Zrakovje domovinsko blážno že dišem;
 Kako oživlja duh, kak duša se vmirí, bije mi srcé!
 Zamáknena goré zrem znane, reke, pólja, [srcé.
 Pozdravljam nébo, solnce, ki na njem blišči, bije mi
 Slovenskega kmetiča srečna tam opazim;
 «Bog z vami, očka!», ustne šepetajo mi, bije mi srcé.
 Prijateljem že dragim v róko segam véno,
 Udanosti katerih čas ohládil ní, bije mi srcé.
 Zvonóv domačih glas začarana že slušam,
 Od sreče, ganenosti mi okó rosí, bije mi srcé.
 Oh, da svidénja dan se skoro mi prikaže!
 O sladkem upu tem srcé mi govori, bije mi srcé.

Slovó Staremu Irqu.

Še enkrat naj si s holma ogledujem
Prelepi kraj te krasne domovine,
Lepoto enkrat to še občudujem,
Prednó za vselej iz oči mi zginel!
Ne káli se, okó, ti meni zdaj,
Da jasno vidim enkrat še ta raj.

Presrečnih dnij, ki tu sem jih živila,
Spomin jaz večni bom vam ohranila;
Med vami sreča moja je cvetela,
Goré, gozdiči in dolina mila!
Kakó vas ljubim! — oh, in vendar tu
O meni kmalu več ne bo sledú.

Zelene trate vé, po vas skakljaje
Zabívala življenja sem bridkosti,
Cvetice kakor ótrok nabiráje
Sladkost užila prve sem mladosti.
Odhajajoč od vas se zdaj solzím,
Vedé, da z vami srečo to zgubim.

Tihotni gozd, ne bom te pozabila,
In gostega vejevja šepetanje,
Sanjáje kjer sem često se spočila
Slušaje vira bližnjega šumljanje.
Da mir, ki tu mi blažil je srcé,
Kot blagoslov povsod bi spremljal me!

Pozdrav moj prejmi, Uršina planina,
In bele cerkvice ve tod okoli,
In ti, prijazna Pámečka dolina,
Ne prejdeš iz spomina mi nikoli;
Kod sem hodila, vsak mi kraj je drag,
In vsakemu spomin jaz hranim blag.

Kak lepa si, slovenska zemlja mila!
Težkó od tebe meni je ločénje;
Najslajše tebi čute bom gojila,
Nezmerno bo po tebi hrepenenje.
A biti mora! Bog naj čuva te!
Jaz grem, a tu ostalo bo srcé!

Studenčku.

Studenček pod skalo
Kakó si vabljev,
In v svoji prostosti
Kakó ljubeznjiv!

Midvá sva si stara
Prijatelja že,
Ker dan sem za dnevom
Obiskala te.

Kozarček si mali
S pijačo hladno
Šumljaje napólnil
Mi vselej voljno

A zdaj več izviral
Ne bodeš za mé,
Več tvoje jaz pila
Ne bodem vodé.

Po tujem hoditi
Obsojena sem;
Kakó je bridkó to,
Težkó ti povém:

Pogréšat obnebjem
Mi ljubo takó,
In tebe, studenček,
S studéno vodó!

A ti boš, presrečnež,
V domovji ostal,
Od koder nikdó te
Ne bode izgnal.

Le bodi in lepšaj
Dolino lepó,
Ohrani te nébo
Še sto let in sto!

A jaz med spomine
Bom svoje sladké,
Studenček pod skalo,
Zapísala te!

Deklici v spominsko knjigo.

Telesna lepota
Je srednji le dar,
Brez čednosti ona
Je ženski še v kvar.

A čednost in pridnost
In krotko srcé
Še žensko nelepó
Mikavno storé.

Z Bogom!

Beseda najmilejša,
Olajša ki slovó,
Je «z Bogom!»
Beseda najbridkejša,
Ko nam rosí okó,
Je «z Bogom!»

Spomin neizbrisljivi,
Naš duh ki okrepčá,
Je «z Bogom!»,
V slovó ko glas čutljivi
Zamolklo šepetá
Nam: «z Bogom!»

Sladkosti hrepenenja
V osrčji obudi
Tak «z Bogom!»
Da pride dan svidenja,
Nam upanje rodi
Le «z Bogom!»

V spomin 10. maja 1881.

Presvitlemu cesarjeviču nadvojvodi Rudolfu na dan

Njegove poroke.

Popovi drug za drugim pokajo veselo,
Zvonovi praznično iz stolpov vseh doné,
Dan pomenljiv za avstro-ogersko deželo
O prvi zarji državljanom že znané:
Cesarjevič da dnes, bodoči naš vladar,
Izbrano si nevesto vodi pred oltar.

Dnes na milijone src za Tebe vnetih bije,
Ki vreden sin presvitega očeta si,
Ljubáv, udanost verna z vseh obrazov sije,
Z vseh usten Tvoje milo se imé glasi;
In željo eno na milijone prs gojí:
Najslajšo dan le-ta da srečo obrodí.

Da solnce rádoti ne bo se ti stemnilo,
Mladostno ki ogreva danes Ti srcé,
To najtrdnejše priča nam zagotovilo,
Enakočutnih src ker ste se našli dvé.
Ljubezni sapa Vajne dni blažila bo,
Nezgod življenja čuvaj Vaju pa nebó!

Ko nastopíti slavni prístol dan zasije,
Na kojem vzvišeni zdaj oče vlada Tvoj,
Podložnim Tvojim národom se naj odkrije
Zaklad sijajni, kateri nosiš Ti s seboj!
Tvoj modri um in blagodušni tvoj značaj
Naj národom bo v blagoslov kedaj!

In ko na ljudstva boš oziral se dobroten
Braneč ja stisk, polnéč jim prošnje in želje:
Rod najponižnejši med njimi in slaboten
Pogled Tvoj dobrotljiv nikdár naj ne prezré!
Rod majhen res, pa zvesto Avstriji udan,
Slovenski rod, ki čvrsto dviga se na dan.

Ranjeni Črnogorec.

(Po Čermakovi sliki.)

Žari nebó; dim temni naznanjuje,
Dejanje grozno da se tu vrši,
Da divja turška roka pokončuje
Po Črnigori vse, kar tam živi.
Zato sinovi nje zdaj v boj hitijo,
Za staro da se svóbodo borijo.

Za bitvo bitve se silovitnéje
Na črnogorskih tleh sedaj vrsté,
A Črnogorec vedno pogumneje
Naskokov brani se od dne do dne;
Ošabni več sovražnik ga ne straši,
Sobratov dragih zguba ga ne plaši.

Sovražna vendar kroglja je vzbudila
I v hrabrih prsih tugo in nemir,
Vojvódo ker jim smrtno je ranila,
Ki bil junaštva njim je vzgled in vir.
Iz boja brž tovariši mu zvesti
V zavetje varno ga dadó zanesti.

Po strmih stezah sprévod tih se miče,
Vojvódo na nosilnicah nosé,
In spremstvo lahkoranjenih kot priče
In v brambo se vojvódi pridruže;
In vídi se, da več ko lastne rane
Jih starčevo upalo lice gane.

Oslabljen on leži; le meča roka
I v bolečinah izpustíla ni;
Nobenega iz ust ni čuti stoka,
Okó samó je znak, kako trpi.
Več ko sočutja in pomilovanja
Pa vzbuja ta podoba spoštovanja.

Veljavnost vodjino najbolj spoznale
Otožne črnogorske so žené.
Ko ranjenega vódiijo srečále
Mej potoma oné so, v boj gredé,
Prinašale so dragim svojim hrano.
Če živih še jih najti bo jim dano.

Vojvóde sprevod jim korake vstavlja,
Na lastno zabijo celo gorjé,
Molitvo gorko jim iz prs privablja,
Ki mnogo njih opravlja jo kleče:
«Vojvódi milostivo nebo bodi,
Ki k srečni zmagi ljudstvo naše vodi!»

Pa če ugási tudi sreča kriva
Vojvódino življenje ljubljeno,
Deželi vendar nenadomestljiva
Njegá izguba, vemo, da ne bo:
Rod črnogorski znano je da sluje
V junaštvu, da nikdar ne omahuje.

Prvi križ na turškem polji.

Jesenska noč je, tožna in meglena,
Krohotni v zraku glási se gubé.
So ptičev potujočih li plemena,
Ki proti jugu toplemu beže? —
Nebó z oblaki lune svit obdaja,
Kaj se godí, spoznati bo lehkó:
Vojakov množica, glej, sem prihaja,
Vojakov ruskih, koji v boj gredó.

Bog spremljaj potujoče vas junake,
Bogato naj platí vam blagi čin,
Naj srečno vaše vodi on korake,
V ponós da bo potomcem vaš spomin!
Vi prvi ste, ki bratov še pomnite,
Ki v daljnem jugu v sužnosti trpé,
Slavjanu in kristjanu vi hitíte
Stoteroletno maščevát gorjé!

In preko reke Dunaja se čete
Do bregov Loma črnega spusté,
Sočutje za sobrate in osvété
Do Turkov vsakemu polní srcé.
Sovražni tópi sproti jim grmijo,
Divjaški meč in kletev smrt pretí,
Da prišleci v trenutji se zgrozíjo, —
Potem pa hrabro vsak naprej drví.

Al oh! kakó že drug za drugim pada,
Ker turške čete vedno se množé,
Junakom vsa do zmag ugaša nada
Vedočim, da zahmán se vsi boré! —
A na konjičku kdo se tam vojuje,
Kot hotel sam bi zmagat vojsko vso,
In svojce z duhom novim navdihuje,
Prestrašence oživlja s hrabrostjo?

Njegov pogum in gibanje svedoča,
Izurjen da junak v vojaštvu je;
Ker vodstvo bitve njemu se izroča,
O možkem njéga duhu sodi se.
A čudno nežna njega je podoba,
Mladóst že vsak njegov pokret izdá,
Oči goré mu z ognjem, in miloba
Mladenška iz njegovih lic smehljá.

Prikazen ta je Turke vzplamenila,
Da bojaželjno vsem žaré oči,
Na-nj vojska vsa se je takoj spustila,
Da curkoma iz ran mu teče kri.
On ipak ne zbeži, zdaj stoprv besno
Okoli sebe máhati je jel;
Na enkrat sablja zapustí mu desno:
V srcé nekdo junaka je zadél. —

Dan nagne se; že solncu pôť se niža,
Ki bleđa lica padšim osvetí;
Poveljnik turški s spremstvom se približa
Spoznát junaka, mrtev ki leži.
Pod solncem Turku stvar je vsaka burka,
Z nesrečo se šaljivo on igra,
Junaška hrabrost sama gane Turka,
Ganila tudi hrabrost ga je ta.

Ime in rod želíjo vsi spoznati
Pokojnega, da njega počasté;
Znaménje zaželeno poiskáti
Brez daljšega odlóga se pričné.
Z njegove listnice množíca zbrana
Pozvé in začudivši se strmí;
Junak da zove naš se le — Ivána,
Polkovnika kozakov donskih hči!

V podobo blede gledajo zavzeti,
Spoštljivost vzbuja ranjeno teló;
Po tej izkusbi móčno so zadeti,
Da nežnemu se truplu klanjajo.
Na polji jamo grebejo globoko,
Vojaške vse jej skažejo časti,
Orožje v mrtvo denejo jej róko
V znamenje možke nje junakosti.

In čudo glej: podobo križa óni,
Ki križ nad vsako známenje črté,
Križ prvi in po lastnem to nagóni,
Na turškem polji urno posadé,
Križ, svetu ki naznanja, da kristjanka
V samotnem grobu mirno tem leži,
Ki je bilá junakinja Slavjanka,
Slavjanka neprestrašene krvi!

Razpravni in

pripovedni del.

Občutki na novega

leta dan.

Čemu živimo, ali prav rekoč: čemu živim? — To je bilo moje vsakdanje vprašanje, koje sem sama sebi stavila za rana, odkar sem se jela navzicati prvih pojmov življenja, jela na tanje opazovati svet, a ne imela nikogar, ki bi me bil vzdramil iz temne moje zamišljenosti, provzročene baš po gore stavljenem vprašanji.

«Čemu živim!» — važno to vprašanje bilo je mnogo let jedini pozdrav, s kojim sem zoro vsakega novega leta sprejemala; in solzice, koje so zvesto spremljevale ta srčni moj vzdih, bile so jedini odgovor temu resnemu vprašanju, jedino tešilo, koje

izvirajoče iz otožnosti moje duše moralo je zopet isto otožnost upokojiti, isto dušo samo razvedriti.

Mineval ni dan, da bi ne bila premišljevala besede, koje je izrekel neki preslavni mož — brž ko ne v istem tožnem položnji, ko jaz, da se mu je srce zibalo od toge do toge, — namreč Lord Byron, eden največih angleških pesnikov, rekoč: «Življenje je bolenje, svet bolnica, smrt naša zdravnica».

Premišljevanje teh besed — in menda njih resnice — vlivalo mi je v srce neko čudovito otožnost in oziraje se na modro nebo prosila sem je, naj mi ono razloži vprašanje: kaj je prav za prav življenje? čemu živimo? kaj je človek? od kod je prišel? kam gre njegov pot? — A vetriček je pihljaj, oblački so nemo dalje plavali, solnce in zvezde so dalje lesketale in jaz sem zastonj pričakovala odgovora.

Toda kar mi nebo in oblački niso povedali, to mi je tajni glas prirode z večnim svojim govorčenjem v srce šepetal in mi pravil: «Ljubi, misli in delaj! — Evo slike našega življenja; to stori in sladko ti bode življenje; odkrilo se ti bode, čemu človek živi in kaj njega pričakuje!»

Krasne, svete, vzvišene besede temu, ki razumeva njih smisel, ki se jih drži vedno in vselej! —

A kaj sem storila jaz? — Nisem jih razumevala in sem čem dalje in dalje vpraševala: čemu živim?

Pa s kakovimi občutki letos stezam roke tebi nasproti, dobro došlo mi letošnje novo leto! Z radostnim, upokojenim srcem kličem ti v pozdrav: Mnogo, mnogo mi daj preživeti tebi podobnih! Človeškega življenja cilj mi je zdaj jasen. Kako je ta cilj lep, kako vzvišen njega namen! Daj mi ga le popolnoma doseči!

Da si lepo, ti življenje, sedaj še le razumevam to nerazumljivo mi doslej besedo; sedaj poznam njega načela, njega sredstva, ustvariti iz njega zemsko srečo. Težaven mi ni več odgovor na vprašanje: «čemu živimo», nego težavno samó dosežanje pravega sméra zemskega življenja.

Da! ljubimo, mislimo, delajmo! in dušni mir in srčna zadovoljnost sta človeku zagotovljena.

Ljubiti — misliti — delati! Kdo ve na prvi mah za skrivnosti, koje so v teh besedah, polnih življenja, skrite in tako rekoč zavezane? Ali trdim, da je blagost za življenje: ljubiti, misliti in delati, in da je ta blagost neskončna.

«Ljubi!» méni morda kdo, «kakó to? Mora li vsak človek ljubiti? Je li to tako neobhodno potrebno?!» —

Ljubezenski čuti, bralec, so mnogovrstni in med seboj različni. Človek, da le nekaj ljubi, da mu le srcé ne samotari, temveč da se mu oklene katere koli zemske stvarice, ako k temu še pridruži ona dva k pravej sreči neobhodno potrebna pogoja, sre-

čnega se zovi; kajti dosegel je svoj cilj, svoj zemski poklic. Kako si neki moremo misliti katero si bodi srečo brez občutkov? Lepo zares in vzvišeno je boriti se na polji mišljenja in modrovanja, lepo in vzvišeno žrtvovati življenje svojeje sladkej domovini, lepo in vzvišeno plavati z domišljijo po modrem nebu, po neskončnih planotah morja, ter v rahlih cvetličnih perescih premišljevati in občudovati velikost in modrost prirode. Da! vsa ta dela so lepa, vzvišena, — ali, ako predrzno misel ne bi spremljevali občutki, mrtvo bi bilo vse to mišljenje, ne dajalo bi gorkote niti ploda!

Vendar pak bi se upala trditi, da izmed vseh ljubezenskih čutov, obvladajočih človeštvo, ni osrečevalnejšega nego je oni, ki izvira iz dveh duš, ki ste iskri enega ognja, božjega, ki progreva vse stvarjenje. Kje bi bilo najti več veselja, večje zadovoljnosti, kakor če človek najde človeka, koji je enakih mislij, enakih občutkov, enakega srca, kojih dveh bitij zadača je: skrbeti vzajemno za sebe v telesnem, kakor v duševnem oziru, da si podaljšate življenje, da se čem bolj obrazujete, čem bolj duh si vzvišujete, da v čem dovršenejših telesih i dušah bliže pridete končnemu viru vsega: božanstvu.

Tudi Sokrates trdi, da ni pota, ki bi dušo izvodil v oblast neumrjočih blagostij, če ne onega, po kojem nas vodi prava ljubezen.

«Ljubezen moje madonne», piše Petrarca, «prepričala je i mene ljubezni in me naučila, na pravi način Boga ljubiti».

Pa le ozrimo se na literarna polja raznih narodov, ter vprašajmo pesnike, te učitelje človeškega gorja: komu so oni podavali prve vence svojih poezij, — in odgovorili vam bodo: ljubezni. Tedaj nežnim, srce stresajočim besedam, lepim, vzvišenim izrazom, milim, do solz genočim melodijam, kar vse nam daje duševne zabave in tešila za življenje, vsemu temu bila jim je ljubezen učiteljica; brez nje ne bi bilo teh krasnih cvetov človeškega duha. —

In vsa ta rahločuteča bitja, vlivajoča burje in sladkosti svojih življenij v goreče besede poezije, ktera je vsakemu narodu najboljši literarni zaklad, vsi ti veleumniki in proroki narodov morali so sami goreče ljubiti, tehtno misliti in z deli svojimi truditi se. Kaj jim je pomagala vsa velikost njih domišljije, vsa njih gorečnost za lepoto in blagost, za vso prijetnost in okusnost, ako jim ne bi bila ljubezen vne-mala in žarila domišljije? Tudi največi veleum ne dospe do dragocenih pridobitev človeškega znanja, ako ga ljubezen k svojemu predmetu in k preiskavam vedno ne podbuja.

Ali tudi ljubezen sama ne bi zadostovala k življenju; treba, da jo spremljava tudi domišljija, mišljenje. Ljubezen sama spodbuja čute, a misel

ustvarja cilj ljubezni, ter mu daje nekakovo določeno podobo, kakor tudi uči način in pot, po kojem se pride k svršetku. Misel in občutek, misel in ljubezen sta nerazločljiva; kakor bi mi misel brez občutka hladna, mrtva ostala, tako bi občutek sam brez jasnega zavedenja vzroka, brez načrtanega načina in določenega predmeta bil samo trenoten, mimogreden, minljiv. Misel daje občutku telesnost in stalnost v besedah, podobah in dejanjih.

Zato je k pravemu dejanjskemu življenju poleg ljubezni in misli še marljivega delovanja treba. Vse troje se mora v eno celoto vezati in enakomerno sodelovati: ljubezen, misel in čin; stoprav vsa ta trojica daje življenju konkretno podobo in veljavo. Pravega dela — in to je življenje — brez ljubezenskega čutjenja, brez mišljenja ni si misliti. To vse pak me utrjuje v sodbi, kojo sem izrekla s početka, in kojo smatram za geslo človeškega življenja: ljubi, misli, delaj!

Naj učeni preiskujejo, kateri teh činiteljev se jim vidi v življenji močnejši od drugega; meni kot ženski ne zdi se nič pretiranega, ako trdim, da je ljubezen glavni teh činiteljev. Prava ljubezen zdi se našemu spolu jedina zemska vlast, vredna, da kratkoživni človek napina vse svoje sile, prisvojiti si jo. Saj je vendar pri vsem raznem človeškem delovanju glavni, skoro jedini cilj: upokojiti si srce, kar se godi s tem,

da si srcé najmilejšimi in najblažnejšimi čuvstvi napolnujemo in bogatimo. Konči vendar le v tem obstoji prava človeška sreča.

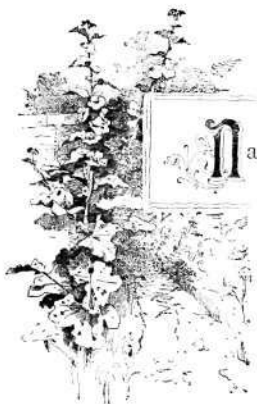
Z željo torej, da to srečo i sama dosežem, kakor tudi moji rojaki Slovenci, poklanjam jim k početku novega leta te-le vrstice v vezilo, s pristavkom, da je moja največa čast in slast, moj prvi ponos in uzor mojih mladostnih sanj: biti do slednjega svojega vzdihljaja vredna hčerka matke Slovenije, která me je izbrala za svojo.

Odlomki ženskega

dnevnika.

(Novela.)

Navadno, tristopetinšestdesetdnevno leto smo danes nastopili. Lansko leto bilo je za eden dan daljše, nego letošnje, takó da bode letošnje imelo za eden dan manj veselosti, pa tudi manj žalosti od lanskega. In kdo ve, koliko bolečin bode s tem polajšanih nesrečnikom, ki so letos obsojeni v solzah se topiti? Italijanski pesnik Silvio Pellico barem pravi, da kdor je prestal eden sam dan prave otožnosti, imeti mora uže pravi pojem o nesreči, in mora občutiti sočutje do vseh onih, ki trpé. Če tedaj otožnost tako neskončno onesrečuje človeka, katera je vendar-le duševna bol, koliko več

morajo toraj druge nesreče trpljenja provzročati, koje takó raznovrstno in tako obilno tarejo ubogo človeštvo?

Onim pak, katerim življenje pólje od veselja do veselja, od radosti do radosti, kaj njim mar, da jim letošnje leto odvzame eden dan veselja? Saj jim koncem veselega leta pričinja drugo, menda še veseleje. In tako se jim redoma vrsti leto za letom, nikdar gledajočim trpečih svojih sobratov. Pa čemu bi tudi oni, temno gledajoč na revščino sveta grenili si sami slast brezskrbnega življenja? Da človek le enkrat živi, predobro jim je znano, a znano tudi, da bi jim bilo pozneje zastonj obžalovati, kar bi sedaj zamudili.

Vendar pak, hvala Bogu, malo jih je takih, ki bi mogli z življenjem tako se bahati. Vsaj kakor me moje dosedanje še majhne izkušnje o življenji uče, vsak človek, bodi si katerega koli stanu, nosi svoje gorje. Nemirno človeško srce je pač tako ustvarjeno, da, naj se ono topi še v taki obilnosti vsega, in naj mu še tako milo smehlja sreča, ono vendar biva vedno nemirno, vedno po čem novem hrepeni. Tako na vse zadnje revežu kakor bogatašu, srečnežu kakor nesrečnežu velja ena sodba o svetu: da je on vendarle »dolina solz«.

Sploh sem jaz o zemskej pravej sreči jaka nevernica postala. Naj se temu-le ziblje na ustnicah

veselo smehljanje, naj le oni svoje vedro čelo ponosno vzdiguje, in ta-le brezskrbno upijani svoje srce sreče in veselje, ali ga bodem zavoljo tega imenovala srečnega? Nikakor ne! — Goethe je bil kot najsrečnejši človek od premnogih zavidan. In kako ne bi bil? Bil je na dobrem glasu, slavili so ga daleč in blizu; užival je najbolje zdravje; bogatstvo in naklonjenost mogočnikov ga je obdajala: a vendar je najti mest v njegovih spisih, kjer se pritožuje, da v celem svojem življenji ni užival pet tédnov čistega veselja! In koliko takih izgledov najdem, da le nekoliko pazljiveje ogledujem svet!

Toda, kaj meni mar za svet? Ima-li moj dnevnik nalogo, zgodovino, krvavečo zgodovino človeštva pripovedovati, a ne tem več nekoje dobe moje mladosti, nekoje tajne vzdihe, in nekoje skrivne želje mojega zapuščenega srca razodevati? Kajti moja želja je, tebe, mala knjižica, smatrati in hraniti kot eden del mene same, kot oni del, ki tako rad omaguje, moj spomin! Glej, kot tak, kot svoj lastni spomin bi te rada smatrala, kot spomin na mojo mladost, kot spomin na ona občutljiva leta, ko človeku srce velja za vse, pamet pa in dolžnost za pristransko stvar! Prišla bode, upam, tudi meni enkrat ona doba, ko bodem mirno živeti imela za sanje vso svojo preteklost. Ondaj mi bodeš, ti knjižica, stopila pred oči in mi vzbudila one davnopretekla spomine.

Z novim letom tedaj začinam svojo pismensko izpoved, ali bolje rekoč svoje pismeno zaupanje proti tebi, neobčutljiva knjižica; kajti ta dan zdi se mi najprimernejši k takemu početju. A prašati nočem, kakov da bode njegov konec, ne s čem bodo napolnjeni tvoji predeli — ne maram in nočem tega vedeti! Nočem s tožnim premišljevanjem svojim segati v skrivna dejanja roke, mene in kar nas na zemlji živi, vladajoče. Saj, kakor ni najti dveh cvetlic, dveh dreves, dveh obrazov, dveh duš, ki bi si popolnoma bile enaki, tako tudi v življenji ni najti dveh časov, dveh dni, ki bi si bila v vsem podobna. Po kratkej blaženej, jasnej dobi pridejo zopet dnevi težav in žalostij. Sladkim, mirnim sanjam mnogokrat sledijo burne sanje, polne groz in strahov. Tako se godi v življenji, in enako se bode tudi meni godilo. Ali prenašati hočem se navaditi!

Hud je bil današnji dan. On se je odlikoval s posebno zimsko silo. Veter je bučal s tako grozovito strašljivim glasom in stresal tako močno gola, pusta drevesa ter hišno zidovje, da človek v gorkejši sobi sedé je moral meniti, da so kakovi siloviti duhovi iz svojih grobov vstali, in da iz gole zavidnosti proti živečemu človeštvu hočejo svet podreti in porušiti.

Takov utis je na mojo dušo storil večerni mrak današnjega dneva, ko v dobro zakurjeni sobi sedé,

čelo na stekleno okno pritiskaje, zrem v skoraj uže nočno tmino, kako divji sever velo listje, edini borni ostanek nekdanje lepote nasproti mi stoječega drevesa, neusmiljeno stresa ter od tal do mojega okna in od okna visoko visoko nad hišno streho kot razkačen vznáša in od tod zopet gori in doli. A Bog zna, do kedaj bi bila ondaj ostala v čudne misli utopljena, ko ne bi me bil iz njih predramil veseli krik četverih otrok, ki so se med seboj igrali v mojej bližini. Dolgo in dolgo sem nemo poslušala nedolžno kramljanje četverih črvičev, čudé se marsikteremu modremu njih prašanju in odgovoru. Pri tem sem se prepričala, koliko nežneje in sveteje so premnogokrat priproste misli nedolžnega otročiča napram tolikokrat pokvarjenim osobam, katerim je domača odgoja otrok dostikrat izročena. Ali ena misel vzbuja drugo, in na konci misli vzbujajo občutke. Čegavi in kaj so meni ti otroci? — Ta misel mi je pregnala milino, ko sem čutila pri gledanju njih nedolžnega igranja. Ta misel mi je zatemnila čelo, skrčila srce, solze v oči privabila. En pogled na preteklost, drugi na sedanost, tretji na neznano in negotovo mojo bodočnost, in mojega življenja podoba stoji mi pred očmi.

Majhen otročič sem bila, ko sem izgubila mater, in to tako majhen, da kolikor se trudim s pomočjo spomina vpodobiti si nje obraz in lastnost svoje rodi-

teljice, vendar si je ne morem predstavljati niti toliko, da bi zamogla s prepričanjem vzklikniti: Imela sem i jaz nekđaj nekoga, ki me je ljubil, pestoval in ljubkoval tako, kakor vas, presrečni otročiči, zdaj neprestano boža in neguje ljubeča vas materinska roka. Imela sem tudi jaz nekđaj svojo mater, ktere se več ne spominam! Pač pa se spominam pretečih pogledov mačeha, njene osorne, trde, pri vsakej priliki zapovedujoče mi besede; spominam se nemarečega mojega očeta proti meni, vidim njega umirati in me priporočevati varstvu one brezsrčne ženske, ki navidezno ganena obetuje, pri njegovi postelji kleče, ostati mi tudi v bodoče, kakor doslej «ljubeznjiva in skrbna mati in odgojiteljica». Tega je uže pet let minulo. Pridno in gospodinjsko je res ona zá-me vedno skrbela. In kako tudi ne bi? Saj sem dobra varuhinja četverih njenih otrok, mojih polubratov in polusester.

In v takej družbi izginila so mi otročja leta, brez smeha in brez radosti, brez one brezskrbne veselosti, ktero večina otrok neskaljeno uživa. A meni je ona bila zabranjena. Da bi se bila smejala, smrten greh bi bila učinila v očeh svoje mačeha. «Resno se mora človek vesti, solziti se raje nego pa smejati. Vzrokov imamo dovolj k solzam, zaradi obilega števila naših pregreh!» Tako je ona rékala in mi znala vzbujati jok. Jaz pak sem se solzila, bridko

solzila, če tudi le z otročjimi solzami za — tuje grehe!

Bodi še tako težaven, bodi še tako brez konca in kraja dolg dan, vselej proti njega koncu se oglasi mili večerni zvon. In našemu življenju ne godi li se mnogokrat baš enako? Viharna in obupa polna je dostikrat življenja pomlad, a miren, kakikrat celo srečen življenja daljni tek.

Čudna misel, čudna nada, koja se mi je danes v prsih oglasila in koja, ne tajim, me je zazibala v sladke, da-si tudi morebiti varljive sanje glede moje bodočnosti. Zakaj ne bi smela tudi jaz napajati si mlado dušo z upi in si tako z njimi nekoliko razvedrevati svoje mladostno, s temnimi oblaki nezgod krito nebo? Iluzije, domišljavanja, kako to, da baš danes ste se jele na mojem nebu prikazovati? — Iluzije, domišljavanja, čemu ta vzdihljaj? Mora-li vse, kar jaz o svojej bodočnosti naslikujem sebi v tešilo, biti iluzija? In ko bi tudi tako bilo, kaj pa zato? One mi vlivajo začasni mir v otožno srce, in to tudi nekaj velja. Zato se mojemu ukusu vidi popolnoma opravičen izrek Viktorja Huga, ki o tem govore pravi: «Po njih izgubah — po izgubah iluzij — življenje izgubiva svojo veljavnost, in brez njih več ne bi vredno bilo dalje živeti». In res, niso li iluzije, domišljije, skoro tako potrebne malo veselemu na-

šemu življenju, kakor zrak, koji dihamo? Ni-li stokrat pametneje in zdravéje, domišljijam v oblast se podajati nego obupu v naročje? slutiti neko daljno srečo nego omagovati pod tego nadlegujočega nas gorja?

Kar se enemu vidi neumnost, drugemu oholost, tretjemu človeška slabost, domišljevat si oddeljeno srečo, vidi se meni dar božje previdnosti, poklonjen človeštvu, da lože nosi breme svoje usode. Iluzije jetniku olajšujejo težke verige sužnosti; iluzije dajejo tudi najnesrečnejšemu človeku nekojo notranjo zadovoljnost, katera mu zopet pogladi zgrbančeno čelo in mu v dušo vlije novo moč k daljnji borbi življenja. Uže vsled njih samih vsaki izmej nas čuti nekaj radosti in nekaj srečnih trenutkov! Kako lepo na priliko je prezirati lastne napake in sebe misliti, bodi-si tudi eno samo uro, kot popolno bitje! Ni ga človeka, ki, naj bi bil še tako grd in spačen po životu, ne bi menil, da je lep, in ne bi mislil, da je v drugih vzbudil simpatijo do sebe. In ko bi tako ne bilo, svet bi se prenapolnil obupnikov. Recimo kojé devi, da je «lepa», ali kojemu mladenču, da so njegovi peresni proizvodi «izvrstni» in da mu obetujejo bodočnost cvetoče slave, verovala bodeta na prvo besedo; ne bode jima treba tega ponavljati. O človek, človek, v ničem nisi tolik mojster nego v prevarjenji samega sebe! Vzemimo tedaj svetu domišljije, ali bi

potem še bila ljubezen? Bi-li imeli narodi še svojih junakov? In moje življenje, kakovo bi pač ono bilo, ko ne bi neprestano po mladej mojej glavi rojile domišljije? — Pač žalostno! A tako v neizmernej svojej otožnosti uživam mnogo lepih trenotkov, in to takoršnih, da bi jih ne hotela zameniti za marsikatero darovano mi tešilno besedo. Tako na priliko me danes celi dan spremljava misel, da bi vendar utegnil tudi meni še posijati kedaj kakov žarek sreče. Misel ta pak me je vzdrževala celi dan vedro, in danes v noči gotovo kaj lepega sanjam.

Utrujena sem, in kaj dobro bi zmučenemu mojemu životu ugodila mehka postelja. Toda moj duh bedi; zaspanec se še noče mene polastiti. Zato hočem raje darovati urico časa svojemu dnevniku, sedaj, ko je moja fantazija še vsa v ognji prežitih veselostij, namestu da bi brez spanja merila dolgost in širokost svoje postelje.

Današnji dan, ta je bil dan, meni pomenljiv in znabiti da enkrat tudi nepozabljiv! Saj sem v njem postala lastna svoja gospodarica, ter prvič stopila mej svet, v javnost, in prvič spoznala, da je svet lep, da je življenje lepo.

Uže početek tega dneva je bil jako originalen in meni nenavaden.

Odkar so mi namreč odločili za spalnico majhen sobico, oddaljeno od stanovanja hišne družine — in to uže tako davno, da sama več ne vem, kedaj je bilo —, se ni živa duša nikdar zmenila, kedaj da v jutro vstajam. Ali ob petih v jutro, ali ob desetih, vedel ni nihče, niti ni nikdo o tem kaj popraševal. Spala sem vedno tako dolgo, dokler je namreč moj život zahteval spanja.

Četrť ure je manjkalo do sedme, ko se danes jutro vzbudim. Baš sežem po svojo molitveno knjigo, da po svojej navadi opraviť svojo jutranjo molitev, ko se mi zdi, da je nekdo na vrata sobe potrkal. Oglasiti se nisem hotela. Gotovo sem se zmotila, sem si mislila; kajti kdo bi se mene uže na vse zgodaj spominal ali pak me celo potreboval? Dalje nisem utegnila z mislijo, in vrata se odpró brez mojega dovoljenja. Bolj pa nego trkanje me je presenetila prikazen, katera se mi je prijavila skozi odprta vrata. Lastnim očem nisem verovala. Stala je pred manoj praznično oblečena — bila je nedelja — in resno, modro se držeč — moja mačeha!

«Irma», začela je govoriti, «danes baš dopolnjuješ svoje osemnajsto leto. Od tvojega očeta prejela sem povelje, strogo te čuvati do današnjega dne; od danes naprej pa te prepustim varstvu tvoje lastne pameti, tvojemu lastnemu vodstvu. Dobivala bodeš vsaki mesec namenjeno ti svoto denarja

za svoje potrebe: s stanovanjem in s hrano pak ostane kakor je bilo do sedaj. Voščim ti k tvojemu rojstvenemu dnevu poštenega soproga, kakor je bil moj mož, tvoj oče!»

Rekši obrnila se je in izginila. In kaj bi naj dalje napisovala, kakšna čuvstva je v meni zapustil ta obisk? Dosti bodi, ako rečem, da ona niso bila ne prevesela pa tudi ne prežalostna. Vedno pak mi je po ušesih donela zadnja nje beseda: «voščim ti poštenega soproga». Tako! Soproga, soproga! Ali sem pa uže godna za možitev? — Smem-li tedaj še upati spremembe v svojem življenji, mile spremembe, katera bi napolnila z nepoznanimi meni do sedaj čuvstvi to pusto moje srce, in bi me privezala s sladko, neprisiljeno vezjo na življenje? — Kaj pak naj storim, da se prikupim možu, katerega srcu bi se moje rado udalo? Kakošna sredstva naj k temu porabivam? Znabiti lepoto, ljubeznivost? —

In s takim samogovorom sem bila zgotovila svojo jutranjo toaleto. Nehote približam se zrcalu, nepremakljivo zrem nekoje minute va-nje, na mojo celo podobo, ki se je v njem zasvetila. Dobrodejen je bil utis tega pogleda. Pojde, pojde, sem dejala, in če že z drugimi sredstvi ne, z zapeljivostjo moje lepote bom gotovo očarala katero si bodi možko srce.

Na večer sem bila povabljen na besedo. To je bilo veselje! Več mi ni treba kot nekdanj za vsak

korak, ki ga delam, prašati dovoljenja. Jaz hočem iti, in nihče moje želje ne ustavlja! Iti hočem in tako se nališpati, da bodem lepa, da bodem zape-ljiva, da bodem dopala! Dopasti hočem! Mlada sem, in zdaj je čas, da poravnam preteklost, da s pri-jetnim mladostnim uživanjem preprogo razprostiram za svojo prvo solzno dobo življenja.

In navdušena po teh čuvstvih sem ponosno nastopila razsvitljeno sobano, ki je mrgolela odličnih gostov. Glavo kvišku držeč, merila sem koj z enim pogledom zbrano društvo, ki me je osupneno gledalo in je mej saboj šepetalo. O čem so si govorili, ni bilo težko uganiti: o mojej prikazni v javnosti in o mojej lepoti. O mojej lepoti? — Se-ve da, moja le-poto so občudovali. Glas pohvale me je koj pri mojem vstopu v sobano pozdravljal. Kako je krasna, sem čula se glasiti iz mnogih ust! O jaz sem vedela, da rudeča kamelija, koketno postavljena v sredo mojih črnih lasij, se mi bo dobro podajala.

In prijetno sem se ondaj zabavljala. Kar je bilo mladine moškega spola, bilo se je nabralo okoli mene, in vsak mi je bil prijazen, in vsak je imel za-me lepo, pohvalno besedo. Posebno neki mladi bogato napravljeni gospod, rudečega polnega lica, srednje velikosti, mi je bil kaj prijazen, in mi je go-voril tako mehke besede ter se vedel tako ljubeznivo z menoj, da sem s početka celo mislila, da se z

menoj šali. Ni čudo; ker odkar živim, ne vem, da bi mi bil kdo govoril tako iz srca, kakor baš ta mladenec. In meni je bilo to obnašanje nenadejano in nenavadno,

«Irma», zašepnilo mi je poleg mene sedeče deklé, moja tovaršica, «danes očaruješ vsacega, ki se tebi približuje; celo bogatemu morskemu stotniku si očarala srce, kar ni dosegla nijedna tvojih vrstnic. Voščim ti srečo!»

Začudjena sem jo pogledala, ker je nisem razumela. In baš hočem pojasnila, ko mi iz ust ukrade besedo dvoje velikih črnih očí, ki ste me izpod visokega čela samotno sedečega mladenča gledale tako milo, skoraj proseče. Za trenotek ustavim svoj pogled na obraz, ki družega v resnici ni izraževal, kot dobrohotnost in otročjo nedolžnost, kakor prašajoč ga, česa želi od mene. A on, namesto da bi me nadaljeval pogledovati, kar so drugi mladenči storili, obrnil je svoje oči v tla in močno zarudel.

«Kdo je oni mladenec», sedaj ogovorim svojo sosedinjo. — «Sveti Alojzij», mi ta odgovori, in se poredno nasmeje. Jaz pak sem jej pomagala smejati se in bila vesela.

Takó je izginil večer, krasni večer, in bližala se polnoč in z njo čas odhajanja. Morski stotnik bil je moj spremljevalec, in zdaj spet samotna v svojej sobici sedim, zvesto poročevaje tebi, knjižica, toliko

prijetnosti in zabave. Ljubeznive besede morskega stotnika mi še prijetno done v ušesih, a pri srci vendar še nič onega ne čutim, kar pesniki opevajo kot ljubezen. Zato ne vem, kako se zove čuvstvo, ki je čutim do tega tujca, a ljubezen uže ni, ker v njem ne občutim čisto nič osrečevalnega. Bog si vedi, kaj pak sedaj misli in kakšne utise je napravil ta krasni večer onemu čudnemu mladenču, «svetemu Alojziju», njemu v resnici prikladno ime. Kakó bedasto se je obnašal v tako prijetnej in veselej družbi; kar z nikomer ni govoril, in za-me, za mojo lepoto, je bil ves nem!

«Deviška duša je podobna razcevelej roži: utrgaj jej eno peresce, vsa druga se koj za njo ospó». Irma, ali poznaš te besede? Ali še veš, v katerem srci se je ta misel rodila? — Neskončna materinska ljubezenska skrb do svojega otroka jo je v njem spočela, in vela roka umirajoče tvoje matere jo je tebi v spomin na papir pokladala!

Da! s temi besedami je ona, blaga žena! pričela pismo, koje je meni posvetila in naročila meni je izročiti, brž ko k pameti pridem. In večkrat sem zvesto prečitavala to pismo in je večkrat k ustom pritiskavala, ter močila s svojimi solzami mesto, kjer me blagoslavlja in se mi poslavlja z besedami: «Irma, bodi blaga, ostani poštena tudi tedaj, ko se

ti bo svet klanjal in hlinil. To izpolni, in materin blagoslov bode te spremljal po vseh potih tvojega življenja».

Uboga mati! si-li morebiti slutila usodo svojega otroka? Si-li slutila, da bodem jaz, tvoj otrok, dal se od sveta zmotiti? Oj, gotovo! Umirajoči ljudje včasih slutijo bodočnost svojih dragih, od kojih so prisiljeni večno se ločiti.

O mati, mati! kaj iz mene še bode, če en sam in to prvi veseli večer mej svetom prebit me je tako spačil in spremenil, da sebe skoro več ne poznam? — Sem-li jaz v resnici pisateljica onih včeraj napisanih strani, koje sem danes dobila in čitala v svojem dnevniku? — Ali so moje one besede, one misli, ona čuvstvovanja? — Naj le temu vprašanju okoli mene odgovarja nema tihota, in naj me tudi za trenotek zapusti moj spomin, takó da bi popolnoma pozabila včeraj prežite dogodke, moja pisava, originalna moja lastnoročna pisava, kojoj imam pred saboj, me ovaja, mi z ironičnim glasom očita: ti si, ti si ona grešnica in nihče drugi! Sram me je samo sebe, sram poštenih ljudij, ki so videli mojo oholost, gledali moje nedostojno obnašanje. Proč s temi listi, iztrgam naj jih iz svojega dnevnika! Izpred očíj mi, vi svedoki mojega spačenega mišljenja in čuvstvovanja, vi, ki sramoto delate drugej ondešnej pisavi, vi, ki skrunite moj dosedanji značaj, vi, ki ste prvi madež

na vedno mi dosedaj spoštovanem maternem spominu!
— Ali ne; ostanite! Večno ondi neizbrisane ostanite
ve, besede, in kazni bodite mojej lehkomiselnosti!
In ti o svet, ne boš me več zapeljeval, ne, več se
ne boš veselil moje naklonjenosti do tebe! Saj vem,
da kakor nisem imela do sedaj duše, ki bi me bila
razumela v otožnosti, ne roke, ki bi bila otrla moje
solze, takó tudi sedaj v mojih nevarnih mladostnih
letih ne bi se dobila prijazna roka, ki bi me čuvala
pogubnih potov, po kojih bi me zapeljivi svet zavodil.

Zató hočem biti od danes naprej stroga, ne-
usmiljeno stroga v vsem mojem bitji in dejanji. In
ti srce, o ne upaj, da boš še smelo kedaj strastem
se udajati; da, niti najmanjšej ne. Dobro si to za-
pomni!

Kaj je meni? — Mili Bog, o ti mi razkrij, kaj
mi je, ker si sama ne morem raztolmačiti tega seda-
njega duševnega stanja. Gotovo stokrat uže sem pre-
udarjala in premišljevala to svojo notranjo spremembo,
ali vedno in še zmerom mi ona ostaja tajnost. Danes
pak mi je posebno neizrečeno čudno pri srci; sol-
zila sem se uže, in ne vem zakaj; umreti si želim, koj,
koj svet zapustiti, in vendar živeti še mnogo, mnogo
let! Zdaj se mi vidi svet tako lep, priroda takó vab-
ljiva, a zdaj me skoro strah obhaja, da na takó ne-
izmernem prostoru zemlje, tako sama, tako sama

živim! Od kod, od kod so, prašam, te spremenljive in raznovrstne prikazni moje duše?

Da sem otožna, to ni nič novega; saj ta lastnost me menda uže od rojstva spremljava kakor krstno moje ime, koje od takrat nosim. Ali zdaj se jaz čutim še nemirno, neskončno nemirno, in to po onem nesrečnem večeru, ko se je mojim očem odprl svet in so se z njim mi odkrile brezštevne slabosti, kojim se človeštvo udaja, in za koje nisem preje vedela.

In vendar me vest več ne peče zaradi onega večera; potihnili so glasovi očitanja zaradi moje pregrehe. O, nebesa so milostljiva, in hladni dih pokoja pusté vejati na skesana srca! Pokojna mi je vest, in blagi ponos zmage jo zdaj oblažuje. Le duša in srce sta mi nepokojna, in boji, koje bojujem, da ju pomirim, so mi potrli duh, otežili život. Kaj je to? — Še enkrat molim te, o Bog, daj mi spoznati to novo temno prikazen, ki muči moje življenje!

Danes praznuje katoliški svet najveći praznik vsega leta. Zato zvonovi takó veselo in ob enem takó mило pojó ter ljudstvo vabé k pobožnosti. Človeku se danes nehote vesel čut vzbuja v prsih. Nebo je takó čisto, takó jasno, solnce takó toplo, da menimo, da praznujemo Duhove in ne Velikonočne praznike. V meni pa se danes nekaj posebno sve-

tega glasi, kar mi še živeje nego navadno pričuje, da biva neko više, mogočnejše bitje, nego smo mi zemljani, in da tam nad zvezdami mora biti oni kraj, po kojem blage duše hrepené, oni kraj večne ljubezni in miru!

S kakó koprnečim srcem sem se danes ozirala po čistem nebu, ugreznena v premišljevanja, kakó lepo mora vendar biti tam gori, kjer je vse sveto, vse čisto, kamor ne sega licemerstvo niti ničemurnost svetá.

Pri teh mislih pak se je v meni vzbudilo hrepenenje, povzdigniti se v one jasne, svete višave nebes, a neizpolnjeno hrepenenje rodilo mi je solzo v očesu, kar znači mojo udanost v nevidno oblast, kojoj moram biti podložna. In proti večeru, ko je solnce zašlo za goré in se je nebo zdelo ognjeno od slednjih žarkov takó lepega današnjega solnca, ko so jele zvezdice tu in tam kakor majhni biseri po nebu blesteti in so zvonovi raznih cerkva z veseljem naznanjali, da je tudi jutre cerkveni božji dan, takrat, pri takó čarobnem trenutku prirode na oknu sloneč, širilo se mi je srce, občutki so v njem prihajali in odhajali, in želela sem poleg sebe imeti človeka, s kojim bi opazovala to krasoto prirode, s kojim bi delila vse te občutke, kojih, kakor čutim, zaradi njih preobilosti ne morem sama prenašati. Oh, en sam pogled, en sam pogled, šepetala sem

sama s seboj, ko bi se sedaj dobil, ki bi se vjemal z mojim pogledom, en pogled, koji bi bil tak, da bi me prepričal, da še nekoga v tem trenutji navdajajo mojim enaki občutki, in zdi se mi, da bi hvaležna bila slučaju za srečni trenotek, ki bi ga pri takem pogledu užila. Enkrat pomnim, samó enkrat v svojem življenji, da bi bila srečala obraz, videla oči, koje, menim, bi mogle v tem trenutji takov užitek mi darovati. Ali joj, takrat bila sem zaslepljena, in zvala sem boječnost, krstila neduhovitost, kar je bilo blagost in čistost duše, koje lastnosti so sijale iz onega mirnega in globokega pogleda.

A sedem dolgih tednov je uže od takrat preteklo, in sedemkrat sedem juter sem se vzbudila z nadejo, da bodem vendar enkrat znabiti videla onega neznanega mladenča, srečala ga in s prijaznim svojim pogledom odškodila ga za moje posmehovanje onega večera, in uže sedemkrat sedem večerov prevarjena, ponižana ulegla sem k počitku.

Pravijo, da ni usode na svetu; da vse, kar se človeku pripeti in kar dovoljuje ali nasprotuje njegovim željam, so le slučaji slučajja. Jaz pak trdim, da mora biti kak hudobni duh, ki preži, kje in kedaj bi nas uboge prebivatelje zemske spravil v nejevoljo. Kaj, ko bi le enkrat, samó enkrat videla onega mladenča, in to le za migljaj, le tako mimogredé, da bi on sprevidel iz mojega vedenja, da nisem več tista, koja

sem bila oni večer. In ko bi tudi on pri tem srečanju videl bridki moj kes, slutil mojo pokoro, da, ko bi se tudi on posmehoval mojemu ponižanju proti njemu, vse, vse bi raje prestala nego da bi vedela, da me on pomiluje, da me pomiluje zavoljo gizdavosti mojega duha. Kajti človeška ošabnost od kod prihaja? — Od ničesar drugega nego od uboštvu duha. Človek, ki se rad bavi z visokimi mislimi, ne bo nikdar pal tako nizko, da bi se udal tej usmiljenja vrednej človeškej slabosti! In baš njegovo mnenje o meni se gotovo suče okoli te nevredne lastnosti. Gorje meni! Oh zakaj, zakaj ga ne morem videti? Usoda, usoda, kakó si z menoj neusmiljena! Neusmiljena da, in kruta si proti meni. Njega, nesrečnega morskega stotnika, kojega vsaki dan bolj črtim, njega vidim in srečavam, kaderkoli moram iz hiše. Celi dan se on sprehaja okoli oglov našega stanovanja, takó, da celo čistega zraka in lepega razgleda iz mojega okna ne morem več uživati, ako nočem, da se moj pogled sreča z njegovim, meni tako zopernim, meni tako grozovitim!

Oj, zdaj se mi razkriva, zdaj začinam razumevati vzrok moje sedanje notranje nemirnosti. Z ene strani me mučijo čuvstva črtenja, z druge čuti hrepenenja, čuti osramotjenja, čuti hrepenenja po sprijaznenji!

Kaj je človek, kaj je življenje? — Vojak je, kateri dobro oborožen mora vedno prežati na treje

svojih največih sovražnikov, in z njimi do smrti se boriti: z življenjem, z usodo, s samim seboj; a največa in najhujša borba je slednja: s samim seboj!

Pripravi se, le pogumno se pripravi na boj, duša moja! Slutim, da moja nova doba življenja hoče početi s trdno borbo. A kaj meni to, ki sem uže vajena boja, trpljenja? Trpi naj, kdor je rojen k trpljenju; saj bridkosti mu niso več na posled takó grenke, ker jih je uže vaje, ker je v njih društvu takó rekoč vzrastel, ker ni nikdar poznal veselja! Pa kaj srce, kaj občutki? Kdo bi se na-nje oziral? Saj tudi oni s časom ne bodo več otožnosti sužnji; čas, izkušnje, trpljenja bodo jih okamenili!

Stotnik mi je pisal, revež! To je pismo, polno ljubeznjivosti, polno zaroteb in priseg, da je njegova ljubezen do mene prava in istinita! Pismo pa končuje s tako obupnim javkanjem, da namesto bi mi ono vzbudilo čuvstvo ganenja ali vsaj pomilovanja, vzbudilo je v meni le nekaj smehu podobnega. Da pa ta utis njegovega pisma ne prihaja iz moje hudobije ali iz moje porogljivosti proti njemu, priča mi je Bog. Saj ga pomilujem, iz globočine srca ga pomilujem ter obžalujem, da on trpi zavoljo moje trme. Nesrečna ladija, ki ga je sim pripeljala, nesrečni trenotek, v kojem je mene srečal! Ali pameten človek, ki ima srce in glavo zdravo, smejati se vendar

mora čudnemu slogu njegovega pisma in pretiranim vodenim frazam, v kojih izrazuje svoja čuvstva.

Jaz sicer nisem zvedenka v ljubezenskih pismih, saj je to njegovo pismo prve take vrste, koje sem dobila; gotovo pa je — vsaj po mojem razsodu — naloga takega pisma, da ono samo visoke, nežne občutke v prejemniku vzbuja. A kakó čisto nasprotni navedenim so oni, koje čutim po prečitanji njegovega pisma! Preje je bila milostljiveja, nego je zdaj, moja sodba o njem; zdaj pa je takošna postala, kakoršno si jo je sam s svojim pismom zaslužil. Da, da! ljubezen tega človeka je ali nasledek njegove lenobe in dolzega časa, ali pak umetniški proizvod nezdravega branja. Ha! in jaz naj takej ljubezni svoje nagnenje podarujem? Jaz naj združujem svojo roko z roko človeka, koji morebiti iz same lahko-miselnosti trdi, da ljubi? — O ne, ne! raje hočem večno in stokrat samka ostati, nego udati se njegovemu snubljenju in si prezgodnji kes nakopati na glavo. — Je-li pametno, da se tako groznim mislim udajam? Jaz ga itak nikdar ne bodem ljubila, on mene nikdar ne bode imel v vlasti! — Maščevalna beseda, ah! in meni tako dobrodejna. Dobrodejna, zakaj? — Zató ker zdi se mi, da se z njo usodi vsaj nekoliko maščujem za vse, kar je ona mene v teku dveh mesecev mučila in me še vedno dalje muči. Pa, moj Bog, tudi za bridko slutnjo, s kojoj mi

ona sedaj navdaja uže nekaj časa srce, za slutnjo, da enkrat, oj, in to morebiti kmalu, ne bode mene ljubil oni, kojega bodem jaz z vsemi močmi prve ljubezni. —

Zato proč mehkoba srca! Z nikomer nočem imeti usmiljenja; nočem in nočem njega ljubiti, ko bi me on takó čisto, takó sveto ljubil, kakor ljubijo angeljčki Boga. Če trpi, vzdihuje in tarna, naj; tudi mene davi bridkost, a nihče se za mene ne méní. Odkar sem zagledala luč svetá, trpim in srcé se mi v trpljenji topí; a še nihče ni poslušal mojih vzdihov in še nihče si ni prizadeval, da bi mi izpolnil vsaj najžlahtnejših mojih želij. Vsak kot tujec mimo tujega gorjá hodi, vsak; ako tedaj vsak, zakaj ne tudi jaz? Ha ha! Kakor potnik, ki v temnej noči po neznanih potih blodi, ter se zastonj ozira po bledeh svetlobi ne lune, le samó kake trepetajoče zvezdice, tako se moj stotnik zdaj zastonj ozira s svojimi strastnimi očmi, da bi ujel en sam, ne mili, le samo prijaznejši pogled moj. Stotnik, stotnik, stokrat zastonj je tvoj trud in tvoje iskanje; z vsemi svojimi brezštevilnimi znaki ljubezni ne bodeš izbrisal iz moje duše utisov svojih besed in svojega nesrečnega pisma.

«Česlav!» — Čudno imé. Je-li to krstno ime ali priimek? — Krstno imé mora biti, kako slavjansko ime. — Ali kaj mi je, da ne morem trdno

pisati? Trese se mi roka in tukaj v prsih mi je nekako čudno! — In vendar nisem blede; rudeč mi je obraz, celo oči vidijo se mi rudečkaste in to še od neke nenavadne rudečice. — Zdaj vem; prestrašila sem se, ker se mi je on takó nenadno pokazal; zato mi še zdaj tako močno bije srcé. Vendar zdi se mi, da predolgo traja ta moj strah; saj pa sem ga v jutro srečala, in zdaj je uže noč. Pa tudi, če se ne motim, strahú zabledi lice, a moje rudí. A bolna tudi nisem. Saj sem danes s takim tekom pojedla, kar so mi dali, kakor uže davno ne. Tudi sem danes bila boljše volje nego navadno; celó naš veliki maček je bil od mene pobožan, kar ni mala reč. Mačke od nekdaj sovražim, sama ne vem zakaj; menda zato, ker so one znamenje hinavstva, meni najostudnejšega greha.

Ali je on mene pozdravil ali mojo tovaršico, koja se je z menoj šetala? Najbrž njo, ker je ona meni rekla, brž ko ga je z daleka zapazila: «Gospod Česlav gre». Ali meni se dozdeva, ko da je bil ná-me obrnen njegov pogled, ko je naju pozdravil. Vendar, mene bi bil pozdravil? Saj še ni nikdar z menoj govoril.

A mogoče je vendar, da je meni veljal njegov pozdrav. Saj vem za mnoge gospode, koji mene vselej srečaje pozdravljajo, a mene vendar nič bolje ne poznajo, nego on pozna mene. In jaz, ali sem mu

odzdravila ali ne, prijazno ali pa boječe? — Kje si moj spomin, da ničesar več ne pomniš?

Če sem ga, gotovo prijazno; ali žalibog, da le to še pomnim, da, ko se mi je on približal in sem na-nj povzdignila svoje oči, da bi ga pozdravila, zavrtelo se je takó okoli mene, da ako ne bi se bila naslonila na pazuoho svoje spremljevalke, bi še bila znabiti pala.

Ne vem, na čem se mi je bila spotaknila noga, da se mi je tako zgodilo.

Oh, danes nisem za pisanje. Ničesar ne morem spraviti na papir, dasi se mi vidi, kakor da še nobedenkrat me ni tako gnala nevidna moč k pisanju, kakor baš danes. Napisala bi uže kaj, to vem, ali nič pametnega; še to majhen, kar sem do tod napisala, nima ne glave ne nog. — Ali od svojega ljubljenega dnevnika se vendar ne morem ločiti.

Pa saj sem sama v sobici, in nihče ne vidi mojega smešnega ravnanja.

Tedaj Česlav, Česlav je ime onega, ki se meni od drugih možkih razločuje! Kdo pa je ta gospod Česlav, od kod in kakov je njegov posel? — O da nisem o tem izpraševala svoje družice; njej bodo gotovo znane vse razmere, ker celó njegovo krstno ime pozná. Moj Bog, ali sem pa mogla takrat in tudi pozneje spregovoriti pametno, razumno besedo? Godilo se mi je ondaj z besedo, kakor zdaj s peresom.

Čudna prikazen človek! On moli, tarna, vzdihuje, trepetá, da nekaj doseže; a ko se mu prilika prikaže, da se mu hrepeneča želja izpolni, od prevelikega veselja izgubi zavest, sladka nenadejanost mu duh tako omami, da pozabi prejšnje skrbi in trude, da ne ve ceniti trenutka, koji baš tako brz v begu svoje minljivosti, kakor kesen v svojem prikazanji, je izginil uže, predno se ga je človek dobro zavedel. A kaj se potem človeku zgodi? Z mokrim očesom in potrtem srcem gleda tija v neizmernost za bežečim trenutkom, jezi se na svojo omahljivost, upa, da se mu zopet povrne mila prilika sreče, obetuje si v prihodnje, ako se mu bode zopet prikazala, znati jo ceniti, in pekel in nebesa vladata mu v prsih, a on je še nesrečnejši, nego je bil preje.

Enak je moj sedanji položaj.

Dva cela meseca sem vzdihovala po današnjem trenutku; in ta trenotek je prišel, ko sem ga najmanj pričakovala; a tudi izbegnil tako nenadejano, ne pustivši za saboj družega sledu, samo da je pomnožil moj prejšnji nemir. —

Oh dvom je strašna, strašna reč; hujši menda od bolesti. Kader smo gotovi kake stvari, kolikor nam je ona tudi stala težav in bolesti, ipak nazadnje se jej udamo in kolikrat celo z neko voljnostjo. Dvom pak nam vedno ziblje srce mej upi in bojznimi in

v našej duši vzbuja boje, koji nam provzročujejo bridkih težav.

Saj mi ni za njegov pogled, o ne; ampak le toliko bi se rada prepričala, ali me sodi on s sodbo, koju sem si sama s svojim obnašanjem zaslužila, ali pak mileje. — A srce, kakošno si pa zopet ti? Nemirno se mi viješ v oprsji, a pri vsem tem si, — sama ne vem, kako bi zvala čuvstvo, koje tebe zdaj navdaje, — veselo ali pak celó srečno. Ali tema dvema čuvstvoma je današnje tvoje stanje gotovo v nečem podobno. Toliko vem, da se neka sprememba z manoj godi; kakošna, tega ne morem in ne znam povedati.

Ali naj smatram današnji dogodljaj s stotnikom samó za neugoden slučaj, ali temveč kot od njega umetno nastavljeno past? — Hudoben sum me navdaja, da je to past menda celó mačeha sama pomagala nastaviti,

En celi teden je uže, kar neko spremembo v njenem obrazu zapazujem; kako mehka, udana, skrb-ljiva, postrežna — celó tam, kjer je ne potrebujem — se okoli mene vede! Se vé, da stoprav zdaj se mi razkriva, da je ta njena prijaznost sama krinka, pod katero skriva hudobne namene. Prej sem se le čudila njenemu dobrikanju, ter je v svojej nedolž-

nosti smatrala za nasledek nje velikonočne izpovedi, kojo je pred desetimi dnevi opravila.

Pa še nekaj je, kar me v mojem sumu potrjuje. Pred nekajimi dnevi sem menila da oglušim od radostnih vzklikov mojih igrajočih polubratcev in sester. Približam se jim, da zvem vzrok tolikega njih veselja, in vidim vsacega izmed njih obloženega z najfinejšimi in dragocenejšimi igračami, razdeljenimi med nje po spolu in starosti. Na moje vprašanje, od kod bi one igrače bile, so najstarejši omolknili; najmlajši deček pa, komaj govoreči fanté, ponosno kaže na belca, na kojem je jahal rudeči junak, zablebetal je meni s komaj razumljivimi besedami: «od tistega lepega gospoda, ki se vozi po vodi». Nisem brž razumela, koga meni, in ne mislé dalje, poslovim se od otrok z besedami: res dobrega gospoda ste našli. —

Danes pri obedu ogovori me mačeha s prilizljivim glasom: «Stare polkovnikove udove, Irma, te dobre ženice, tvoje matere velike prijateljice in nas vseh velike dobrotnice, te blage ženske, Irma, nisi uže dolgo obiskala. Idi, idi, Irma, danes k njej, ker imaš čas; kako jo zveseliš, videčo, da nismo pozabili nekdanje dobrotnice». Mačeha ima prav, sem pri sebi mislila; pozabila sem skoraj, da živi ta polkovnikova udova, tako dolgo uže je nisem obiskala.

Pri odhodu naročila sem svojej mačehi, da naj točno ob sedmih zvečer pošlje hišinj po me, ker

je hiša polkovnična stala na majhnem griči, pol ure oddaljena od mesta. —

Prostorna soba je bila, okinčana s starim pohištvom v rokoko-slogu. Po stenah te sobe so visele velike, več nego po sto let stare oljnate slike pradedov polkovnikove žlahtne rodbine. Tam v kotu pa, baš nasproti vhodu te čudne sprejemnice, stal je nekakemu oltarju podoben spomenik, na kojem je stal na rudečem žametnem vanjkušci — blazinici — čako, zraven pak sablja in dve rokavici, vse to v večnem češčenji in spominu ranjkemu polkovniku.

V tej sobi tedaj sem sedela uže poldrugo uro v neduhovitem in dolgočasnem pogovoru z udovo. Starikava gospá je meni nasproti sedela; na suhem nje nosu so blesteli veliki naočniki, zlatoookvirjeni. Stara gospa je z velo roko božala debelega, kot sneg belega mačka, ta pa je sladko spaval v njenem naročji. Pri nogah pa jej je ležal ljubeznjiv kužek, kojega je ona z nogo rahlo potipavala. Vsakih pet do pet minut mi je gospa polkovnica dajala kakovo vprašanje, na koje pa sem raztreseno odgovarjala.

Da sem bila raztresena, rada priznavam. Veči del časa je moj pogled počival na podobah, moj duh pa je daleko, daleko izven te sobe bival, sama ne vem, kje. Menda je gospa zapazila mojo razmišljenost; kajti ko se je trikrat izkašljala, da bi si očistila hripavo grlo, uprla je svoje majhne sive oči

v moj obraz in mi s poluhripavim glasom dejala: »Gospodična Irma, vi ste ali bolna, ali pak se je kaj neugodnega pripetilo mej vami in vašo mačeho, ker ste tako bleda in slabe volje«. Ko jej zagotovim, da mi nič ni, da se celó prav zdravo čutim in da je tudi v družini vse pri zdravji, nadaljevala je ona: »No, hvala Bogu, da je tako, kakor se spodobi biti. To me jako veseli, prav iz srca veseli. Ali vendar vam je nekaj, Irma, tako blede vas nisem še videla, od kar vas poznam. Sicer mladina ima sploh silno spremenljiv obraz; danes je bledega, jutre zopet jasnega in rudečega lica. Tudi moj Gofred, moj bratič, ki je zdaj uže tretji mesec v našem mesteci na dopustu, je zadnji čas tudi postal tako bledega obraza, da se mi v srce smili, a bil je preje tako rudečega, tako polnega, ko je sem prišel! Jaz mu vedno pravim, naj zapusti naš kraj, kojega zrak mu menda škoduje, ali on se vedno brani, kakor da bi v našem mestu užival Bog si vedi kakošna nebesa«. — V tem trenutji zazvoni zvonček v veži in jeden migljaj potem stopi v sobo — morski stotnik.

«Oj naš Gofred, moj Gofred» vzklikne zdaj starka, brzo vstane ter mu hití nasproti. Psiček prestrašen takó nenadnega ropota je na ves glas zalajal; maček razžaljen, da ga je njegova ljubiteljica kar tako izpustila, migal je z repom ter je delal velik grb; gospa polkovnica pa je ponavljala besede:

»lupus in fabula, moj Gofred, lupus in fabula«, ter stiskala stotniku roke, stotnik pa je globoke poklone delal na vse kraje sobe ter govoril ne vem več kaj. A jaz? — Kakor od strele zadeta naslonila sem se v naslonjač, da bi ne omahnila, in mrzel pot mojega čela je pričal, kakov utis je njegov prihod storil na mene.

Na stotnikovem obrazu ni bilo videti sledu začudjenja ali kakoršnega si bodi ganenja, tem bolj pa se je na njem zasvetil nekov hudoben odsev zmage. Potem, ko je naju gospa drugega drugemu predstavila, vrstili so se pogovori o raznih stvareh. Teh pogovorov sta se skoro izključljivo udeleževala zgovorna polkovnica in na njo pazljivi stotnik. Jaz sem ju nema poslušala in le sim in tam, kjer sem bila prisiljena, izustila kakov poluglasen »da« ali »ne«, kader je neobhodno bilo.

Mej tem se je zmračilo, in začulo se je daljno grmenje. Bliski so vedno češče švigali, in ulila se je gosta ploha. Meni je prihajalo tesno pri srci; nemirna sem se zibala na stolu. Oh, kaj bi bila dala, ako bi bila takrat uže doma. Ali treba mi je bilo še dobro uro čakanja. Moj Bog, ali se bodo moji domači spominali poslati po me? — Stotnik je gotovo uganil mojo tesnobo, in mené, da me bode s tem pomiril, začel je govoriti še živahneje. Govoril je o našem spolu, o ljubezni in konečno srečno prišel

do zakona. Popisoval je svojeje »tетки«, kakor je on gospó imenoval, vse lastnosti, duševne in telesne, kakove zahteva od svoje bodoče neveste. Ta popis pa je bil kot nalašč primerjen mojej osebi. Pri vsakem stavku tega popisovanja postajal je navdušeneji, in je pri vsakem stavku svoj stol bliže mojega pomikal, ta predrznež!

Sedma je uže bila, in za sedmo prišla kmalu osma ura, a hišinje še ni bilo po me.

Čakala sem, prežala, a zastonj.

Mej tem je nevihta utihnila, a gosta tema se je bila ulegla na zemljo. Voznika ni bilo nikjer dobiti, ker je hiša udovina stala v samóti. Kaj mi je tedaj bilo storiti? Nič drugega nego sprejeti tolikanj mi ponujano ponudbo udove in stotnika, da me bode ta spremil do doma. A do tija je bilo dobre pol ure hoda! Srce se mi je krčilo pri teh mislih.

Ali moralo se je zgoditi.

Polkovnica me zdaj zavije v velik topel pled, poljubi me na ustni in čelo, ter me priporoči stotniku z besedami: »Gofred, le dobro pazi na gospodično; pod pazuo jo vzemi pa polagoma hodita, da jej ne izpodrsne noga v tej mokroti. Glej tudi, da gospodično pri dobrej volji ohraniš!« Še en pozdrav, ključalnica je zaškrpnila, in jaz in stotnik sva bila sama postavljena v temno noč.

Prvi trenotek sem menila, da me trepet zamori, a potem, ko sem se pobožno prekrižala, sem pogumno, nekoliko stopinj od njega oddaljena dalje korakala.

Kakih deset minut je bilo uže preteklo, in še nobeden naju ni zinil besede. Tiho je bilo krog naju; samo mokra tla in mokra trata sta škripala pod najnimi nogami, in zdaj pa zdaj se je čulo padanje dežnih kapelj, koje je rahel vetriček na tla stresal.

Naenkrat stotnik pretrga molk in reče: «Tema je, gospodična, in pot nevaren; bati se je, da bi se vam noga ne izpodrsnila. Jaz si smatram za dolžnost izpolniti nalog svoje tete in skrbeti za varnost vašega telesa.» Pri tej priči se mi približa, ter mi ponudi laket. — «Hvala, gospod!» mu odvrnem s precej pogumnim glasom, «ali vaša gospa teta ni vedela, ko je dajala ta nalog, kako prijetno gorko mi bode pod njenim pledom! Res greh bi bil, da bi vzela svojo roko izpod njega.» Stotnik na to glasno zakrohoče, in nadaljuje: «Lepa Irma je pozabila, da zdaj ona ne sloni na svojem oknu, kjer z ošabnim posmehom povrača iskreno ljubezen ubogemu stotniku, nego da zdaj ona v temnej noči hodi na strani onega, kojega je uže tolikokrat ponižala in koji zdaj ima priliko in pravico maščevati se. Ni li res, ošabna gospodična,» nadaljeval je s strastnim glasom, vedno bolj približevaje se meni, «da ko bi

bili to preje slutili, ne bi bili tako osorno odbili moje ponudbe? V kazen zahtevam vašo roko!» To rekši ponudi mi zopet svoj laket. — Trenotek najneugodnejšega molka, v kojem sem trpela največe muke, bil je odgovor na njegovo zapoved. Nekaj strah, nekaj jeza me je bila obšla; zatrepetala sem po vseh udih, ter z bridkim vzdihom uprla oči v temno nebo, kot bi od zgoraj iskala pomoči.

Stotnik videvši, da odgovora ali celó izpolnjenja svoje želje zastonj pričakuje, povzame znovič: «Irma, ali je ljubezen greh, da se jej tako upirate? Ali nimate srca za čuvstvo, kojega je vsako deklško srce toliko napolnjeno, ali pak ste občutljiva samó za-se, za svojo lepoto? Vsak dan vas vidim lepšo, vsak dan mikavnejšo!» — «Gospod», porečem zdaj razžaljena, ali v tem trenutji mi uide iz ust prestašeni «ah», kajti stopila sem bila v neko mlako. Sredi ceste je namreč stala voda, nabravša se od velikega dežja, in je zavzimala cesto za kakih deset stopinj hoda. Nisem utegnila pomišljevati, kaj bi sedaj počela, ker dve močni roki ste me uže bili privzdignili, roke stotnikove. Ta drzni čin in divje stotnikove oči, koje ste se svetile v temnej noči, prisilijo me k bolestnemu vzkliku. Nezavedna zaprem usta ter se nehoté zvrnem menda na njegovo ramo.

Kakor don daljnega zvona bile so mi na ušesi njegove besede: «Irma, Irma, bodite z menoj mi-

lostljiva! Bil sem hudoben, dokler vas nisem poznal, ali vaša vzvišena čednost me je ukrotila. Vi morete volka spremeniti v jagnje. Glejte, Irma! Kolikor ste mi zdaj blizu usten, toliko se vzdržujem na vaši je pritisniti; razburjeno srcé krotí mi vaša čednost.» — Kmalu se mi povrnejo moči ter mi pride osvobodjenje; s trepatajočo roko me je stotnik spustil na tla.

Še majhen klanjec je bil prehoditi, potem se je imel prikazati moj tako zaželjeni dom.

Ves čas je on odslej nem zraven mene stopal; samo ko sva uže bila tik mojega stanovanja, vzdramil se je kakor iz dolzega sna, strastno prejel mojo roko, upognil koleno, ter takó v podobi grešnika z zamolklim glasom prosil: «Irma, blaga duša, ali smem upati? — Zdaj, to vem, ne ljubite me, ali s časoma, v dveh, v treh letih morebiti me boste; oh, obljubite mi to, Irma! Kaj ne, da me boste?» — Jaz jedva ogledavši se na klečečega stotnika iztrgam se brž njegovej roki, ter urno kot srna pobežim v hišo.

Prišedši v svojo sobo zaklenila sem se v njo, brž popila kozarec hladne vode, da se mi ustrašeni živci pomirijo. Hišinji, koja me je vabila k večerji, odgovorila sem, da sem uže večerjala pri gospe polkovnici.

A zdaj, ko sem izročila današnjo dogodbo tebi, moj edini tolažnik, dnevnik, čutim se tako po-

mirjeno, takó zadovoljeno kot nekda; kajti dosegla sem, kar se mi je potrebno zdelo, in kar je sam zakrivil, — maščevanje stotniku! —

«Stara devica!» — O ti mnogoterim dekletom srce pretresajoča beseda, mene ti ne ganeš, meni strahu in žalosti ne vzbujaš. S kako porogljivostjo, s kakim vražjim posmehom mi je danes mačeha na konci svoje četrte ure dolge pridige pristavila vprašanje: «Tedad raje ostaneš stara devica, nego bogata dama, stotnikova soproga?» — Na moj odločni odgovor: «da, da, tisočkrat raje stara devica, nego stotnikova žena», je ona jezno zaloputnila dveri za saboj, ter pred dvermi menda stojé jezično mi v sobo govorila: «prav imaš, stara devica ostani, sebi v sramoto, a nam vsem v žalost. To-le deviško sobico prepustim ti, da bode ona poslej tiho svetišče tvojih starodeviških vzdihljajev!»

Zavzeta sem en čas zrla v dveri, skoz koje je bila mačeha odšla. Takó srdite, takó razburjene ne vem, da bi jo bila videla kedaj. A beseda «stara devica», kojih besed odmev mi je še donel po ušesih, vzdrami me iz osupnenja. Jela sem preudarjati toliko posmehovani stan starega devišтва.

Ko se mi je vzrok za vzrokom pokazal, od kod prihaja toliko število starih devic, in sem premišljevala pač žalostno njih dušno položenje zbok

preziranja, kojemu so one podvržene, vzbudilo se je v meni do njih pravo in resnično sočutje. In tudi one stare device, koje s svojo jezičnostjo in mnogokrat neprenesljivostjo živijo le v nadlogo in škodo svojej bližini, tudi one imajo en delež mojega sočutja. Čemu, prašam se, je ženska postavljena na svet? — Njena čutljivost, njena nežnost, njeno mehko, zakladov požrtovalne ljubezni napolnjeno srcé, čemu li je ono ustvarjeno? — Gotovo, da objame stan, kojega glavni cilj je ljubezen in vzajemno povračanje ljubezni. Ženska, da doseže namen svoje narave, svojega poklica, ima postati žena, ima postati mati. Ali niso tedaj pomilovanja vredne one družice mojega spola, kojim skoz ves tek njih življenjske pomladi usoda ni privoščila, da bi bile našle eno moško srce, koje bi se porazumelo z njih srcem? — Pa tudi če mej temi ženskami dobimo koju, od prirode trdneje ustvarjeno, ktera je potem, ko se je videla prezreno od usode, ne delečo ljubezni z nikomer, začela sovražiti moštvo in ves svet, ni-li tudi taka, in to dvojega omilovanja vredna? — Zato se ni čuditi, ako toliko deklet, samó da se izogne temu deviškemu posmehovanju, stopi v zakonski stan brez volje, brez ljubezni, trnje potem žanjoč tam, kjer so si nekđaj obetale nabirati samih cvetic ljubezni. Ali revice niso slutile, da je slednja nesreča večja od prve! Zato rajši «stara devica», nego nesrečna ženica!

Pazljiva torej hočem biti, poslušna jedino svojemu srcu, kader se mi približa čas, da si imam izbrati tovariša za življenje. Svobodna hočem biti pri tako važnem koraku, kakor sem svobodna pri vseh drugih svojih dejanjih. Mnogo deklet se tudi drugej mogočnej sili, roditeljskej volji podvrže. Jaz nimam roditeljev, meni tedaj ta sila nikdar ne bode pretila. Dobro; a tudi druga sila, najmanj pa mačehina, bode me mogla prisiliti v zakon, in kakor silno hrepenim po ognjišči zakonske sreče, baš tako udana se odpo-vedam tej sreči, in rajše ostanem »stara devojka«, nego da vzamem moža, kojemu ne bi mogla čuvstev povračati. Ali pak celó, kar bi najhuje bilo, da bi potem svojega moža neljubé božala v srci podobo družega. — Podobo družega? — Moj Bog, ali bi se morebiti meni kaj enacega zgodilo, ako bi se udala stotnikovemu snubljenju? — Ali jaz morebiti uže ljubim? — O solza, koja mi v tem trenutji siliš iz očesa, o sem na papir mi kani, kjer moja roka pero vodi. Kajti ta bi v tem trenutji, ganena od neke notranje sile, utegnila zapisati ime onega, kojega imenovati si uže več ne upam. O, ti blagi čut po tem imenu vzbujen, o ne navdajaj me, zapusti me, da iz nebes, v koja me ti povišuješ, ne padem naenkrat v globoko brezdno, iz kojega ne bode mi več rešenja. Jaz ne smem in nočem ljubiti brez sladke zavesti, da so milo sprejeti in še mileje povračani moji čuti.

Toda dovolj, dovolj besed! Moj duh je krepek in neustrašljiv. Zavirati, menim, bode znal sentimentalnost mojega srca, ako bi mu ta hotela nevarna postajati.

Enajsta, pozna ura noči je. Še bedim, in, kakor čutim, še dolgo bodem morala bedeti, predno me spanec premore. Poldrugo uro sem sedela poleg svetilnice, z zanimivo knjigo pred saboj, toda vse zastonj. Danes nisem našla nobenega veselja v čitanji, kar je navadno moja najljubša zabava. Ne vem, ali je bil neprestani tik-tak ure na steni, ki me je nadlegoval, ali pa je krasna poletna noč bila kriva, da mi ni bilo več prestatu v soparni sobi. Toliko vem, da zdaj na oknu slonim, in da stoprv tukaj sem našla oni pokoj, ono notranjo zadovoljnost, koju sem danes zastonj iskala mej vrstami knjige. Na oknu tedaj slonim, dnevnik v enej, svinčnik v drugej roki držé. Krasna noč spečo zemljo obdaje. Pa kaj pravim noč, podoba svitlega dneva je to. Saj meni nasproti na jasnem nebesnem oboku plava v svojem polnem svitu nočna kraljica, takoršno svitlobo okoli sebe razprostirajoč, da brez težave pišem svoj dnevnik.

Na oknu slonim, baš na tem oknu, kjer sem danes v zgodnje jutro slonela, in navdajajo me baš ona čuvstva, koja so me danes v jutro navdajala, ko je on mimo šel. On? — Zakaj ga po imenu ne

imenujem? — Oj ono črno sramežljivo okó, oj ona rahla rudečica, koja je naenkrat pokrila njegovo možko lice, o to vse, to vse zdaj vidim na tem nebu. Tedaj je tudi v možkih najti sramežljivost?

Rahle žuželke, ki takó ljubeznivo šepetate v tihej noči, o le dalje cvrčite; vi ne veste, kako dobrodejni so meni vaši glasovi. — Kaj pa hočeš ti, čuk, s svojim otlim glasom? Kaj se toliko ukvarjaš s svojo pesnijo, koja se čisto nič ne vjema s tem nebeškim prizorom, in še manj z mojim veselo-navdihanim srcem? — In ti moj prijatelj, moj slavček, kje pa ti danes tičiš, da ni čuti tvojega glasu? Kje si danes, ti redni vsakdanji obiskovalec nasproti mi stoječega grmovja, ti, ki si s svojo mило pesnijo mi tolikrat izvodil dušo v nekov raj, v koji, zdi se mi, da sem danes prvi korak storila? Oj prepevaj, prepevaj tudi nocoj; saj tvojemu podoben mora biti njegov glas.

Ura bije poludvanajst. Pozno je uže. Tako dolgo še nisem nikdar bedela.

Luna, povej mi, ali te še druge oči razven mojih v tem trenutji gledajo? — Povej mi, — povej mi, — rada bi nekaj zvedela, rada te nekaj vprašala, pa ne vem ne kaj, ne vem kakó.

Ena zvezda se je tam doli utrnila. Ljudstvo veruje, da taka zvezda pomenja, da nekdo v istem trenutji zapušča svet. Če je to res, Bog se usmili

njegove duše; ali jaz vendar ne bi hotela še umreti. Saj je vendar še nekaj blažega, še nekaj nepopačene-
nega na svetu

Oblaček, luna, se je tebi približal, mej tem da te ogledujem. Naj bi nikdar jasnosti, koja se je sinoči razprostrla v mojej duši, ne zatemnil oblak prevare!

Kako lahko se danes čutim, kakó srečno! Od kod ta sreča? — Vendar čudno! Pri vsakej drugej sreči vem za vzrok, samo moja nocojšnja nima znane-
nega vira, vsaj jaz ga ne morem najti.

O čarovna noč, o mila mi priroda, posloviti se moram od vaju, spanje me premaguje. Lahko noč! Lahko noč kličem, pa ne vem komu. Lahko noč!

Kako brzo mi zdaj dan za dnevom, teden za tednom mine. Kako mi meseci skoraj nezavedno v večnost izgibljejo. Dnevi so mi nekdam bili tedni, tedni leta, a zdaj? — Ne vem, kako in kedaj je uže pol leta preteklo, kar njega poznam, sebe pa vedno manj poznavam in razumevam. Kako čudno se je moja notranjost v tem kratko-dolgem času spremenila. Kolikim izkušnjam sem bila podvržena, duševnih bojov koliko prestala. Koliko strastij je v tem času moja duša okusila, strastij dobrega in slabega, ljubezni in črta, mira in nepokoja. Koliko sklepov sem na skrivnem sklenila, a mej tem, da

sem nekoje teh z železno voljo izvršila, omagovale so mi moči, trepetali so mi živci, drhtelo mi srcé, ko sem hotela ostale sklepe izpolnjevati. In moja energija, preje takó stalna, tako ognjevitá pri mnogih slučajih in prizorih mojega življenja, slabí se mi zdaj in gine, kakor pomladanski sneg, pred enim samim mojim srčnim vzdihom. Oj srce človeško, srce človeško, kako si zmagovito! — Koliko solzic vsak dan na skrivnem prelivam, solzic tako grenko-sladkih, tako pomembnih. Toda ena solza, kaj je to? — V telesnem oziru nič, a v moralnem oziru je ona nasledek boja, koji bojujemo z bolestitjo ali radostjo. Solza je ona hladna rosa, koja pada na naša vroča srca, da ugasi nekoliko žareči ogenj, koji je žge. Ena solzna kapljica srcu dá več tešila, nego svitli žarek upanja; zatorej gorje človeku, kojemu je za vselej usahnila ta blagodejna rosica. — O Česlav, čemu me mučiš s svojim nestanovitim dejanjem? Ako si mi res udan, zakaj se ogiblješ potov, po kojih si se nekđaj sprehajal, vedé, da se tudi jaz prehajam po njih? — Ako pa sem tuja tvojemu srcu, zakaj, kader se nehoté vjemajo najni pogledi, me s svojimi tako mило pogleduješ? — In ko me pozdravljaš, ter se siliš, da bi glas tvojih besed enako resno donel, kakor se ti resno drži obraz, zakaj se on tebi takó trese, da z besedami dalje ne moreš? —

O Česlav, kakó nestrpljiv je dvom, s kojim me mučiš. Koliko strupa mi z njim v žile ulivaš. Največa blagost in radost me navdajate, kader me mami sladka nada, da mi ti z enako mero povračaš čuvstvo, koje jaz tebi takó iskreno gojim. In nasprotno svitli dan spreminja se mi v temno noč, ter mi rodi otožnost, kader me obide strašna misel, da si ti do mene hladnokrven. O Česlav, imej za-me sočutja, ne odrekaj mi ga! Ko bi ti vedel, kako malo so me do zdaj ljudje ljubili, in kakó jaz baš zavoljo tega hrepenim po tem čuvstvu. Ko bi mogel pogledati v globino mojega srca, videl bi, kako v njem mrgole najblaža čuvstva ljubezni, koja le za-te, Česlav, tlé, čakaje, da jih dih tvoje ljubezni izvabi na dan.

Ako negotovi čut, koji za-te gojim, ima uže zdaj tako moč, da mi kamenčke, po kojih hodi tvoja noga, spreménja v cvetlice, da nebó, koje se visoko nad taboj razprostira, tudi kader je temno, vidim jasno, da se mi zrak, ki krog tebe veje, napolnjuje z dišečo vonjavo, da se povsod okoli tebe razprostirata le mir in poezija, v kakošna nebesa bi se nama svet spremenil, ako bi najni srci se soglašali? — Česlav, ti si popolni lastnik mojega srca! Zastonj dajem si vprašanje, kakó ti je ono prišlo v oblast. Odgovora ne vem. To pač čutim, da me nerazrušljiva vez veže na tebe, kojega sem nekdanj za-smehovala. Mila ti usoda! Predno si se morebiti

nadejal, položila ti je ona v roko orožje, da se mi zamoreš s trdosrčnostjo maščevat Maščuji. se, ako ti srce to dopusti. Moja usta ne bodo nikdar proklinjala roke, koja bi mi poslala puščico zaničevanja v srce. Saj ona roka bode tvoja, Česlav. In jaz tudi, jaz tudi sem nedavno prodrla eno srce, ter sem neusmiljeno zavrnila skesanega mladenča, kojega poboljšanje je bilo odvisno od moje ljubezni. Kod jadra zdaj on po morji, vedi si je Bog! Takoj ono jutro po najnem snidenji zapustil je naše mesto, da nisem več čula o njem. —

Tako se suče svet. Človek je človeku rojen v nesrečo, in mi sami si nalagamo križe na ramena, ne usoda, koju navadno dolžimo za vsakoršno nezgodo in nepriliko.

Ako pa je tako, kakor v resnici je, ali je pametno, da rod človeški sledi za rodom, da človeštvo sploh obstoji? — Naj bi ono z manoj vred na veke izginilo! Z njim bi izginile iz svetá vse bolečine, z njim bi se posušilo morje bridkih solz in mir bi se razprostrl čez zemljo. —

Nov glas se je zadnji čas v meni oglasil, glas, ki mi očituje moje obnašanje zadnjega časa. Ta glas je izraz mojega ženskega ponosa. Resnico rekoč, sama priznavam, da se njemu preveč ponižujem, in da se mojemu spolu ne pristoji usiljevati malozna-

nemu človeku najplemenitejše blago ženstva, srce! Vsak dan bolj se osvedočujem resnice davnega v meni suma, da on nikakor ne čuti za mene tega, kar jaz reva za-nj. Morebiti, da vsi oni znaki, koje zapazujem v njegovem obrazu, koje sem smatrala za priče ljubezni, prihajajo le od tega, ker je mladeneč bojazljiv in ga moje prijazno opazovanje spravlja v zadrege. Ko bi temu tako ne bilo, zakaj bi se me on povsod izogibal, zakaj bi postajal tako zmeden, kader se slučajno srečujeva?

S početka, kader srce začina stoprav slutiti, da je več nego prijateljstvo, kar je tako neprestano vleče k drugemu človeku, očaruje, razveseljuje srce ona boječnost, ona sramežljivost, ona zmedenost, s kojo se mu približuje kako prijetno bitje. Kajti one lastnosti so svedokinje gotovega nagnenja. Ali pozneje, kader je srce sladko ranjeno po prej neznanem čutu, in kader postaja uže nemirno zbok čudnih sprememb, koje se v njem vrše, išče pokoja v samej zavešči zagotovljenega mu sočutja; takrat pa postaja takoršno obnašanje najhuje mučenje. In takemu nestrpljivemu mučeništvu sem jaz zdaj podvržena. — Oj nebó, zakaj dovoljuješ, da blaženo zrakovje tvojih prostorov diše s svetim čutom ljubezni tudi po tej grešnej zemskej pustoti? — In zakaj, potem, ko sem celih osemnajst let mirno, če tudi ne srečno živela ne imajoč najmanjšega pojma o tem čuvstvu,

se je ono naenkrat v meni vnelo in to s takovim plamenom?

Od drevesa, koje vidimo v pomladi brez cvetja, ne pričakujemo v jeseni sadú.

Otročja leta in en del — najrahlejši del — moje mladosti so mi prešla brez cvetja, brez zefirovega diha ljubezni; kaj je meni tedaj več trebalo seznanjenej biti sedaj z nebeškim gostom tega čudovitega čuvstva, z gostom, ki se je najbrž zarotil, meni nikdar biti zvest, nego samó porogovati se?

Jaz sreče nisem nikdar pričakovala od sveta, dokler mi je bil ta mogočni čut še neznan. Moj duh se je malo kedaj zaglobil v opazovanje svetnega veselja; više, in vedno više je on razpinal peroti, ter vsled teh nadzemskih poletov popolnoma prezrl hrepenenje po zemskej sreči. A prišel je mladenški obraz, z izrazom nedolžnosti in — bila sem premagana. Privzdignilo se je naenkrat pregrinalo, koje mi je preje prepregalo oči, in pokazal se je meni preje prezreni svet ves drug: takó lep, takó prilizljiv, da sem menila, da živim v onem davno iskanem rajú. Srce pak mi je zbok tega spoznanja postajalo vedno nemirneje, kajti želja za željo se je v njem neprestano porajala, koje želje so mi ostale neizpolnjene. A moja zavest ne pripušča mi več, bloditi po ozkej stezi mej upom in obupom, kakor sem doslej. Prizadevati si hočem, da mi pamet zmaga mehkušnost srca. Ne bi li jaz

zavoljo svoje občutljivosti še utegnila osmešena biti kedaj od moškega človeka? — Jako bridko bi mi to bilo. Takega ponižanja ne bi moglo prenašati moje srce, takega zaničevanja ne moj ponos.

Oh, da bi samo naklonjenost bila ono nagnenje, koje za njega čutim. Kako neizrečeno srečna bi zdaj bila. Pa morebiti je takó. — O ne, ne, bojim se, da je to več nego samo naklonjenost; naklonjenost ne sega tako globoko s svojimi koreninami v srce. — Oh, da nimam pesniških darov, da bi si zdaj z njimi utešila nemir duše. Ondaj bi hotela pevati tako milo-obupno, tako navdušeno-nežno, takó sladko-otožno, da bi si srce izbavila tesnjajočih me čuvstev.

Ne vem, ali bi se jokala, ali pak smejala tej svojej čudnej želji. Toda z željami napajati si srce je takó tolažil en in ob enem tako nedolžen pripomoček k razvedrenju duha, da se ga smem z mirno vestjo posluževati. Saj, da li gojimo ali ne gojimo želij, to je pač vse jedno. Kajti človek se menda uže narodi s svojo usodo, in nič mu ni prizanašano, a tudi nič pridejano k naprej mu namenjenej meri veselja ali pa trpljenja.

Pred nekimi trenotki še je ležalo pismo pred manoj, a zdaj ga uže ni in ga ne bode več: kopichek črnega pepela so njegove ostaline.

Koliko si romalo, pismo, predno si meni prišlo v roké! Iz Aleksandrije do simo, to ni kratek pot! Srečno si priplulo do mene, a tem nesrečnejše si od mene sprejeto. En pogled na poštni pečat kraja, od kod si odpotovalo, en pogled na meni znano pisavo tvojega naslova, in uže si zapadlo kot žrtva mojej neusmiljenej roki, koja te je plamenu svetilnice izročila, da te pokončá. Kakó hlastno si gorelo! A ta požar je trajal samo malo trenotkov, in kmalu je bilo končano. — Samo malo trenotkov več svitlobe, a potem brzi nje konec, zopetna tmina! Takó je meni prijazna luč radosti za trenotek razsvitljevala s svojimi blagodejnimi žarki notranjost, a takó je tudi v njej naenkrat postala tema, ko jej je prevara odtegnila svitle žarke luči. —

Ženska sem, a vendar nisem bila radovedna, kaj stoji v pismu. Meni je ono bilo namenjeno, a njega besede niso mi postale znane. Junaški čin sem storila. Takó velja! — Njegovim besedam nisem nikdar zaupala; naj bi zdaj verovala njegovemu pismu? Kaj je potrpljiveje nego košček četirioglatega papirja? Papir je takó prijazen, da enako sprejema najsvetejše resnice, kakor najčrnejše laži. Toda dosti o tem. Iz pepela je uže postal prah; stotnik, jesenskemu pihu sem ga izročila! —

Čemu zapisujem svoje spomine? —

Nesrečna misel! Ni-li baš ta dnevnik kriv, da se vsak dan bolj pogrezam v otožnost? Gorkeje me nikdar ne pekó srčne rane, nego kader razkrijem tebi, drobna knjižica, svoje drugim neznane tajnosti. Kolikorkrat te odprem, tolikokrat se prepričujem svoje nesreče. Kajti ondaj uglobljena v eno samo misel, misel na njega, dajem srcu priliko potoževati se na svoje brezštevilne bolesi. Morebiti, da ko bi svojemu dnevniku ne izročevala vsakega tudi najmanjšega dogodljaja, in vsakega svojega občutka, bila bi mirnejša in bi manj čutila svojo nesrečo. Kajti izpraznivši kupo bridkosti, kojo mi usoda vsak dan vnovič napolnjuje, pozabila bi grenkosti preje izpitih kup. A takó, kader odprem svoj dnevnik, in me vsaka stran spominja prestanega, pomnožuje se mera mojega trpljenja.

In to drobno srce, koje mi bije v prsih, kako mi zamore ono toliko nemira delati? Verovala ne bi, ko bi črno na belem ne videla napisano. — Ali naj tedaj popustim to nehvaležno delo, koje mi prinaša oteženje mesto polajšanja, ali pak naj ga še nadaljujem? — Kdo mi dá odgovor na to vprašanje? —

Vendar, komu čem pisati svoje spomine, ako oni celó meni delajo tegobo? — Koga bi ganile besede, narekovane od mojega dekliškega srca, ako bi res kedaj moj dnevnik prišel kojemu človeku pod

oči? — «Svet je podoben advokatu», pravi nekje Lord Byron. Človeku nasproti on hlini sočutje, ga pomiluje, se morebiti z njim tudi joče; a za hrbtom nesrečneža, kakó ravna on?» — Pa saj jaz ne maram za svet, in ga ne prosim pomilovanja. Po enej samej prijateljskej duši še hrepenim, po enem samem prijateljskem srci, kojemu bi smela brez boječnosti zaupati, kar me sedaj muči.

Kakó sem tega potrebna! Še one redke tovarišice, koje imam, so me zadnji čas popolnoma zapustile, ker pravijo, da jim nosim prečemeran obraz, da sem jim preresna, da bi moje lice sedaj bilo pravi kinč samostanu, ker je tako blede, tako velo postalo. Tako govore one, ki bi v prsih morale imeti čuteče, ker žensko srce.

Ali stoj! Jaz naj bi pri takih metuljčkih iskala sočutja? — Ne, ne, ni mi mogoče. Samovoljno se jih še jaz hočem izogibati, in se tembolj sama v sebe zaklepati.

Sicer pak ne iščem v tem njih ravnanji krivnje proti meni. Kakor ljubi žalosten človek samoto in se rad tihim ljudem pridružuje, tako vesel človek le veselih družb in smehljajočih lic išče. Sploh ljudje otožnost jako strogo sodijo. Jaz nočem trditi, da ima otožnost vselej spoštovanja vredne vire. Ne; predobro vem, da je otožnost mnogokrat nasledek brezposelnosti. Ali moja otožnost ni taka; to lahko

trdim. Tudi vem, da je ne more in ne bode mogel vsaki človek prav umeti. Zato me nemalo veseli vedeti, da imamo mej pesniki vsaj ktereга, ki mileje sodi enake vrste ljudi, kakoršna sem jaz, in to še v pravem smislu možaka, ki je bil ves drugi del svojega življenja jako strog proti sebi: Vittorio Alfieri. «Ne bodimo prenagli», tako on govori, «v sodbah ljudij, kojim čelo vedno temni oblak otožnosti. Otožnost je mnogokrat prirojena človeku, kakor so mu prirojene druge duševne in telesne lastnosti; in revček, ki jo v sebi nosi zakleneno, si mnogokrat sam ne ve raztolmačiti, zakaj ga ona tako neprestano spremlja» — Zato dovoli, modri Alfieri, da tudi jaz na-se obračam tvoje milosrčne besede, in da mislim, da si jih ti za-me, prav za-me napisal. To mi bode odslej v nemalo tolažilo.

Čemu sem danes, ker ni nedelja, cerkev obiskala? — Vselej kader poslušam svoj notranji glas, imam potem vzrok biti s seboj nezadovoljna.

Z neko neugodno nemirnostjo sem danes vstala in nekaj me je vodilo tija v tihoto božjega hrama iskat onega blagega miru, kojega zastonj iščemo v hrupu sveta. Mira, pokoja, udanosti v lastno usodo sem ondi prosila, in uže so se me polastili ti nebeški darovi, ko mi nek šepet pride na ušesi in me vzdrami iz pobožnosti. Tam na podnožji stranskega

oltarja sta klečala cvetoči kmečki par, ter pobožno poslušala besede, koje jima je govoril duhovnik, ki je blagoslavljal njuno zvezo. —

One priproste, srčne besede duhovnika in ono pobožno vedenje poročencev vzbudilo je mojo pozornost. Pozabila sem na sebe, pozabila na svetost kraja, kjer sem bila, in imela oči in čuvstva samo za prizor, koji se je vršil v mojej bližini.

Svatovska družba se je razšla, sveče oltarja so bile upihnene, cerkev se je izpraznila, a jaz sem še vedno klečala na svojem mestu.

O blagor, blagor tebi, kmečko dekle, mislila sem pri sebi, ki, kakor se mi vidi, si s trdnim korakom in vedrim čelom se približala oltarju, da svojo roko položiš v roko svojega ženina. Skoro da ti zavidam tvoj stan. Saj, kakor vsaj jaz mislim, ve kmečke hčerke uživata več svobodnosti pri izbiranju svojih ženinov, kakor me gosposka dekleta. Pri nas le malo kedaj velja srce pri sklepanji zakonov. Na mnoge in mnoge druge okolščine se pri nas prej ozir jemlje, nego na najpotrebnejše: «al srce se s srcem sklada». Nas ne prašajo, ali čutimo ljubezen do ženina ali ne; poglavitno je le to, da je dekle «preskrbljeno». Oh zakaj se nisem i jaz kot kmetica narodila? —

Ali, kdo ve, ali je bila resnična ona blažena radost, koja je danes toliko krasila ono kmečko

nevesto? Kdo vidi v skrivnostni hram človeškega srca? —

Srce moje, zakaj si tako sumljivo? Je-li to blago, je-li to plemenito, da vedno le na najhuje misliš? Zakaj-li ne bi ono vedro čelo današnje neveste značilo resnične srčne zadovoljnosti? — Kaj ne, da le zato sumiš, ker se bojiš, da ne bi bilo i moje čelo enkrat temu-le podobno, kader bi se i jaz enkrat z istim namenom približala oltarju? —

Pojdi, srce moje, nezadovoljna sem s teboj! Imela sem te za blaže, nego v resnici si! Ostro te hočem zopet držati.

Česlav želi z manoj imeti snidenje. Listek, ki mi prinaša v priprostitih besedah njegovo željo in mi naznanja kraj snidenja, priča mi dovolj, da ni moja sanja. —

Tedaj nocoj o mraku, po odzvonjenej zdravej Mariji, v kolibi našega vrta, naj ga pričakujem, ondi imam v «prvič» in v «zadnjič», kakor v listku poudarja, z njim govoriti? — Kako mi bije srce! Oj pridi, pridi mrak, o zaidi solnce, oj oglasite se kmalu iz zvonika, vi večerni glasovi! Oj pridi, ti težko pričakovani trenotek snidenja!

Prvo snidenje in ob enem zadnje! Preveč za moje srce! Toda mirnosti zdaj potrebujem. O srce moje, pusti, naj te zdaj objamejo vesela čuvstva; ne

udaj se uže naprej hudim mukam ločitve. Saj snidenje bode pred, in mej tem, da bodem uživala blagost njegove bližine, bo tebe, srce, navdajala tolika in takoršna radost, kakoršna te še ni do zdaj. Kaj hočeš tedaj več? — In ako bi ti res potem nikdar več ne uživalo enake sreče, bodeš pa ondaj po njej izgubi žalovalo.

O nebeške zvezdice, danes vas ne bode vabila na nebo vaša vsakdanja opazovalka, prašajoč vas, kje je on, kaj on dela. Ona se ne bo danes zamaknila v vašo svitlobo; kajti dve svetleji zvezdi, nego ste ve, jej bodo nocoj blestele: njegove oči. — O zaidi kmalu, ti slabotno jesensko solnce! — Pogum, srce! Bodi mi, prosim te, vsaj še danes lahko, saj potem nočem več staviti ovir tvojim čuvstvom.

Srečni trenotki, koje sem prebila v njegovem društvu, zakaj ste izginili tako brzo? Da bi bili večni ostali! — Na svetu, vem, je vse minljivo, a vendar najkrajši obstanek ima menda ona kratka doba veselja, s kojo se vsaki človek več ali manj seznani v svojem življenji. Eno srečno uro sem vendar danes imela, prvo v svojem življenji, a za njo, kakor mi vse kaže, bode sledila vedna bol in malodušnost, a meni nesrečnici ne bode drugo ostalo od te kratke sreče, nego toženje po nje spominu.

Ali sem pa danes bila v resnici srečna? Sme se-li ona sreča zvati prava, ko mora srce, mej tem ko jo uživa, zadušiti minuloost, uživati s trepetom sedanjost, bati se ob enem bodočnosti? — A vendar sem pri vsem tem bila srečna. —

Šel je, videla ga ne bodem nikoli, nikoli več. Zvala ga ne bodem nikoli več svojega, a vendar se še ne morem solziti. Žalost po njegovej izgubi se še le rahlo dodeva mojega srca. Zakaj? Ker še mi šumijo po ušesih njegove besede, s kojimi mi je razkril neko tajnost svojega življenja. Kolika udanost je sijala iz teh besed! Še čutim gorki stisek njegove tresoče roke, v kojoj je moja tako dolgo počivala, in srce moje še bije v radosti, mené še vedno bivati v njegovem društvu. Človek ne bi hrepenel doseči enkrat više in več sreče nego so zemške, ko bi se mu takoršna sreča, kakoršna je mene danes obiskala, prepogostoma prikazovala. Oh, kako je tedaj bilo? —

Iz zvonika je še odmeval zadnji udarec večernega zvona, ko je nekaj blizu mene zašumelo. V polumračnej senci kolibe spoznala sem koj v visokej podobi, koja je pripognena stopila v nizko z zelenjavo preraščeno kolibo, svojega Česlava. Čuvstva, koja so me navdajala skoz cele pol ure, se baš tako malo dajo popisovati, kakor se močno čutijo. Dosti bodi, ako povem, da sem prvi trenotek, ko je on meni stal navzlic, skoro bila izgubila zavest. Za

dva kipa, izražajoča otožnost, bil bi naju lahko kdo imel, ko bi bil naju tedaj opazoval. Ne vem, kako dolgo sva si tako navzlic stala, brez besede, s povešenimi očmi. Ona mrtvaška tišina, koja je mej nama vladala, in celo položenje v tem trenutji sta tako čuden utis na mene napravila, da so mi skoraj onemogle telesne moči. Utrujena se naslonim na debeli steber brezlistne murbe pri kolibi. On, to vidé, poskoči k meni, rahlo me prime za roko in deje: «Gospodična, prepričan sem, da kader zveste vzrok tega najnega nočnega snidenja in pa moje pričujočnosti, spremljane od te moje zamolčljivosti, bode se v vas vzbudila boječnost, dvom in bol. Oprostite, gospodična, toliko mojo drznost; odpustite mi, dobra Irma, zmedenost, meni ubogemu človeku, kojemu manjka v tem trenutji poguma, delati takemu nežnemu bitju, kakor ste vi, tudi najmanjšo bolest. In tudi, Irma, ker se ne čutim v tem trenutji dovolj močnega, sebe obsoditi v duševno smrt . . .» —

Dotik njegove roke, njegove meni celoma nerazumljive besede vzdramijo me k življenju. Povzdignem glavo, uprem oči v njega, hočem nekaj povedati, a beseda mi zastane. Moje oko ne more prenašati njegovega otožnega pogleda. Glava mi zopet zleze proti prsom, oči se mi obrnejo proti tlom.

Kako se je dalje zgodilo, sama ne vem. On je sedel na klop in jaz zraven njega. O človeški

govor, zakaj nimaš v svojem neizmernem slovarji tudi tako besedo, s katero bi zamogla dostojno izraziti, kaj mi je onaj čutilo srce?

Ko se je vroča moja glava nehoté naslonila na njegovo ramo, je on ves ginen mi stavil to-le vprašanje: «Irma, ali se čutite dovolj krepko, poslušati me do konca, kar vam imam in moram razkriti? Ali imate dovolj močij udati se usodi, kakor sem se jaz?» —

Nisem odgovorila na njegovo prašanje, in vendar je on spoznal iz mojega obnašanja, da sem pripravljena, za-nj vse, vse prenesti.

Zdaj si je pogladil z visocega čela lasi, prsa so se mu visoko vzdigovala, beseda mu je skoro zastajala, ko je, poljubujé mojo roko, bolestno začel: «Irma, zakaj sva se srečala v življenji?»

Dolgo molčanje je sledilo za tem vzdihom. O Bog, o Bog, kaj bodem neki zvedela? —

«Ali veste, Irma», nadaljeval je on polagoma, «da uže predno sem vas spoznal, da, celó predno sem se bil narodil, je bila določena moja usoda? — Imel sem strijca, koji je umiraje oporočil vsem svojim netjakinjam izdatno premoženje, a s to pogodbo, da vsaka izmej njih, ako se omoži, mora cerkvi posvetiti svojega prvorojenega sina. Ako bi pa ta ne hotel vstopiti v duhovski stan, onaj se ima razdeliti ona od netjakinje podedovana vsota mej ubožce iste

cerkve. Irma, ali treba, da nadaljujem? Ne slutite li uže zaključek mojega žalostnega pripovedanja? — Mene je usoda izvolila za prvega rojenca mnogobrojne družine. Očeta, vzdrževalca družine, sem uže pred leti izgubil. Irma, Irma, ubogo udovo, moja mater s šesterimi otroci, naj bi jaz deval ob kruh? A to bi se zgodilo, ako bi poslušal glas svojega srca in hotel sebe in vas, Irma, osrečevati.»

Solze, koje so mi mej njegovim govorjenjem doslej močile lica, ustavile so se naenkrat kot začarane pri slednjih njegovih besedah. Poskočim urno na noge in rečem mu s slovesnim glasom: «Jaz priznavam blage namene, ki se sedaj v vašem srci borijo z vašimi čuvstvi, prijatelj Česlav. Zdi se mi, da uže sedaj čujem jok vaših bratcev in sester, kruha prosečih; zdi se mi, da čujem spremljati me kletev obupajoče vaše matere.» — In predno sem to izgovorila, stegnil je proti meni roké, jaz pa sežem v njegove, in njegove srčne besede: «Hvala, hvala, Irma, za toliko blagodušnost», poplatile so mi uže tedaj en del moje žrtve. In še je roké držal objeti, ko povzdigne oči proti nebu in z glasom na pol molečim, na pol prisegajočim polagoma izusti: «O Irma, Irma, še-le zdaj čutim, kaj si ti meni, še-le zdaj vem, kaj izgubim s tvojo odpovedjo! Prisegam, da ne bo nikdar nobena strast oskrunila mojega čistega srca, koje je bilo svetišče tvoje ljubezni. In

te roke, koje so zdaj tebe, Irma, objele, nikdar ne bodo več objele druge! Srečna bodi, Irma! Videla me ne boš nikoli več, čula ne boš več mojega glasú! Še jutre zapustim domovino, ta sveti kraj najne ljubezni! V daljnem, tujem mestu pojdem v tihi samostan, da tam slečem to obleko in jo zamenim z meniško, da molim neprestano za tebe, za bodočo tvojo srečo. Irma, bodi srečna!» — In po teh besedah je izginil. —

Ali sem res takó slabega lica, ali moje zdravje res tako hira, da je celo mačeha obračala svojo pozornost na to? Odposlati me namreč hoče na selo k nekemu sorodniku, da bi okrevala. Ubogati jo hočem in iti, kamor ona želi. Toda ne zato, da bi ozdravela — kaj bi meni pomagalo zdravje, kaj življenje sploh? — temveč le zato, ker sebe smatram za igračico usode in kot taka ne poslušam več svojih želij, ne lastne volje, in se tako tudi ne upiram več tujej. Naj me tedaj ona pošlje, kamor hoče; saj ni ga več kotička na zemlji, kjer bi si želela biti!

Nāše življenje, koje podaljšati si toliko prizadevamo, kaj-li je neki? — Ako smem soditi življenje vseh ljudij po svojem, ono ni družega, nego kratka doba cvetja in dolga venenja. Naj bi se tedaj jaz bala smrti, koja, kakor sodijo nekoji moji znanci, mi

je uže za petami? — Starost ni tako bridka zaradi tega, ker v njej človeku dan za dnem hirajo moči, temveč zató, ker v njej upi čem dalje bolj ugašajo. — Ako bi pa smrt res štedila moje mlado življenje, vrinile bi se meni morda še kedaj prejšnje moči, a izgubljenih upov mi nikdo na svetu ne bo mogel več povrniti. Čemu bi tedaj dalje živel? —

Oddaljenost je srčnim ranam to, kar je veter ognju. Veter ugaša posamezne majhne plamenčke, a oživlja velike požare. — Upala sem, da ko bodem za nekoliko časa zapustila kraj, kjer me vsaka stezica, vsak kamenček spominja njega, da se bodo, ne sicer zacelile, a vsaj utešile srčne rane. Ali zmotila sem se. Vrnila sem se domu duševno in telesno bolj pobita, nego sem odšla. Menila sem, da me več nobena stvar na svetu ne mika; ali zdaj stoprav sem se prepričala, kakó ljub, kakó močno ljub je mojej duši kraj, kjer sem toliko prestala. Zraven druge srčne bolesi vznemirjala me je ves čas, ko sem bila iz doma, še tožnja po domu.

Srce nesrečneža je bolj nagneno čuvstvu ljubezni nego srečneža. Nesrečnežu se srce naenkrat vname za njo in ljubi brez hinavščine. Nezgoda je, koja sili k iskrenej ljubezni. Le s tega stališča si tolmačim naglost, s katero se mi je on ukradel

v srce, in svojo ognjenost do njega. Nesrečnejši vsega sveta so si najboljši prijatelji.

Ljubezen in bol sta prava srčna dvojčka. Oba je enako pretresata, oba je enako razburjata, oba je enako omamljata, kader se ga lotita. In vendar čudno! kako različne ste si tudi one. Prava ljubezen namreč se samo enkrat z vso svojo močjo srcu prikazuje, mej tem ko se mu bol stokrat in stokrat približuje, in to vselej huje, vselej obupneje.

In vendar človek ni popolni gospodar svojega srca in svojih čustev. Nekoliko uže, s hudim in po krepkem prizadevanji; ali nikdar naj ne misli, popolnoma razrušiti tega, kar je združila, vzbudila in kar vodi nevidna moč prirode.

Dneve imam, ko se sama sebi začudim. Povlaščuje se me namreč taka blažena udanost, da z neko posebno mirnostjo zamorem misliti na njega, edinega, kojega srce je bilo, bije in bode bilo za-me. A zopet imam dneve . . . toda čemu jih tukaj popisujem? — Dobrotni Bog, milost, milost! Ne obsojaj me, ne zametuj me ondaj, ko v obupnosti moja usta izrekajo svojo sodbo nad tvojo mene obvladajočo voljo! —

Vselej mi kri zastaja po žilah, vselej mi se črno dela pred očmi, kader srečavam človeka v meniško obleko opravljenega, čeravno mi je oseba popolnoma neznana. Obleka, obleka je tedaj edina, koja mi takó razdražuje vse živce? — Oj Bog, jaz mislim, da ne bi prestala trenotka, ko bi njega srečala oblečenega v ono meni usodepolno obleko!

Večkrat dajem si vprašanje, ali bode moje življenje vedno tako brez koristi teklo, kakor do zdaj, in bo li vedno tako temno, vedno tako prazno, tako ničevó, a vselej dobivam žalosten odgovor od mojega srca in razuma. Da, da! Ko nam prva doba življenja izgine brez radosti, brez zaklada ugodnih spominov, tudi ostalo življenje ostane potem pusto, brezplodno, kakor oni kos zemlje, kojemu je odrekla priroda življev rodovitnosti.

Mnoge reči so uže postale plen časa, in vendar naša vera ni še upešala. — In res, še misliti ne smem, kaj bi zdaj lahko iz mene bilo, kaj bi iz mene še-le postalo, ko bi neutrudoma ne izročevala svojo bolestij prepolno dušo vedno odprtemu naročju tolažilne vere! Zató o svet, bodi dobrotljiv, bodi milostljiv, in ne zabranjuj v svojej prenapetosti obupanemu in trpečemu človeštvu edinega vira, iz kojega mu ne-prestano vró upi in tolažbe za mnogobrojne nesreče:

vira božje besede. Pusti, naj upa, naj veruje, da njegovo obilno trpljenje ne bode ostalo brez plačila! O jaz vem za neprecenljivo tolažbo tega upanja.

Po vsej moči sem si prizadevala, pozabiti ga; ali vsa prizadevanja so zahman. Izbrisala bi si ga morebiti nekoliko iz spomina, ko ne bi več kolena upogibala k molitvi, ko ne bi več svojega duha povzdigovala k nebesom. Vselej, kader mólim, stopa mi pred dušo njegova podoba. Tedaj tudi njega vidim sklonjenega k molitvi; mojemu ušesu se zdi, kakor da ga čujem med molitvijo šepetati moje ime, in ondaj tudi moja usta nehoté šepetajo njegovo. —

Ne bom ne popustila molitve samó zato, da bi njega pozabila. Saj je baš spomin na njega, koji oblažuje mojo molitev, saj je baš spomin na njega, ki me sili verovati, da je naše življenje le prehod v drugo, boljše življenje, koje se nam ima začeti še-le onkraj groba. — Da! tam nad zvezdami je prava domovina vseh sirot in trpinov. Le tja gor sme se ozirati oko trpečega, s prepričanjem, da srčni njegovi vzdihji ne ostanejo brez odmeva. Zato nočem več zdvajati. Dobra hočem biti, udana, potrpljiva. Saj, kolikor dolgo bi utegnilo še biti moje življenje, vendar večnosti nasproti bi ono bilo le kratko.

Dragi moj dnevnik! Sprejmi mojo zahvalo, ker si me spremljal dve celi leti po trnjevem potu mojega življenja. Tvoje strani niso še vse napolnjene. Še mnoge so prazne in mojemu peresu na razpolaganje. Vendar dosta bodi! Moje pero se tebe več ne dotakni! Ni sicer mnogo, kar sem ti izročila, a vendar je dosti, da, še preveč.

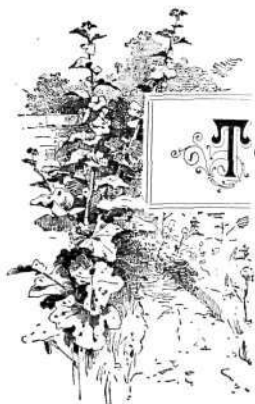
V teh vrsticah se razvijajo in sklepajo dogodki in usode enega človeškega bitja — mene same. V tvojih vrstah je shranjen moj največi zaklad. Kar se mi bode pripetilo v poznejšem življenji, to bode le pristranski brezцени dostavek mojemu življenju. Naj tedaj ono meni izgine brez posebnega spomina!

Blagodejna zvezdica.

(Novela.)

I.

Tedad gospodična Ada, vi nočete odstopiti od svojega sklepa in nas hočete po vsej sili zapustiti?

Te besede je govorila debelušna, štirideset ali petdesetletna ženska vsakdanjega obraza, priprostega vedenja. Kroj njene obleke in njeno počesanje bilo je edino, kar je kazalo, da spada k boljšim stanovom.

Oseba, katero je ogovorila, bila je vitka postava sedemnajstletne devojke. Bila je v črnej žalujočej obleki, bledega lica, na katerem so bili močno izraženi utisi otožnosti ali nezadovoljnosti, menda pa

obojeaga. Ta izraz lica, ki je tako malo pristojal njenim letom, priprosta, že močno ponošena črna obleka in pa njena zanemarjena vunajnost sploh, to vse je bilo krivo, da se je Ada na prvi pogled zdela nelepa in neprijetna. Ko bi jo pa bil kdo na tanje opazoval, našel bi bil, da so njene modre, a vedno mrkle oči imele nenavadno milobo, da, tanke poteze njenega obraza bi oživele, ko bi jih rudečica le nekoliko ob-lila, in slednjič bi njene ustnice, ko bi se hotele nasmijati, dajale vsemu obrazeku nekov čar, kajti odkrile bi vrsto belih zobkov in jej delale na licih ljubeznivi jamici.

Ljuba gospa Barbara, odgovori potem Ada na njeno vprašanje z nežnim jej lastnim glasom, ko bi vedeli, kakó bridko je sedeti dan na dan za tujo mizo, prebivati pod tujo streho s čuvstom, da je vse, kar potrebujem za življenje, le dar vašega dobrega srca, in da vam tega daru ne morem po-vrniti in tudi nikdar ne bodem vrnila, ne bi mi to-liko ugovarjali, da si hočem iskati službe.

Oj ti ljubi Bog, reče zdaj nekoliko razžaljena gospa Barbara, ali sva vam jaz ali pa Feliks kdaj očitala, da živite pri nas zastonj? Koliko pa vi tudi potrebujete za svoje potrebe? Kakó malo n. pr. vi jeste! Ali vas jaz ne ljubim, kakor bi mi bila lastna hči? Ali vam ni moj Feliks iz celega srca udan? — dostavila je bolj s tihim glasom.

Rudečica nevolje pri tem oblije Adino blede lice, a samo za trenotek, in postalo je še bledeje, nego je bilo prej.

Gospa Barbara se je vedla, kakor da bi ne bila zapazila Adine zadrege. Začela je torej polglasno šteti šive na nogovici, ktero je plela. Potem ko se je dvakrat nalašč uštela, da med tem Adi časa pusti se pomiriti, zvila je pletenico in jo položila v jerbašček za ročna dela, ki je ležala pod mizico. Zdaj se Adi približa, prime jo za obe roki in z glasom dobrotnice poreče: Zadnja želja gospoda stotnika, vašega očeta, je bila, da moram njegovej Adi puščati svobodno gibanje v življenji. Le iz tega vzroka se nočem dalje zoperstavljeni. Povejte torej, kakó se neki mislite v bodoče preskrbljevati? V čem bodi vaša služba?

Ko je Ada videla, da je gospo Barbaro resna volja jej pomagati, da doseže svoj namen, zadobi srčnost in takoj odgovori: Upam, da onih sedem let, ktera sem prežila v zavodu, ni bilo brez sadu.

Oči so se gospe Barbari naenkrat zasvetile, usta so se jej še bolj razširila začuvšej Adino opazko, da ona reče veselo iznenadjena: Kaj res, Ada, vi ste tedaj takó učeni, da bi bili zmožni postati učiteljica v kakej imenitnej rodbini? —

V tem trenutku je gospa Barbara pozabila, da je na skrivnem gojila vse druge namene za Adino bodočnost, a njeno nenavadno dobro srce je vselej

zaduševalo želje in naklepe, ktere si je stavilo, kader koli je sprevidela, da one ne osrečujejo bližnjega. Da pa Ada ni srečna v njenej hiši, sprevidela je gospa Barbara uže davno, a vedela in našla ni drugega pripomočka, da bi jo razvedrila, nego da jo še bolj po svoje ljubi in da sili svojega sina Feliksa enako storiti. Toda Adino čelo se je še bolj zmračilo pri toliko pretiranej ljubeznivosti. Uboga gospa Barbara si je noč in dan trla glavo, kaj bi bil vzrok Adine nezadovoljnosti! Ko jej je Ada po njenem večkratnem vprašanji, ali menda čuti v njenej hiši kakšen primanjkljaj, slednjič v zadregi odkrila, da jo je sram živeti od tuje miloščine in da si želi sama svoj kruh služiti, zadela jo je ta vest jako neprijetno. Da bi Ada, stotnikova hči, služila, zdelo se jej je nezaslišano. V svojej napetej dobrodušnosti predstavljala si je takoj Ado kot eno svojih robotih dekel: boso, z navihanimi rokavi, umazano; in težave so jo skoro obhajale pri teh umotvorih svoje domišljije. Zato jej je zdaj, ko je Ada omenila svoj sedemletni uk v zavodu, šinilo naenkrat v glavo, da bi bilo Adi mogoče služiti brez poniževanja pod stan, v katerem se je narodila.

Za odgojiteljico, odgovorila je Ada nekoliko v zadregi, upam biti sposobna. Da bi pa tudi moje znanje zadostovalo za odgojevanje otrok imenitne rodbine, jako dvomim.

Ali Ada, človek, ki se je bavil sedem let z ukom, ta mora že nekoliko znati. Jaz sem hodila v šolo samó osem mesecev in nekaj dnij, a dozda še nisem nikdar prišla v zadrego zavoljo pomanjkanja znanja.

Bojim se, da v godbi nisem dovolj spretna. Tudi angleški jezik mi bo delal nekoliko ovire, dostavi Ada bolj tiho.

Dobro, pa idite za odgojiteljico malih otrok. Pri teh ni treba takó visokega znanja. A to vam povem, da samó dovoljujem, da v hišo plemenitašev moja Ada v službo vstopi.

Ali, reče Ada bojazljivo in skoro si ni upala nadaljevati, bojè se razkačiti svojo varuhinjo z vednimi ugovori, jaz se nisem nikdar bavila z otroci. Kakó se bom tedaj znala z njimi vesti?

Gospodična Ada, zagrmel je zdaj zapovedujoči glas gospe Barbare, vi ostanete za naprej pri meni, ker vam niso moji nasveti po volji. Odraslih si ne upate odgojevati, z otroci pa bi se ne znali vesti, kakor pravite! Ali mislite, da bodem morda dovolila, da postanete hišinja? Poglejte na svoje nežne ročice! Kaj menite, da bi one li znale in zamogle opravljati težkih in brezštevilnih del hišnje? Te njene besede pa je spremljal pomilovalen pogled na Adine majhne rokè.

Adi, prestrašenej nekoliko vsled nenadejane razkačenosti gospe Barbare, nekoliko pa razžaljenej

po robatem načinu njenega govorjenja, stopile so solze v oči. V sreči pa je takrat sklenila, da noče na nobeden način dalje ostati pod obrambo in uplivom sicer dobre, a surove gospe.

Ni torej dala prostosti solzam. Premogši jok vzdigne glavo in z neustrašenim glasom poreče: Gospa Barbara, predno se določim stopiti v nov stan, hočem ga preudariti in pregledati na vse strani, da se prepričam, ali bi znala tudi vse dotične naloge izvrševati ali ne. Tega mi ne smete zameriti. Kaj bi si na primer vi mislili o meni, ko bi po kratkem prebivanju v novejši službi dobila nepričakovano slovó?

Kaj bi mislila? odvrne gospa Barbara s čutom, kakor da že vidi Ado iz službe pregnano. Vesela bi bila. Vsaj bi potem bili prisiljeni iskati pri meni zopet zavetja, ker bi se vé da z odprtimi rokami in ganenim srcem sprejela svojo golobico. Oh, Ada, dostavila je po kratkem premolku z mehkim glasom: Kaj se boste neki klatili po svetu? Ostanite pri nas, ki vas vsi ljubimo! Kakó bi rada videla, da postanete — moja hči!

Prestrašena je Ada uprla svoje oči v gospo Barbaro. Že se je mislila blizu svojega cilja, službe, a zadnje besede gospe Barbare so jej kazale, da še nikdar ni bila takó daleč od njega.

Postati Barbina «hči»? Da! ravno ta strah jo sili iz njene hiše. Ne, ni mogoče, rekla je potem

skoro obupno. Ako mi vi nočete pomagati, da si najdem dostojno službo, prevzamem prvo, ki se mi ponudi. To rekši vstane, da bi sobo zapustila.

Zdaj je prišla na gospo Barbaro vrsta, da se ustraši. In prestrašila se je res Adinega odločnega vedenja. Približa se jej torej, da jej brani oditi, in z glasom, ki je kazal, da obžaluje svoje besede, dejala je: Ljuba Ada, za vas rada vse storim, da le zopet prijazneje gledate. Tako hude vas še nisem videla. Vi tedaj želite postati učiteljica v kakej premožnej, a ne aristokratskej hiši. Jelite? Za tako rod-bino bi potem vaše znanje gotovo zadostilo. Jelite? Le odkritosrčno mi povejte svoje mnenje. In takó govoreč božala je kakor mati detetu Adino lice.

Moja želja je postati družbenica pri kakšnej bolj starikavej, a na samem živečej gospe, ali kaj enakega, pristavi Ada kratko.

Kakor je vaša želja, Ada. Takoj se grem preoblačit, da pojdem k našemu gospodu učitelju. Tam zloživa notico v smislu vaše želje, katero pošljem potem kot inserat vsem časopisom glavnega mesta.

Četrť ure pozneje koračila je gospa Barbara proti stanovanju šolskega učitelja, nališpana, s klubkom po strani, govoreč sama s seboj, maháje z rokama, kakor bi bila vinjena. Ljudje, ki so jo srečavali, govorili so med seboj: No, gospa Barbara, je ali dobila terno v loteriji, ali je pa srečno našla

nevesto svojemu Feliksu, ker je danes takó živahna in brzih nog!

Osem dnij pozneje se je čitala po raznih časopisih sledeča notica:

«Mlada gospodična, sirota, iz dobre rodbine, z izvrstno odgojo, vzglednega obnašanja išče službo pri kakšnej na samem živečej dami ali starikavej gospe. Ne bi se gledalo toliko na visoki honorar; želi se pa, da bi občevanje v hiši bilo dostojno, da se gospodična, vzgojena v duhu krščanstva, ne bi popačila. Ponudbe naj se blagovolijo poslati pod naslovom: «Sirota», poste restante v trgu N. na Goriškem.»

Ta inserat sta zložila gospa Barbara in učiteljeva modrost.

II.

Adino mlado življenje ni pomnilo nobene srečne, vesele dobe. Celó nad spomini njenih otročjih let se je razprostiral neki mračen utis osamelosti. Ob enem ko je Ada zagledala luč svetá, ugasnilo je njenej materi življenje. Njena mati, Angličanka po rodu, bila je še le leto dnij omožena z njenim očetom, ki je pa bil takrat še le lajtnant. Živela je z njim v v skromnem, a srečnem zakonu. Po njenej izgubi neutolažljiv je mladi vdovec in oče dal krstiti svojo hčerkico po imenu izgubljene drage ženice. A novo-

rojenka Ada ni mogla izpolnjevati v očetovem srci one praznote, kjer je prej dvajsetletna Ada kraljevala. Ubogi oče se je spočetkoma v nekem oziru celó čutil vselej nesrečnega, ko je pogledal svojo hčerkico. Ona ga je še bolj živo spominjala njegove nenadomestljive izgube. Ker pa mladi častnik in njegov strežaj nista umela baviti se z drobnim detetom, a njegovi dohodki niso bili toliki, da bi si še mogel varuhinjo vzeti, izročil je s težkim srcem hčerkico nekej sorodnici v oskrbljevanje. On sam pa je moral, kakor je njegov stan zahteval, po svetu. Prešla so mu včasih leta, da ni videl svoje Ade.

Ko je Ada vzrastla iz otročjih let, sprevidel je oče, da je treba skrbeti za njeno izobraženje. Po prošnjah in priporočbah je izročil Ado imenitnemu deklíškemu zavodu, kjer je za njo plačeval le četrti del tega, kar so druge gojenke plačevale. Takó je upal, da dobi Ada skrbno odgojo, s katero se bode kot edino podporo po njegovej smrti mogla na dostojen način preskrbljevati.

Med tem je oče živel samo svojemu poklicu. Slovel je kot hraber in izvrsten vojak. V šlezvigholštajnskejski vojski, kamor je na čelu svojega oddelka stopal proti Dancem, dosegel je lavorov venec slave, a tudi izgubil levo nogo. Bil je potem povzdignjen v stotnika, a ni bil več sposoben za službo. Déli so ga v pokoj. Odslej se mu je tesno godilo. Pri vsem

skromnem življenji, katero je zdaj imel, ni mogel več od mirovnine prihranjevati določene svote za Adino odgojo. Da si pomore iz zadrege, določil se je odslej živeti na deželi, kjer je upal pri manjših stroških izhajati. Izbral si je najbližnji trg poleg mesta, kjer je Ada dobivala odgojo in se tam za vselej naselil. Da bi še ceneje živel, najel je sobo s pohištvom že opravljeno in sicer pri gospe Barbari, ktere hiša je bila edina v trgu, ki je, da-si ne gostilna, imela nekoliko sob na razpolaganje. Tu je ob enem dobival hrano in postrežbo in to vse jako dobro primeroma za majhno plačilo. Takó je živel stotnik zadovoljen z gospó Barbaro in s svojo usodo, ob enem srečen, kakor ni bil že davno, ker je zdaj pogošče videval svojo hčer.

Gospa Barbara je že bila več let vdova premožnega, a na pol še kmečkega posestnika. Kakove rodbine je ona bila, nihče ni vedel. Ko se je nje rajni mož ženil, bil je iz doma širinajst dnij, in potem s seboj pripeljal gospo Barbaro, katero je predstavil kot svojo ženo. Nekoliko časa so bili ljudje jako radovedni, od kod je njegova nevesta, ali ima kaj dote itd. A ker od njiju ni bilo nič zvedeti, zadovolili so se na zadnje z raznimi sodbami, ki so si jih sami o njej delali.

Gospa Barbara je bila jako čudovitega značaja. Radodarnost, postrežljivost, usmiljenje bile so njene

glavne lastnosti. A imela je tudi svoje slabosti. Bila je namreč silno radovedna; utikala se je rada v tuje zadeve in ako jej je kdo njenih znancev odrekal zaupnost, maščevala se mu je s hudim obrekovanjem. Kdor pa si je njo izbral za prijateljico in zaupnico, temu je bila sama dobrota. Svet bi bila preobrnila, da bi kakšno uslugo storila. In res, le malokdaj jej je spodletelo, da ni dosegla svojega cilja. Zato je gospa Barbara uživala pri svojih tržanih čast poluadvokata in poluspovednika.

Gospa Barbara je bila jako zgovorna. Govorila je vselej mnogo in hitro in pri tem kretala z životom in mahala z rokama. Na sprehodih je nosila navadno skoro celo leto pihalko; med potem je govorila sama s seboj in pri tem se večkrat ustavljala sredi ceste. Tuj izobraženec, ki jo je slučajno srečal, izogibal se je, menéč, da je prismojena. Tržanom pa so ravno te njene navade vzbujale spoštovanje do nje, ker so jo smatrali za učeno in pametno,

Adinemu očetu se je gospa Barbara prizadevala bolj ko mogoče prikupiti. Bila sta obadva vdovca, obadva v enakih letih in rada bi ona bila prezrla njegovo leseno nogo, samó da postane stotnikova gospa.

Stotnik ni našel ugodnosti v njenem društvu, a ker mu je mnogo dobrot storila, bil jej je hvaležen in prijazen, prizadevajoč si prezirati njene

prenapetosti. Nekaj nad štiri leta je bil stotnik nje gostač, a naenkrat je postal žrtva neke splošne bolezni. Umrli je še le petinštirideset let star, priporočivši svojo Ado gospe Barbari v varstvo.

Ko je Ada postala sirota, bila je v šestnajstem letu. Njeno izobraževanje ni bilo še dovršeno, a ker zdaj ni imela nikogar, ki bi za-njo plačeval, morala je iz zavoda stopiti.

V hiši gospe Barbare našla je srčen sprejem. Gospa Barbara, pretirana v vsakem svojem početju, bila je pretirana tudi v ljubezni do Ade. Ada, ki je po sedemletnem bivanju v zavodu še le zdaj zopet prišla med svet, opazovala je z začudjenjem in z neko plašljivostjo živahno obnašanje svoje varuhinje. Vajena občevati samo z izobraženimi učiteljicami in nežnimi součenkami, čutila se je tujo in osamljeno tudi sredi obljudjene hiše, v katero je prišla. Prepričala se je namreč vedno bolj, da se nje odgoja in nazori nikakor ne strinjajo z društvom, s katerim občuje. Čutila se je zato jako nesrečno, a privadila bi se bila s časoma svoje usode, ko bi jej ne bila neka slutnja napravila neprenesljiv njeni uže dovolj neugodni položaj v hiši gospe Barbare.

Gospa Barbara je imela sina, ki je bil pet let starejši od Ade. Telesno in duševno pravi sin svoje matere je Feliks v svojem življenju obhodil nič manj kot četvero gimnazij in dve realki. A ker se

je mati prepričala, da so se vsi profesorji zarotili zoper njenega sina, ker so mu dajali same dvojke in trojke in bili celo tako drzni, da so ga dvakrat bacnili iz šole, vzela ga je naposled na dom. Bil je dvaindvajset let star, zapravljen je bil materi nekoliko tisočakov in ni znal še v svojem maternem jeziku pravilno pisati! Majhne osebe, dobro rejen, pasel je zdaj lenobo doma, nazoroval delavce na polji, dekle dražil ter bil »sladki križ« gospe Barbari, kakor ga je sama imenovala.

Gospa Barbara se je vedno bolj prepričevala, da iz njenega Feliksa nikdar ne bode kaj prida, da se ne bo nikdar resno prejel dela. Zato je menila, da mu je treba poiskati pridne družice, ki bode znala po njenej smrti njega in gospodarstvo voditi. Ada se jej je zdela kakor navlašč stvarjena, da bi prevzela to nalogo. Bila je tiha, poslušna in postrežna. Se vé da se jej je Ada zdela nekoliko previsoko izobražena za njega, a sčasoma, takó si je mislila, bode že pozabila, kar se je naučila, in po njenem vzgledu izučena postala nje vredna naslednica.

Odkrila je Feliksu svoje naklepe, a on ni bil s početkoma z njimi nič zadovoljen. Ada mu je bila prefinja in prebojazljiva. Že takoj s kraja ga je razžalilo, da se ona ogiblje njegovega društva. Vendar pa vaje vselej slušati svojo mater, začel se je prijazneje Adi približevati. Kmalu je mati Barbara z

veseljem zapazila, da se Feliksovo srce resno vnema za Ado.

Ko je Ada začela slutiti, kam merite prijaznost gospe Barbare in Feliksova udanost, prestrašila se je svojega nevarnega polažaja. Feliksu je takoj dala čutiti, da je razžaljena po njegovem postopanju. Da bi je pa še hvaležnost ne vezala na nikogar, sprevidela je, da si bode treba poiskati primerne službe, da more potem hišo svoje varuhinje zapustiti. Dolgo se ni upala odkriti gospe Barbari svoje želje. Na zadnje pa je to vendar storila, spoznavši ta pot kot edini, da si pridobi svobodo.

Gospa Barbara ni s početka hotela nič vedeti o Adinem sklepu. Nerada je videla, da bi njeno upanje, združiti enkrat Ado in Feliksa, splavalo po vodi, na zadnje pa, kakor smo videli, jej ni bilo več mogoče dalje se zoperstavljati, in ponudila je Adi pomoč, da se jej želja čem preje izpolni.

III.

Sredi sobe leži odprt kovčeg, pred njim pa kleči Ada in va-nj pospravlja svoje perilo in druge malenkosti. Skrbno še zavija v papir nekoliko jej ljubih spominkov od svojih prijateljic iz zavoda. Zdaj vzame v roko majhen album, površno pregleduje drage jej slike, ktere je va-nj shranjevala, na zadnje pa poljubljuje ne brez bridkosti sliko mlade ženske,

svoje matere, in sliko zarujavelega, a prijaznega obraza, podobico svojega očeta. Dejala je album vrh drugih rečij in kovčeg zaprla. V njem je bilo vse Adino imetje.

Ko je svoje delo skončala, očisti si s krtačo novo črno obleko, zadnji dar gospe Barbare, dene si klobuk na glavo in z gotovimi koraki sobo zapusti.

V veži pričakujeta potujočo Ado gospa Barbara in Feliks, obadva praznično oblečena, a čemernih, otožnih obrazov. Hlapec je dejal mali Adin kovčeg na ramo, potem pa korakajo vsi skupaj za njim proti poštnemu poslopju. Ada je imela še dobro uro vožnje do kolodvora.

Ko je poštni kočijaš povabil Ado, naj stopi v voz, podá ona gospe Barbari rokó v pozdrav. Ta pa jo objame takó krepko in srčno, da je Ado skoro zbolelo. Med jokom in poljubi še jej šepeče nekoliko svarjajočih besed in jej pokriža čelo. Zdaj se obrne proti Feliksu, ki je rudeč kakor kuhan rak stal zamišljen za materjo, mencaje klobuk, ktereга je pozdravlja je v roki držal ter gledal pred se.

Ali Feliks, kaj ne veš ničesar povedati gospodični Adi v slovo?

Feliks se je tako prestrašil materinega opomina, da spusti klobuk na tla. Podal je potem v zadregi Adi roko, mrmraje med zobmi nerazumljive besede.

Voz je oddrčal in izginil med drevjem, a gospa Barbara je pozdravljajoč še vedno mahala z belorutico za njo. Ko je pa zapazila, da je nje trud zastonj, obrisala si je z ruto še solzne oči in globoko vzdihnila. Zdaj obrne svojo pozornost na sina, ki je tiho stopal poleg nje. Opazovala ga je en čas molče, potem pa ga s pihalko udarila rahlo po lici rekoč: Ali si Ado že močno ljubil? Kaj? Ti bebec!

Feliks ni dal odgovora. Sklonil se je proti tlorasu in utrgal cvetico, ki je rasla na poti. To pa je storil le zato, da si mej tem iz očesa otre solzo.

A sokolskim očem gospe Barbare ni ta solza ušla. Usmilil se jej je. Le potrpi, Feliks; ko bode Ada poizkusila, kako grenak je zasluženi kruh, rada se bode povrnila. Svet jej bode že pregnal prevzetnosti. Vama obema pa bode koristilo, da se nekoliko časa ne vidita. To je govorila z nekakim proškim glasom in godrnjaje nadaljevala svoj pot.

Kar se je poštni voz pomaknil, Ada ni imela več očíj za Barbine pozdrave. Nje pogled je iskal na majhnem pokopališču, mimo kterega se je ravno vozila, priprosti križ, ki je znamoval kraj, kjer so jej očeta pokopali. Kmalu zagleda križ in to vsled cvetličnega venca, ki ga je v jutro na-nj obesila. Privzdigne se nekoliko, da ga more bolje opazovati, potem pa se sklone nazaj in bila je močno ganena.

Kaj bode za naprej z manoj, je vzdihnila! Bolje bi za-me bilo, ko bi tudi jaz poleg očeta spala večno spanje! In zamislila se je v neznano jej bodočnost, v katero je danes s prvim korakom stopila.

A pomladansko solnce je sijalo danes tako veselo po lepej planjavi, po kateri se je vozila, ptički so tako skrivnostno žvrgoleli skakljaje po vejah, na katerih je sililo nežno lističje iz debelih zelenih popik, da so se tudi njene misli nehoté razvedrile. Ker pa žalost ne najde trdnega prostora v mladostnih prsih, zato se je z njenimi mislimi tudi njeno srce razvedrilo.

Privzdignila je glavo in pogledala v modro nebó. Postajala je vedno mirnejša. Upala je z neko gotovostjo, da dobrotni stvarnik, ki je toliko lepot v prirodi stvaril človeštvu v veselje, ne bode zapustil sirote, ki mora po svetu, med tujimi ljudmi si iskat zavetja. Ko bi jo bila zdaj videla gospa Barbara, čudila bi se bila Adinej hitrej spremembi. Zadovoljnost, da se jej je posrečilo iznebiti se Feliksovega snubljenja, udanost v svojo usodo, upanje, da najde mir in zadovoljnost v opravljanji svojih dolžnostij v rodbini, kamor je bila napotjena, vse to je dajalo njenemu obrazu zopet življenje. Adino lice je naenkrat izgubilo ono resnobo in nezadovoljnost, ki ste jo v hiši gospe Barbare delali navidezno starejšo in nepriljudno.

IV.

Potovalec, ki se vozi po južnej železnici, ne more prezreti na nekej postaji na spodnjem Štajerskem jako romantično dolino, ki se nenadejano očem prikaže: visoke gore, obraščene z bukovjem in hrastovjem, na njihovem vznožji gosta vrsta vedno zelenih gozdičev, sredi njih pa bela kopica velikih poslopij. Gost dim, ki neprestano puha proti nebu, mu svedoči, da je ta prijazni kraj obrtnosti posvečen. In res, skozi dolgo vrsto let že tu marljivo opravljajo svoj posel fužine tvrdke: «Berthold in tovariši». Njihov ustanovnik je bil Bruno Berthold starejši, sedanji vodja in glavni gospodar pa Bruno Berthold mlajši. Na desnej strani vasi, kakih sto korakov oddaljeno od fužinskih tovaren, stoji ukusno poslopje, okinčano z velikim vrtom, kjer stanuje Bertholdova rodbina.

Gospod Berthold starejši, ki pa je zdaj vsled mertvuda, ki ga je ob eden del života zadel, nezmožen fužine nazirati, bil je svoj čas jako sposoben za svoj posel. Užival je skozi celih štirideset let spoštovanje in zaupanje svojih družnikov in udanost podložnikov. Oženil se je v poznih letih z jako mlado mestno krasotico. A mlada soproga, že od otročjih let razvajena, dolgočasovala se je neizmerno v majhnem kraju, sredi šuma živahnega delavnega življenja. Zbežala je torej večkrat mej letom k svojim sorodnikom v bližnje mesto, kjer se je mudila po cele tedne.

Tam je nadaljevala svoje prejšnje razkošno življenje na račun moža, ki se je domá rad trudil in ubijal, da ni odrekal ugodnostij svojej nežnej zakonskej polovici. Darovala mu je tri sinove, in s tem se je stari Berthold tolažil, mené, da je žena njemu, priletnemu, dolgočasnemu možu dovolj storila. Gospa Bertholdova pa je soproga zagotavljala, da ima za otroke in vodstvo hiše vestno oskrbnico in zanesljivo varuhinjo, da se torej sme brez skrbij nekoliko odtegovati prozaičnim prizorom rodbinskega življenja.

Ko je gospoda Bertholda zadel mrtvud, bil je v petinsedemdesetem letu, njegova soproga pa še le v petinštiridesetem.

Bruno Berthold mlajši, naslednik svojega očeta, bil je sedemindvajsetleten mladeneč, resnega obnašanja, skrben in neutrudljiv, ter je v teku enega leta, kar je bil prevzel vodstvo fužin, delal čast svojemu prednjiku.

Hugo, drugi Bertholdov sin, vrgel se je po materi. Lahkoživni mladeneč ni maral nadaljevati svojih študij na univerzi, kakor je bila očetova želja, temveč določil se za vojaški stan. Ker je bil Hugo največji gizdalin, vedel je dobro, da husarska uniforma bolj pristaja njegovej lepej osebi nego pa doktorski klobuk. Potrpežljivo je sedel vsako jutro pol ure v zaduhlej sobici svojega brivca, da je ta njegovemu dekliškemu obrazu uredil še kodraste lasi. Hodil je

povsod spremljan od velikega buldoga, ljubil konje ter bil strasten jezdec, žvižgal celi dan operetne napeve in dvoril gledališčne igralkе. Na očetovem domu se je prikazoval samo tedaj, kader so mu upniki preveč nagajali. Domá pa se je materi takó dolgo prilizoval, dokler mu ni ta pri očetu izprosila denarja za poplačanje dolgov.

Oskar, najmlajši sin, bil je nesrečnik že od rojstva. Narodil se je hrom in bil tako potrlih udov, da ni mogel sam na nogah stati niti žlice k ustom donašati. Poleg tega je bil vedno bolehen, in zdravniki so mu prorokovali kratko življenje. Sedel je vedno v vozeku, imel slugo, ki ga je stregel, in družbenika, ki ga je nekoliko izobraževal in kratkočasil. A ker je bil Oskar vsled bolezni jako siten, ni noben družabnik pri njem delj časa ostajal nego po eden mesec.

Gospa Bertholdova, ki nikdar ni mnogo marala za svoje otroke, ker je preveč sebe ljubila, čutila je do Oskarja celó neko zopernost. Sramovala se je, da je nje otrok tako spačen človek. Držala se je daleč od njega, bolj ko mogoče. Ni tedaj čuda, da se je že bila naveličala iskati vedno novih družabnikov za sina. Ko je torej slučajno čitala v novinah znano nam Adino notico, domišljevala si je, ali ne bi menda mlada ženska imela več potrpljivosti z bolehnim čemernim šestnajstletnim fantom, nego

moški. Ni se dolgo opotavljala; hotela je poizkusiti. Pisala je takoj na dotično mesto. Ta ponudba sicer ni bila po Adinem ukusu, ker pa se ni med tem nobena druga oglasila, sprejela jo je vendar in hitro odpotovala, ker jej je gospa Bertholdova še enkrat po brzojavu naznanila, da je nujno potrebuje.

V.

Bertholdova rodbina je uže bila povečerjala. V prostornej obednici, močno razsvetljenej po velikej plinovej svetilnici, ki je visela sredi sobe, ostala je rodbina ta večer še nekoliko časa združena. Pričakovali so novo družabnico. Na nizkem naslonjači v desnem kotu sobe, proč od luči obrnen, sloni med blazinami in odejami v dveh gubah stari Berthold.

V drugem kotu pri malej mizi sedita Bruno in Hugo kvartajoč, da jima čas hitreje preide. Hugo nosi levo roko zavito v črno svilen ruto, ki mu z vrata visi. Vsled nekega dvoboja, ki mu je vsekali globoko rano na roki, bil je zdaj domá na trimesečnem dopustu.

Na blazini sredi sobe sloni gospa Bertholdova vidno razjarjena, leno potezajoč iglo iz batistnega prtiča, katerega je vezla.

Njej nasproti sedi ukusno opravljena lepa gospodična in prikimava vsakej gospenej besedi. Njen obraz, ki ima grški rez, je brez dušnega izraza; njene

krasne, temne oči gledajo medlo; na lepih njenih rudečih ustnicah se vedno ziblje neki zoperni nasmeh. Človek, ki je z njo občeval, čutil je opazujoč njeno dovršeno lepoto, enako kakor kader opazuje umetno izdelani grški kip: utis kamenite lepote.

Vi ne bi verjeli, Kornelija, vzdihne gospa Bertholdova izpustivši delo iz rok in tipaje si sence, kakó so danes moji živci razdraženi! Ta nesrečni fant! Koliko nam je v enem tednu napravil sitnob! Nikdo mu ne more zadovoljiti. Da bi vsaj nocoj prišla njegova družabnica! —

Ali je pisala, da pride? pravi z nasmehom Kornelija. —

Na moj brzojavni poziv ni bilo odgovora. Ali že prej nam je bila naznanila, da bode petnajstega ali šestnajstega gotovo tu. Ker pa imamo danes šestnajstega, pričakujem jo gotovo. —

Kornelija zeha in opazuje jekleno spono, ki se je svetila na njenem svilenem obuvalu.

Kornelija je bila jedini otrok soseda in sodružnika Bertholdovih fužin. Ker je mater rano izgubila in gospa Bertholdova ni imela hčeri, bili ste vedno skupaj. Bertholdova gospa se je brigala za njene toalete, vodila jo v društva in z izgovorom, da nadomestjuje ubogej Korneliji mater, nadaljevala svoje razkošno življenje, brez ktereга bi, kakor je trdila, ne mogla živeti.

Kornelija, pusto, dolgočasno dekle, pustila se je od nje voditi in je občudovala njene ničemurne nazore. Razven tega je že bilo davno med Kornelijevim očetom in Bertholdovimi skleneno, da postane Kornelija enkrat Brunova soproga. Takó bi se združilo v enih rokah dvojno veliko premoženje.

Kornelija je že stopila v svoje petindvajseto leto, a Bruno, kakor se je videlo, niti mislil ni na ženitev. Zastonj mu je mati prigovarjala, da se naj vendar s Kornelijo vsaj zaroči. Bruno je na to vselej kratko odgovarjal, da še ne vidi nobene sile. Živel je sploh samó za svoje opravke, prezirajoč mater in Kornelijo.

Korneliji, brezčutnej proti vsemu, kar jo je obdajalo, bil je vendar Bruno jedina stvar na svetu, za katero je čutila nekoliko zanimanja. Ona ni mogla razumeti, zakaj se Bruno tako malo briga za njo, svojo bodočo soprogo. Da bi jo pa bila Brunova hladnokrvnost žalostila ali pa celó žalila, kaj takega ni Kornelija v svojej maločutnosti niti čutila. Bila je pa zató tem bolj pogostoma pri Bertholdovih, da bi Bruna s svojo navzočnostjo spominjala roditeljevih naklepov, ter je potrpljivo pričakovala dne svoje rešitve.

Bruno ni nikdar maral za Kornelijo. Videl jo je z malega, poznal vse njene slabosti, takó da ni ona imela za-nj nobenega čara, ki bi ga naj bil pri-

vabil v ljubezenske spone. Tudi njeno lepoto gledati se je bil že naveličal. Da bi se pa poročil po roditeljevih željah z devojkjo, do ktere ni čutil najmanjšega nagnenja, zdelo se mu je, da ne bode nikdar prepozno.

Bruno, ob kateri uri pa pride večerni vlak? —

Ob devetih in sedmih minutah, mama, odgovori hitro Hugo namesto Bruna. —

Zdaj pa je že kmalu pol desetih, pravi v skrbéh gospa Bertholdova in postaja nemirna. —

Črez nekaj časa pa zopet povzame besedo: Bruno, ali si pazil, da bi kočijaš ne zamudil vlaka? —

Vse je v redu, mama; le brez skrbi bodite, oglasi se zdaj Bruno. —

Odkar je nesreča zadela starega Bertholda, začela je njegova žena nekako spoštovati sina Bruna. Od njega je bil zdaj odvisen obstanek in pomnožek rodbinskega premoženja. To je mati dobro vedela; zató se mu je hotela prikupiti s tem, da je le njemu zaupala, le njega za svet popraševala, le njega odlikovala, kader in kolikor je mogla.

Na dvorišči se je začul ropot prihajajočega voza. —

Družabnica je že tu, pravi Hugo zadovoljno, pusti kvartanje, natakne si jednoočnik na oko in se obrne proti vratom, da bi bolje opazoval prihajajočo gospodično.

Hugo, ti si v vsem svojem početji pretiran, pravi svarljivo mati. Česa pričakuješ od revne sirote, ki mora služiti, da se preživi? —

Ali mama, odvrne veselo Hugo, ime Ada je tako poetično, da si tudi njeno osebo mislim tako. —

Poetičnost iščeš na človeku, ki se je mučil celi dan na potovanji? — pravi Bruno z nasmehom. Prašna bode od nog do glave, lice in roke jej bodo črne od dima in dišala bode po premogu. Zdaj imaš sliko poetične prikazni, katero tako praznično pričakuješ. — Rekši vzame časopis in se vá-nj uglobi.

Kornelija se je nehótoma smejala Brunovej opazki in radovedno gledala proti vratom.

Dveri se odpro in hišinja naznanja prihod Oskarjeve družbenice. Takoj za njo pride Ada, ozi-raje se boječ po sobi.

Le bliže, gospodična Ada, dobro došla! Kako težko sem vas že pričakovala, poreče gospa Bertholdova s tankim glasom, ki je pa pri njej bil vselej znamenje zadovoljnosti. —

Ada se je skázala prav takó, kakor jo je Bruno naslikal. Vrh tega pa je bila še silno bleda vsled boječnosti. Približa se gospe in se jej nekoliko nerodno pokloni. Vedela je, da jo radovedno navzoči opazujejo, in to jo je motilo.

Ali ste dobila moj brzojav? nadaljuje gospa, da jo osrči. —

Dá, milostiva gospa, odgovori na to Ada še precej krepko, ker je čutila, da se je treba ohrabriti, da bi ne napravila slabega utisa, — toda takrat še nisem za potovanje bila pripravljena in nisem utegnila prej odpotovati nego to jutro. —

Da pridemo k stvari, deje gospa Bertholdova in pretrga Adino govorjenje; videlo se je, da jej ona ne dovoli zaupno vesti se z njo. Vaše opravilo v naši hiši, kakor sem vam že pisala, bode to, da družbo delate bolnemu fantu in da čitate zvečer, ko on zaspi, časopise gospodu Bertholdu. Oskar, povem vam koj odkritosrčno, je jako siten in neprenesljiv vsled bolezi. Zato sem menila najeti mu družbenico mesto družbenika, ker ste menda ve mlade ženske bolj potrpljive od moških. Prizadevajte si torej, da se v potrpežljivosti odlikujete od svojih prednikov. To vam pa naročam, da nočem nikdar ničesar čuti o sitnobah, ki utegnejo nastati med vama. Moji živci so močno občutljivi in ne prenašajo nikakoršnih razdražb. Glejte, da z njim bolje ko mogoče izhajate; vaš trud se vam bode dostojno poplačal.

Ada, ki je ves čas, ko je gospa govorila, s povešenimi očmi in pazljivo poslušala, uprla je zdaj svoj pogled na njo, opazujoč z neko iznenadjenostjo mater, ki je tako brezčutno o svojem bolnem sinu govorila. in poreče: Prizadevati si hočem po mogočnosti, da ustrežem gospodu Oskarju in da se

vedem po vaših zapovedih. — To pa je rekla z glasom, ki je kazal voljo, da hoče tudi izpolnjevati, kar je obetala. —

Kaj se je zgodilo? oglasi se zdaj hripav glas na konci sobe. Stari Berthold se je bil vzbudil vsled živahnega govorjenja. —

Kornelija, predstavite gospodično mojemu soprogu, prosi gospa.

Kornelija vstane, približa se staremu gospodu in z umetnim glasom pravi: Gospodična Ada je tu! —

Kdo? praša starec začudjen.

Oskarjeva družbenica je prišla, ponavlja Kornelija. —

Le bliže, moja draga, le bliže! pravi gospod Berthold z dobrodušnim glasom. In ko se mu Ada približa, pomoli jej koščeno roko v pozdrav.

Ada prijetno iznenadjena vsled starčeve prijaznosti, dela je takoj svojo majhno ročico v njegovo otrpnelo.

Stari Berthold jo pomenljivo ogleduje, potem pa reče: Vašej potrpljivosti izročam svojega nesrečnega sina Oskarja. Vaše lice mi govori o blagem srci; bodite mu vi dober angelj čuvar. Kako pa vam je ime?

Ada.

Kako? — Prosim, stopite na mojo levo stran; na desno uho nič ne čujem.

Ada to stori in mu še enkrat pove svoje ime.

Starec je nekaj godrnjal. Poznalo se mu je, da ne more umeti, da bi Ada bilo kakovo ime. Kje pa so vaši roditelji? nadaljuje zdaj.

Jaz sem sirota, odgovori Ada, skoro jokaje.

Sirota! Hm! — Kako nespametni stariši, da umró in puščajo tako stvarico samo na svetu! — Glava mu je zlezla na prsi, zamežal je z očmi, začel hrliti, kar je značilo, da je starec pozabil na svojo okolico in zadremal.

Gospa Bertholdova pozvoni. Hišinji, ki se je prikazala, ukaže Ado v njeno spalnico odvesti, češ, da mora biti silno utrujena.

Ko se Ada poslovi, še dostavi: Dobro se spočijte! Jutre prevzamete takoj za rana svoje delo, in zagotavljam vas, da ni lahka naloga, ki vas čaka. —

Ko je Ada zapustila sobo, skoči Hugo po konci rekoč: Ali, mama, gospodična Ada je gotovo lačna; zakaj jej niste dali prinesti nekaj večerje? —

Dragi Hugo, odvrne mati s porogljivostjo, ti me ne boš učil obnašati se s svojimi podložniki. Sicer pa ne bodeš užival nikdar veselja gledati, kako se vede gospodična Ada pri jedi. Ona bode obedovala z Oskarjem in ne pri naši mizi. Potem se obrne proti Korneliji in pravi: Kako vam ugaja nova družbenica?

Videti je takó zastradana, bil je Kornelijin odgovor.

Meni se zdi ponižna in dobra, dostavi gospa. Sklonivši se proti njenemu ušesu še pa šepeta: Ni lepa revica. To me veseli: vsaj ne bo Hugo za njo gledal.

Hugo je pa ravno takrat in tudi tako tiho poprašal brata, ali se mu Ada dopade.

Bruno je pomajal z ramama rekoč, da se on ne zanima za ljudi, katere mati jemlje v službo.

Hugo je še nekoliko govoril o majhnej Adinej nogi in roki, o jedinem, kar je na njej mogel dobro videti pri slabih svojih očeh in neugodnej razsvitljenosti sobe.

Ko je Ada v svojej sobi odložila popotne reči, vsede na stol, da si oddahne in ši še enkrat v duhu predoči sprejem v Bertholdovej hiši. Kakor je bil utis dober, ktereга jej je v trenutku napravil stari Berthold, ravno tako slab je bil oni njegove gospe. Razna čuvstva so se v njej vzbujala. Potem pa poklekne k vznožju postelje, zakrije si z rokama obraz in vzdihne:

Takó sama, tako sama sem na svetu!

VI.

Ko so drugo jutro Ado predstavljali Oskarju, čepel je ta v vozku vzdihujoč od dolgega časa. Ada se mu približa, vzame njegove otroške ročice med svoje in pravi z občutkom: Gospod Oskar, ali mi

boste nekoliko prijazni, ki bodem le za vas živela in si prizadevala vašim željam ustrezati? —

Oskar jo je začudjen pogledal. Tako prijaznih besed ni bil vaju. Kdo ste vi, ki mi obetate biti dobra z menoj, ko me v hiši nikdo ne mara razven očeta in Bruna?

Moje ime je Ada in pozvana sem, da vam delam družbo namesto onih gospodov, ktere ste prej imeli. Ali vam je to prav? —

In vi ne boste nikdar bežali od mene, kakor se me izogiblujete mama in Kornelija? —

Nikdar, gospod Oskar! Ljubila vas bodem, kakor bi mi bili bratec, in si prizadevala, da bode tudi vi za mene enako čutili.

Ne rekajte mi gospod, prosi Oskar. Zdi se mi, kakor bi se mi hoteli posmehovati. Ali ne vidite, da nisem daljši od enega metra? Vi ste mi po godu in čutim, da bodem z vami gotovo zadovoljen. Klical vas pa bodem Ado in ne gospodično Ado. Ali to smem? — Ko mu Ada prikima, še dostavi: Dajte mi zdaj še en poljub, da bode najno prijateljstvo bolj trdno!

Ada se opotavlja in zarudi. Oskarjeva glava je bila velika in njegov obraz je vsled bolezn bil videti starejši. A gledala je na njegovo nedoraslo majhno telo, videla, kako jo on proseče gleda, da bi mu izpolnila željo, in imela je usmiljenje z njim.

Skloni se proti njemu ter ga lahno na čelo poljubi. In prijateljstvo med njima je bilo v resnici od tistega trenutka skleneno.

Ada se je potem v neverjetno kratkem času privadila svojega novega življenja. S trdno voljo, katero si je za prvi pogoj postavila kot sredstvo, da si pogladi neugodnosti, ki bi jo utegnile motiti pri izvrševanju njene težavne naloge, dosegla je pri Oskarji, kar ni nikdo pred njo mogel doseči. Z vso njej lastno potrpljivostjo in nežnostjo bavila se je z njim, izpolnjevala mu vsako željo, takó, da je Oskar v teku enega meseca postal krotek kot jagnje.

Tudi Ada je v sebi začutila neko do zdaj njej neznano zadovoljnost. Ta pa je izvirala iz ljubezni do novega poklica. Njeno lice je začelo cvesti, nje život jel se razvijati ter v kratkem dosegel ono popolnost, katero je bil prej zamudil. Strmé je gospa Bertholdova opazovala, da postaja Ada vedno krasnejša. Na njenem cvetočem lici je bliščal odsev nedolžnosti in blagosti njene duše, iz vse njene osebe je sijala miloba. Začela se je torej bati, da bi Adina prikazen ne postala nevarna odraslima sinovoma. A tolažila se je s tem, da je Ada ponižno in pametno dekle, ki bi gotovo ne dajalo nobenega pomena dvorljivim besedam, ktere bi jej sinova utegnili povedati. Prav za prav je bila v skrbih le zavaljo Huga. Vedela je, da je Bruno jako neobčutljiv proti

ženskemu spolu in preveč moški, da bi, že na pol ženin s Kornelijo, nadlegoval z brezcilnim postopanjem družbenico. Pazila je tedaj le na Huga, meneč, da mora takoj, ko izteče njegov dopust, nazaj k svojemu polku.

A Hugo je mislil čisto nasprotno od matere. On je bil vselej prvi, ki je zapazil na Adi kak novi čar. Pazljivo jo je namreč vsak večer opazoval, kader je staremu Bertholdu čitala časopise. On, ki ni v mestu nikdar živel brez ljubezenskih zapletk, menil je, da se ga je sama previdnost usmilila in mu v dolgočasno hišo poslala lepo Ado v razvedrenje njegovega duha. Rad bi jo bil začel dvoriti, a nikdar ni našel prilike temu. Ada je bila vedno pri Oskarji, ali pa z njim in slugo, ki ga je vozil na sprehodih. V svojo največo žalost je videl, da se njegov dopust koncu nagiblje, a seznanil se še ni bil z njo. Toda njegova zvijačnost mu takoj pomaga iz zadrege. Izprosi si namreč pri svojem predstojniku še eden mesec dopusta, češ da je njegova roka sicer ozdravela, ali ne čuti še prejšnje moči. Storil pa je to na skrivnem brez materinega vedenja. Menil jej je povedati še le tedaj, ko že bode imel dovoljenje v rokah. Bruno, kateremu je bil svojo skrivnost zaupal, ga je prav resno posvaril, a Huga je to svarjenje malo brigalo. Da bi užival slast kratkočasjenja z lepo gospodično, požiral je rad nekoliko ostrih besed. Trl

si je glavo, na kak način bi seznanil se z Ado. Na zadnje si izmisli Oskarja obiskati, kar pa pred nikdar ni storil. Vedel je, da Ado pri njem gotovo najde. Seveda Oskarjeva navzočnost mu ni bila ljuba. A da napravi prvo znanje, mislil si je, bi vendar veljalo.

Svojega sklepa ni pustil dozoreti. Odone si izborna opravo, pomudi se precej dolgo pred zrcalom, navihajoč si male brke ter obišče Oskarja.

Oskarja so bili ravno domú privozili z jutranjega sprehoda ter je zdaj, v svojem naslonjači čepé, pazljivo poslušal Ado, ki mu je čitala iz neke knjige.

Ko Hugo v sobo stopi, odloži Ada knjigo v vidnej zadregi in se hoče oddaljiti. Začela je namreč slutiti Hugove namene in si takoj domislila, da velja ta pohod njej, ne pa bolnemu bratu. A Hugo jo uljudno vabi ostati, med tem ko jo je Oskar skoro jokáje prosil, da bi ne odšla. Adi se je zdelo, kakor da se Oskar bojí svojega brata. Zato je ostala in vzevši neko ročno delo usedla na prejšnje mesto.

No, Oskar, začne Hugo, čestitam ti, da si takó dobrega obraza. Je-li, da je bolje imeti družbenico in to še takó ljubeznivo nego pa dolgočasnega družbenika? Pri teh besedah pogleda goreč na Ado. A ona ne vidi njegovih pogledov ter je zrla v svoje delo.

Čestitam, čestitam ti iz celega srca, nadaljuje Hugo podajaje Oskarju roko.

Kaj, ali nočeš udariti? še dostavi, ko vidi, da se Oskar ne gane. Potem pa reče porogljivo smeje se: Saj res, pozabil sem bil, da ne moreš vzdigniti roke. Glej, kakó sem pozabljiv! — In pri teh besedah se vedno smeje.

Ada je zmirom gledala na svoje delo, Oskar pa jezno v stran.

Kaj se držiš takó čémerno? povzame Hugo zopet besedo tiho se jezé, da se Ada ne smeji njegovim besedam. Saj te nisem hotel žaliti. Le vrlo v zdravji napreduj in kmalu te hočem učiti jezdariti. Ah, Oskar, to je veselje sedeti na živahnem konjičku! Hop! hop! in v desetih minutah si prejezdil več okolice, kakor te tvoj počasni sluga v dveh letih prevozi. Hotel je še nekaj dostaviti, a moti ga silno bridki Oskarjev jok. Ubogi fant! poslušal je nekaj časa potrpljivo bratove opazke, potem pa se je čutil takó zasmehovanega in ponižanega in to še v pričo Ade, da mu je presedlo. Polastila se ga je zopet nekdanja razjarjenost.

Ada se je ves čas jedva premagovala, da ne bi Hugu prepovedala, naj bolnika dalje ne draži; začuvši pa zdaj Oskarjev obupni jok, čutila je potrebnost, da svojega gojenca reši brezsrčnega nadlegovalca. Vstane, približa se Hugu za dva koraka in v francoskem, Oskarju nerazumnem jeziku s srditim obrazom in zapovedujočim glasom poreče: Gospod

lajtnant! Ako ne veste svojega časa bolje porabiti, kakor da pridete dražit bolnega brata, jaz, postavljena za varuhinjo njegovega dušnega miru, vam ukažem sobo zapustiti. Ob enem vam tudi prepovedujem, da bi se še kdaj sèm prikazali. — Rekši mu obrne hrbet in Oskarja pomirjuje.

Hugo je stal s polodprtimi usti in ubòčil svoje oči. Ni vedel, ali sanja, ali je resnica, da ga je Ada spodila. Na zadnje pak se ga smeh poloti in grohotaje zapusti sobo. —

Na dvorišči zapazi Bruna in mu že od daleč miga, naj ga počaka. Grohotaje se mu potem približa in pravi: Ah Bruno, kakšen prizor sem zdaj le preživel z našo «malo»! — Potem mu pripoveduje na tanko, kar že vemo, in končuje z besedami: Pravite, da je Ada stotnikova hči? Jaz pa ti povem, da mora ona biti hči kakšnega pástorja, ker ima izvrstno nadarjenost za pridigarja! —

Hugo, ti vse pretiravaš, posvari ga Bruno, in čelo se mu stemni. Vsled tvoje neumne šale bode Ada izgubila svoje dobro ime, tebi pa to ne bode ne v čast ne na korist. —

A kaj! jaz sem vojak, meni je vse dovoljeno, odvrne Hugo ponosno in se vzravna po konci. Ada pa se mora za kazen, ker me je tako oštela, v mene še zaljubiti. Ali ne verjameš, Bruno? popraša brata, videč ga neverjetno majati z glavo. Jaz pa ti povém,

da se bode, in to v prav kratkem času. Ali ne veš, da po nevihti solnce še prijazneje sije? —

A Bruno ga ni več poslušal, temveč šel je po svojem opravilu.

Hugo pa zažvižga buldogu, in obadva korakata potem iz dvorišča na prosto.

VII.

Bilo je isti dan, ko je bil Hugo Oskarja obiskal. Bertholdovi so ravno pri obedu sedeli, ko služkinja naznani, da želi gospodična Ada govoriti z milostivo gospo.

Zdaj ko obedujem, želim imeti mir, reče kratko gospa. Naznani to gospodični in jej naroči, naj pride čez eno uro. —

Služkinja odide, a kmalu se zopet vrne, češ da pravi gospodična, da mora z milostivo gospo takoj govoriti, ker je silno nujno. —

Naj tedaj pride, reče nevoljna gospa.

Prikaže se potem Ada, blede, z objokanimi očmi. Gospa jej ne pusti priti do besede. S strogim glasom jo takoj ogovori: Vi se najbrž hočete po-
tožiti zavoljo Oskarja. Ali vam že nisem prvi večer, ko ste prišli v službo, povedala, da nočem ničesar vedeti o vajnih razporih? —

Prosim odpuščenja, da vas nadlegujem, pristavi Ada bojzljivo. Jaz in Oskar se popolnoma dobro

razumejeva in med nama, upam, ne bode nikdar razpor nastal. Zdelo se mi je samo potrebno naznani, da se mi zdi Oskar silno hudo slab, takó da se bojim vsak trenotek za njegovo življenje. —

Ah, pojdite z vašim naznanilom! Kako nas morete s takim grozovitim naznanilom med obedom motiti? poreče razdraženo gospa in si z rokama ušesi zamašuje. Bruno vam bode kmalu zdravnika poslal. Zdaj pa nam prizanašajte s takimi novostmi! —

Gospa Bertholdova je spadala v vrsto onih ljudi, ki nimajo nobenega sočutja za tuje gorje in se zato branijo poslušati, ako se o njem govori, ker jih baje preveč gane.

Ada se pokloni in pobita zapusti sobo.

Hugo, to je tvoje delo, opazi Bruno.

Hugo se je zdel prestrašen, a nič ne odgovori.

Gospa Bertholdova se je pa dalje hudovala, rekoč: Takó sem se veselila tega koščka fazana, a zdaj ga ne morem več pojesti! — Bruno, idi potem k Oskarju in, ako se ti bo zdelo potrebno, pošlji po zdravnika!

Pol ure pozneje potrka nekdo na vrata Oskarjeve sobe. Ko pride sluga odpirat, vstopi Bruno. S tihim glasom takoj slugi ukaže, naj gre po zdravnika, a potem stopa varno do Oskarjeve postelje, pri kateri je sedela Ada.

Oskar je bil ravno vsled slabosti padel v omotico, ki je bila spanju podobna. Njegovo lice je bilo silno upalo; zdel se je umirajočemu podoben. Bruno ga nekaj časa s pomilovanjem ogleduje, potem pa hoče Ado nekaj poprašati, a ta ga tiho poprosi, naj stopi v bližnjo sobo, da bi z govorjenjem spečega ne prebudila.

Ko sta prišla iz bolnikove sobe, popraša Bruno z resnim glasom: Kaj ne, Oskarju je hudo postalo, ko ga je bil Hugo obiskal? —

Ada potrdi in zarudi.

Ali mislite, da je Oskar res v nevarnosti? nadaljuje Bruno. —

Ada, ki se je itak danes čutila na jok pripravljeno, ker je toliko strahu in žalosti prestala, se za-joče in vzdihne: Bojim se, da ga v kratkem izgubimo. —

Ne jočite, pravi Bruno nekako trdo; solz ne morem trpeti. —

Ada jok premaga in Bruna z začudjenjem pogleda. Zdelo se jej je nemogoče, da bi ga njene solze mogle srditi. A nje pogled se vjame z njegovim in ona hitro obrne proč oči. Na tihem pa je menila, da njegov obraz ne vé za ono osornost, ktera se je glasila iz njegovih besed. —

Ko jo Bruno zapusti, vsede Ada zopet k Oskarju. Bila je zdaj videti mirnejša nego preje, a zato

pa nekoliko raztresena. Nekaj časa zre ganena v spečega Oskarja, potem pa nehoté poljubi njegovo mrzlo ročico, ki je ležala na odeji. —

Bruno je od tedaj vsak dan Oskarja obiskoval, ki je zdaj nenadoma hitro okreval. Kader je Oskar spaval, tedaj ga je Bruno samó pogledal, molče Ado pozdravil in odšel. Ako je pa Oskar bedel, tedaj pa je Ada pri Brunovem prihodu vstala in kratko ga pozdravivši brata sama pustila.

Ada se je privadila Brunovih vsakdanjih obiskov. Nehoté je postajala nemirna, kader ni prišel o navadnej uri. Začela je zdaj nekoliko pozornosti na svojo toaleto obračati. Zdelo se jej je namreč, da je že dovolj časa nosila žalno obleko za umrlim očetom in devala je nekaj belega okoli vratu in pri pestéh. Za tem majhnim lišpom je kmalu sledil pisan trak in začela si je lasi bolj umetno počesavati. —

Oskar, ostroviden, kakor so vsi bolniki, zapazil je kmalu, da se v Adi vrši neka notranja sprememba. Opazoval jo je molče in postajal otožen.

Ko ga enkrat Bruno obišče, popraša ga Oskar s poudarkom: Zakaj me zdaj vsak dan obiskuješ, ko mi bolezen že odlega? Pred mojo boleznijo si pa le poredkoma k meni prihajal! —

Brunu se okó stemní in v zadregi odvrne: Ker te ljubim in želim, da bi se ničesar ne zamudilo, kar ti zamore hasniti. —

O, za tó imam Ado, ki dovolj skrbi za me. Ona bi življenje dala, da se mi zdravje povrne, pravi Oskar z občutkom in ostro pogleda brata. —

Potem pa me ne bodeš več videl, deje Bruno kratko in se hitro odpravi.

In res ni ga bilo več nazaj. — Zopet je Oskar zapazil, da se v Adinej duši nekaj vrši, in sicer nekaj neprijetnega, ker je bila Ada odslej bolj tiha in vedno raztresena. A Oskarja je zdaj zapustila prejšnja otožnost.

VIII.

Nastali so deževni dnevi. Oskar je moral zató bivati v sobi. Ada, ki ga po svojej navadi nikdar ni zapuščala, čutila je vendar potrebnost naužiti se čistega zraka. Zató se je nekaj časa po jutrih za rana ali pa po večerih mudila na hišnem vrtu.

Hugo je po onem za Oskarja tako usodepolnem dnevu zastonj prilike iskal, da bi z Ado govoril; zapazil je tedaj z veseljem njene samotne sprehode. Mislil si je: zdaj ali nikdar več ne bodem imel prilike prav iz srca z njo govoriti! Izgubil je bil namreč že davno veselje norčevati se z njo, kakor je to menil s početka. Ada s svojim resnim, dostojnim obnašanjem poleg svoje telesne popolnosti in čile mladosti, dozdevala se mu je kot nek ženski uzor. Vajen samó občevati z lahkomiselnimi in ničemurnimi

ženskami, mislil je vedno, da so vse ženske onim enake. Ko pa spozna veliko razliko med Ado in onimi, začel jo je nekako občudovati in se resno za njo zanimati. Pazil je torej vsak večer, ali pride na vrt ali ne. Jutranji čas mu ni bil po godu. V mraku, misli si, vidi se vse bolj romantično. Želja se mu kmalu izpolni. Ker je neki dan v jutro močno deževalo, izvoli si Ada večer, da si na prostem oddahne. —

Bila je sobota. Hugo je vedel, da ima Bruno o tem času opraviti z izplačevanjem delavcev. Mati in Kornelija ste se pa že v jutro odpeljali obiskat sosednjega posestnika in se povrnete še le pozno v noči. Ni se tedaj imel bati nobenega nadležnega gledalca ali poslušalca. Kmalu za Ado pride torej tudi Hugo na vrt. Ko jo dospé, pozdravi jo nekako spoštljivo in s prisiljenim mehkim glasom poreče: Takó zamišljena, gospodična Ada? —

Ada se prestraši, ko ga zagleda. Kmalu pa se ohrabri in poreče z nasmehom: Jako se motite, gospod lajtnant, mené, da sem zamišljena. Moje duševno stanje je v tem trenutku popolnoma normalno. Ali menda mislite, da bom govorila v samogovorih? —

Kako je zbadljiva, misli si Hugo, potem pa s prejšnjim glasom nadaljuje: Ali vas smem spremljati? —

Jako je vlažno od jutranje plohe; škoda bode vaših povoščenih črevljev, ki bi gotovo vsled mokrote počili, opazi Ada porogljivo. —

Oh, gospodična Ada, zakaj se vedete tako brezsrdno z menoj, ki vas cenim nad celi svet? —

Ada je ves čas, odkar se jej je bil Hugo pridružil, skoro hité nadaljevala svoj sprehod, a naenkrat se ustavi in mirno poreče: Gospod lajtnant! enkrat se mi je že posrečilo vas ustaviti v svojem postopanju proti meni. Zdaj me že drugikrat nadlegujete, a to na precej nespodoben način. Ne izpodim vas iz vašega vrta; ne imela bi pravice. Vprašam vas samó prav uljudno, kateri izmed naju naj v tem trenutku zapusti vrt, vi ali jaz? —

Hugo ni bil zdražljivega značaja, imel pa je zato ono prednost, da čem več je videl pri kateri stvari zaprek, tem bolj se je za-njo zanimal. Adine besede so ga iznenadile, a ne pobile. Ni še hotel veljati za premaganca. Mislil si je, kakor je ona drzna z menoj, takó bodem še jaz z njo. —

Nastajala je vedno bolj tema. Hugo se okoli ozré, a ker ni bilo žive duše videti, zgrabi hitro Ado za roko, drži jo krepko, da mu ne more uiti, spusti koleno v blato in ognjeno govori: Ada, nebeška Ada, ali ne vidite, da me ljubezen do vas iz pameti spravlja? Vi ste prva in boste tudi

slednja, katero ljubim! Brez vas mi ni živeti. Ako mi ne obljubite, da me hočete ljubiti, vzamem si še nocoj življenje! —

Ada se je zastonj trudila, da mu odtegne roko, ter se ozirala ves čas, ko je Hugo govoril, plašno okoli, ali nikogar ni v bližini, ki bi jo rešil drznega postopača. Zapazila je v svoje največe veselje, da ugašajo luči po fužinskih poslopjih. Vedela je, da bodo zdaj vsak trenotek privrele iz njih trume delavcev, ki se po sobotah vračajo na dom. Zadobi torej srčnost in z glasom, ki je trepetal od notranjega srda, deje: Ako me takoj ne izpustite, klicati hočem pomoči. Do zdaj sem vas samó pomilovala, od zdaj naprej vas pa bodem zaničevala. —

Hugo izpusti njeno roko in vstane. Zdaj še le je bil prepričan, da je ves njegov trud zastonj. Čutil je, da ga ne bode Ada nikdar ljubila. —

Ko se Ada čuti slobodno, zbeži in teče skoro brez sape do vrtnega vhoda. A tam naenkrat postane, kakor od strele zadeta, vsled neke prikazni, katero je v trenotku zapazila. Na stebru neke podobe, ki je kinčala vrtni vhod, slonel je Bruno s prekrižanima rokama in jo srpo pogledal. —

Vse je videl, a čuti ni mogel nič zavoljo oddaljenosti, to bila je jedina misel, ki je Ado v tem hipu navdajala. —

Kaj delate tu po noči? zagrmí debeli Brunov glas. In kakor vidim, nadaljuje z bridko porogljivostjo, imeli ste tudi družbo. —

To je bilo Adi preveč. Prej jo napade Hugo, zdaj pa Bruno. Čuti se razžaljeno. Neustrašljivo upre va-nj oči in krepko odgovori: Vi niste moj varuh, da zahtevate račun mojih dejanij. Sicer pa, dostavila je z nekim ponosom, jaz nimam nobenega vzroka sramovati se svojega sprehoda. — Rekši se obrne od Bruna in izgine v nočnej tmini. —

Kmalu potem prikoraka počasi Hugo po stezi, na pol glasno pevajoč veseli napev. Ko pa zapazi Bruna, se zgane in zakrivajoč svojo zadrego brata ogovori:

No Bruno, kaj pa ti pod tem stebrom počenjaš? Delaš prav tako žalosten obraz, kakor da bi dvoril kameno Venero nad saboj. —

Ali smem prašati, kaj si pa ti prijetnega užival na vrtu, da si takó židane volje? odvrne pomenljivo Bruno. —

Ha, ha! smeji se Hugo, ali se ne smem veseliti krasnega večera in sanjariti mladostnih sanj? —

Krasnega večera? nasmeji se Bruno zaničljivo, ko je nebo z oblaki pokrito! Sanjariti mladostne sanje, med tem ko z nogo blato gaziš! —

Ah Bruno, kakó si postal siten in nestrpljiv! Pojdiva! greva izpraznit kozarček piva; saj bode

večerja danes pozno, ker se mama še le ob desetih povrne. —

Siten, nestrpljiv! ponavlja Bruno. Ker si ti vsled svoje lahkomiselnosti vedno pri dobri volji, dozdevajo se ti ljudje, ki nimajo tvojega humorja, kar neprebavljivi. Sicer pa je bil danes tvoj zadnji srečni večer! —

Kakó to? vpraša Hugo začudjen in začne slutiti, da ga je morebiti brat opazoval, ko je bil z Ado na vrtu.

Jutre bodeš odpotoval, dostavi z neko gotovostjo Bruno in gleda takó temno in razburjeno, da se ga Hugo skoro ustraši. Želim ti srečen pot! —

In šel je zapustivši Huga, da si ta sam reši dano mu uganko.

IX.

Ko se je gospa Bertholdova s Kornelijo nazaj pripeljala od svojega obiska, rekla je, da ne bode večerjala, ker je trudna in si želi čem preje v posteljo priti.

Tudi Bruno se ni prikazal pri večerji, češ da ga glava boli. Hugo je tedaj sam z očetom večerjal. Trdil je, da ima nocoj neznanski tek, ter je s slastjo snedel še Brunov in materin del. —

Ravno je gospa Bertholdova hišinji pozvonila, da jej naj pride slačiti pomagat, ko se Bruno v

njenej sobi prikaže. Dolgo sta se potem pogovarjala. Konec njunega pogovora pa je bil, da je Bruno mirnejši zapustil sobo, nego je bil prišel; mati pa je potem hudo razjarjena hodila po sobi gor in dol in ni mogla celo noč očesa zatisniti.

Drugo jutro za rana pa pošlje mati po Huga. Imela je z njim pol ure dolg razgovor. Okoli jednajste ure pa je naložil sluga na majhen vozek Hugov kovčeg in druge njegove potne reči, potem pa jih odpeljal proti kolodvoru. Kmalu za njim pride Hugo na potovanje oblečen. —

Ko je mati po Brunu zvedela Hugovo postopanje, začela je premišljevat, ktereга njiju naj pošlje od hiše: Huga ali Ado. Ada se jej je zdela prepotrebna, in takó se je odločila za Huga.

Hugo je mirno poslušal svarljivo besedovanje svoje matere, in ko mu ona na zadnje pové, da mora takoj nazaj v mesto, bil je na tihem jako zadovoljen. Mislil si je, kaj se bom zdaj doma dolgočasil, ko sem se prepričal, da ni mogoče z Ado priti do prijateljstva? Sprejel je materino ponudbo in to tem rajši, ker mu je napolnila listnico. Čutil ni nobenega hrepenenja več po Adi. Njegovo hitro in živahno nagnenje do nje, ki se pa ni bilo dotaknilo njegovega srca, ker je izviralo le iz njegove dvaindvajsetletne ognjene domišljije, izkadilo se je kakor po nekej čarobnej moči črez noč. Miren se je ločil

od očetovega doma, a v njem zapustil sum in nemir. Mati in Bruno sta bila namreč trdnega mnenja, da mu je Ada udana. —

Isti dan, ko je Hugo odpotoval, popraševali so čudeč se fužinski uradniki, kaj se je neki pripetilo njihovemu predstojniku Brunu, da ga ni bilo še danes videti v pisarni, da-si je bilo že skoro poldne. Zvedeli so namreč, da Bruno ni izostal vsled kakega obolenja, temveč, da je že takoj za rana odjezdil, a nikdo ni vedel kam. Kaj enakega se še ni bilo dogodilo v onem poldrugem letu, odkar je Bruno vodil fužine. V jutro je on vselej bil prvi, ki je delal v pisarni. Ko so uradniki še le prihajali, bil je že pregledal vse račune, pošilatve, naročila, ki so se morala v teku dneva izvrševati. Potem še le, ko je že vsakemu izročil svoje delo in obhodil tovarne, privoščil si je nekoliko svobodnih ur v svojo zabavo. Zvečer pa je bil zopet zadnji, ki je fužine zapuščal. —

Ko pa okoli pol dveh Bruno prijezdi nazaj, bilo je videti, da je njegov konj jako upehan. Mati, ki je sicer vedno zahtevala, da se sinova v dovršenej obleki pri mizi prikažeta, danes Brunu ni po njegovem prihodu niti toliko časa pripustila, da bi pogladil vranca, kar je vselej storil, ko je stopal raz njega, tem manj še pa, da bi se mogel preobleči. Ko ga je z okna videla prihajati, hitela mu je nasproti in ga z bliščečim obrazom pozdravljala z

besedami: Odkrižala sem se ga prav srečno. Ob tej uri se že vozi sredi pota v mesto. —

Da-si je gospa Bertholdova dvoočnik nosila, vendar še zapazila ni, da je Bruno ves blaten, da je imel celó na licih dva vidna blatna madeža in enega manjšega na nosu. —

Le pojdi hitro v obednico, mu je prigovarjala; hočem ti na tanko povedati, kakó se je izvršilo. In izgovorivši vlekla ga je skoro za seboj. —

Ko je Bruno čul, da je Hugo odpotoval, vzdihnil je lahno. Zdelo se je, kakor da mu pade neka tega od srca. A njegov obraz je vendar ostal mračen in okó je ovajalo velik notranji nemir. —

Oni večer sedita Bruno in Kornelija skupaj pri mizi, ki je še od večerje bila pokrita, med tem ko je Ada staremu Bertholdu čitala časopise.

Ali, ljubka, rekel je gospod Berthold svojeji čitalki in se nekoliko privzdignil iz naslonjača, da bi jej pogledal v oči: Vi ste nocoj jako raztresena in poleg tega čitate takó med zobmi, da ne umem polovico tega, kar berete. Ali ste pozabila naš red? Najprej hočem zvedeti najnovejša zdravilska naznanila, potem pridejo borsni kursi, za temi domače novosti in še le napósled dolgočasna politika. —

Ada zarudi vsled starčevega svarjenja. Njeno oko se za trenotek ustavi na združenih par onstran

sobe, potem lahko pokašlja, da si glas očisti in bere po starčevej želji. —

Kornelija sedi na konci zofe in igra z nekimi kroglicami, ki visé z njene zapestnice.

Bruno sedi na stolu poleg nje in se leno z eno roko naslanja na zofin rob poleg Kornelije, v drugej pa drži smodko, iz ktere prav počasi puha dim. Obadva molčita. —

Kdo pa bode čital gospodu Bertholdu, ko ne bode več gospodične Ade tu? začne Kornelija, da bi nekaj povedala. —

Bruno se zgane. Kam pa pojde gospodična Ada? popraša čudeč se. —

Jaz menim, da tedaj, kader Oskar umré. Zdravniki pravijo, da so njegovi dnevi že štetí, popravi Kornelija, kar ni prej jasno povedala. —

Na tó je bil dolg, pomirljiv »a, tedaj«! — Brunov odgovor.

Zopet molčita. Kornelija opazuje strop in šteje namalane obročke in cvetice po njem. Bruno nategne svoje dolge noge, dalje puši in pogleduje zdaj očeta, zdaj Ado. —

Kakó je bleda! si misli. Trpi, ker je Hugo odšel! Kako ga je morala ljubiti! — Noge zopet k sebi potegne, vrže proč smodko, ktere je še bilo pol, pogladi si z roko čelo in šepetá poluglasno: Le trpi, koketka! —

Kaj pravite? vzdrami se Kornelija, nisem dobro razumela. —

Nič, odgovori Bruno kratko.

Kakó sve se včeraj mama in jaz dobro imeli, Bruno. Škoda, da niste vi vsaj popoldne prišli za nama. Bila nas je velika družba! —

Res škoda, ponavlja Bruno nehoté.

Zopet nastane tihota. Čul se je samo ljubeznivi glas Ade, ki je zdaj zopet marljivo in v zadovoljnost gospoda Bertholda prav umljivo čitala. A Bruno je vendar zapazil, da nje glas nocoj ne doni tako krepko, kakor druge večere, temveč, da večkrat trepeče. Silno ga je to jezilo. Da ne bi mislil na njo, ozre se na Kornelijo, ki si je ravno snela prstan s srednjega prsta in ga poizkusila po vrsti na druge prste natikati. —

Bože, kakó je dolgočasna! misli si Bruno. V njenem društvu naj bi jaz živel skozi trideset, štirideset, menda še več let? — Naša rodbina pomni samo visoko starost. Praded je štel devetdeset let, ko je umrl, ded pa celó petindevetdeset. Oče že ima sedaj petinsedemdeset let in najbrž je tudi meni namenjeno dolgo življenje. — Naj! Prestal je oče z materjo, ki ni nič boljša od Kornelije, bom še jaz s Kornelijo. Kupoval jej bodem lepih oblačil, puščal jej svobodo in potem bodem imel mir od nje. Živel

pač bodem, kakor sem živel do zdaj. Takó mislé je zaporedoma zehal. —

Kaj ste zaspani? poprašuje Kornelija. —

Utrujen sem, pravi Bruno. —

Danes ste takó bledi in pobiti, nadaljuje Kornelija in ga pomenljivo opazuje. —

Prehitro sem jezdaril, dostavi Bruno v zadregi, a potem vstane in se poslovi. —

Kornelija gleda začudjena za njim. Potem pa se obrne proti Adi in jo strogo opazuje. Njeno lice je postajalo pri tem nekoliko bledejšé in usta so se sumljivo držala. Vstane tudi ona in tiho zapusti sobo. —

Gospa Bertholdova je šla takoj po dokončanej večerji v svojo sobo, ker je čutila potrebnost, da pušča včasih Bruna in Kornelijo sama. Za izgovor si je pa izmislila, da čita ravno zanimiv roman, kterega še hoče nocoj dokončati.

Bila je zdaj ravno zamišljena v lepoto nekega klobučka, kterega podobo je prinesel zadnji «Bazar», ko se v njenej sobi prikaže Kornelija. —

Kornelija, vi ste? pravi gospa začudjena, ko jo zagleda, in odloži list. Ali sta si imela z Brunom tako malo povedati, da ste ga že zapustili? —

On je mene zapustil, ne jaz njega, pravi Kornelija z jokajočim glasom. —

Za Boga, Kornelija, kaj se vam je pripetilo, da ste takó prestrašena videti? Saj vas vendar ni Bruno razžalil? —

Kornelija si zakrije z rokama obraz in nič ne odgovori. —

Vi me strašite, draga. Usmilite se mojih občutljivih živcev! Povejte vendar, kaj se je pripetilo? —

Kornelija si še vedno skriva lice z rokama. Život pa njej trepeče, ko poreče v posameznih stavkih: Bruno — ljubi —

Vas, to vem, pristavi hitro gospa.

Ado! končuje Kornelija in glasno zaplače. —

Gospa Bertholdova, ki je bila vstala pri Kornelijinem vstopu, zvrne se zdaj kakor onemogla na svoj sedež. Ali ste iz pameti? zaklikne, in z njenega obraza izgine za trenotek vsa barva. Bruno takó resen, takó ponosen, takó pameten fant, da bi se zatelebil v beračico, ki živi le zató v hiši, da služi! Kje, kedaj, kakó ste to zvedeli? —

Nikdo mi ni o tem nikdar besedice pravil, reče Kornelija pomirjena. Zdaj ko je bila sum, ki se jej je bil takó nenadoma vzbudil, zaupala Brunovej materi, in ko jej je ta naštela vzroke, ki so pričali za nemogočnost takega suma, zdelo se je tudi njej neverjetno, da bi se Bruno poniževal do hišne družbenice in jej daroval srce. Smejé briše si solze in pové gospe, kakó je bil danes Bruno tih,

bled in zamišljen, in da si je potem sama takó tolmačila njegovo vedenje.

Gospa, ki se je bila tudi pomirila po zadnjih Kornelijinih besedah, odkrije jej zdaj Hugovo nagnenje do Ade, ki je tudi vzrok, da je moral Hugo nemudoma odpotovati. Vidite, draga, končuje tolažéč jo, od tod Brunova slaba volja! Obeta jej tudi takoj jutre govoriti z Brunom in ga siliti, da se z njo zaroči. —

Hvaležnost je sijala iz Kornelijinih očij, ko jej gospa to obeta. V njeno srce se povrne prejšnji dobrodejni mir. In kakor človek, ki še le tedaj vé ceniti kako stvar, ko mu preti nevarnost izgubiti jo ali jo je pa celó že izgubil, takó se je zdaj Kornelijino srce začelo živahneje gibati v čuvstvovanji za Bruna.

X.

Drugi dan proti poludne sedi Bruno na priprostej kamenej klopi pod veliko košato lipo, ki je kinčala prosto na dvorišče pred Bertholdovo hišo. Nad njegovo glavo skrivnostno šumi listje lepega drevesa, s katerim se igra rahli vetriček, ki prihaja s severne strani ter preganja soparico pasjih dnij.

Bruno si sname klobuk z glave, obriše si z ruto znojne kapljice, ki se mu svetijo na čelu in vzame iz žepa svoje suknje kopo časopisov.

Ko si je nekoliko počil, izbere si izmed časopisov onega, ki ga najbolj zanima in se va-nj začita.

Zdaj prikoraka proti njemu gospa Bertholdova držeč na desnej roki mali jerbašček z ročnimi deli, v drugi pa velik plêd.

Dobro jutro, Bruno, ali ti smem delati družbo? —

Bruno jo iznenadjen pogleda. Mati ni nikdar hrepenela po njegovem društvu; od kod naenkrat ta sprememba, misli si zdaj on. Drago mi bode, odgovori Bruno in se nekoliko umakne, da napravi prostora materi. A poznalo se mu je, da ga nič preveč ne veseli ta nenadejani obisk. —

Gospa pogrne mehki plêd na klop, da bi ne sedela na trdem, vzame neko majhno delo iz jerbaščka in vsede poleg sina.

Ni napačno pod tem drevesom, začne zdaj mati govoriti; senca, hlad in mir denejo prijetno človeku v takej vročini. Veš, Bruno, nadaljuje ona in si izbriše med tem s tanko belo ruto dvoočnike ter si jih natakne na nos, — Oskar hujša dan za dnevom. Ravno sem govorila z zdravnikom. ¹⁰

Ubogi fant, pravi pomilovalno Bruno; jetika ga je zadnji čas hudo zdelala. Nisem mislil, da je nesreča že tako blizu. Vzame zopet časopis in gelda va-nj. —

Gospe ne gre delo nič prav izpod rok. Vidi se jej, da jej nekaj srce teži, kar bi rada povedala, pa ne ve, kako bi začela. —

Črez nekaj časa povzame zopet besedo: Ljubi Bruno, rada bi te nekaj prosila. Saj veš, tako dolgo že odlagaš; skrajni čas je že. —

Bruno, ki je vedno v časopis gledal, pretrga jej zdaj besedo in hitro pravi: Dá, mama, jutre ali pojutranjem vam izpolnim željo. —

Ali res, Bruno? Ah, ti si jedini izmed mojih sinov, ki mi dela veselje. Le podvizaj se, Bruno, prosim te. Vedno ti bodem hvaležna. —

Dá, mama, najpozneje do pojutranjega dne dobite gotovo ono svoto, katero potrebujete, da si oni lišp naročite. Danes in jutre imam —

Oh moj Bog! vzklikne nevoljno mati; ti me ne umeješ. Saj ni denar, kar želim od tebe.

Ne? pravi Bruno iznenadjen in postaja nemiren. —

Gotovo ne, Bruno. Jaz menim, da je zadnji čas, da prosiš gospoda N. za roko njegove hčere, ljube Kornelije, hitro poreče mati, ker se je prepričala, da je ravni pot najboljši pot. —

Bruno nič ne odgovori; zre še vedno v list, a ne razločuje v njem nobene črke več. V glavi se mu je zvrtilo, srce mu je bilo hitreje in zdelo se mu je, kakor da ga nekaj v prsih davi. —

Ali nič ne odgovoriš, Bruno? pravi mati v skrbah, ko zapazi njegov nemir. —

Bruno odloži list, pogleda materi v oči in reče: Dá, mama, snubiti hočem Kornelijo. Takoj jutre, danes, v trenutji, ako želite. —

Ali, Bruno, kako si raztresen! Kaj si pozabil, da je Kornelijin oče na potovanji in da se vrne še le čez teden dni? —

Bruno se veselo zgane, ko čuje materino opazko.

Mati to zapazivši ni bila zadovoljna. Zató še dalje v njega sili: Ali mi obetaš, Bruno, da še isti dan, ko se povrne Kornelijin oče, izpolniš, kar si mi zdaj obetal? —

Ali tako malo zaupate v moje besede? odvrne Bruno nevoljno. —

Mati je čutila, da ga ne sme dalje mučiti, ako noče potratiti, kar je s tolikim trudem čez toliko let jedva danes pridobila. Pobere torej svoje reči in ga zapusti.

Ko pa je Bruno zopet bil sam, nasloni glavo na lipino deblo in zré nepremakljivo v zrak.

XI.

Oskarjevo življenje se je vedno bolj nagibalo koncu. Vsi domači so to vedeli, najbolj pa je to vedela Ada, ki ga je videla hirati. Imela je tudi ona trpeč obraz vsled telesnih utrujenostij, kakor je sama Oskarjevemu zdravniku trdila, ki jo je poprašal, ali se menda dobro ne čuti.

Sama pa si je s strahom priznavala, da je le njeno srce bolno, in da njene bolezni ne ozdravi vsa zdravniška umetnost celega sveta. —

Kornelijin oče se ni še povrnil s potovanja. Kornelija mu je že bila naznanila, da bode dan njegovega prihoda tudi dan njene zaroke z Brunom, in mu že znovič pisala, da se naj vendar podviza priti nazaj. Oče jej je odgovoril, da še naj potrpi nekoliko dnij, dokler poravna svoje opravke, potem pa, da se hoče tem veseleje radovati. —

Med tem ste bili gospa Bertholdova in Kornelija povabljeni na neki izlet z gospodo sosednjega gradiča. —

Bruno, ti moraš tudi z nama, zahtevala je mati.

Ah da, pridite, prosi Kornelija.

Ali se vam ne zdi nespodobno, mama, da bi vsi šli od doma, ko je Oskar umirajoč? opazuje Bruno.

Oskar je umirajoč že štirinajst dnij, pa še vendar živi, meni mati. Kdo si bode zavoljo njega odrekal takó zanimivo zabavo? —

Ako ne bode isti dan Oskarju huje, spremljam vaju gotovo, obeta Bruno. —

A ravno isto jutro, ko so hoteli vsi trije odriniti, pokazala so se pri Oskarji znamenja bližnje smrti. Stari Berthold zahteva, da bi zaradi tega nikdo ne zapuščal doma. A njegova soproga ugovarja, češ da ni Oskarju gotovo še tako hudo, kakor vsi

trdijo. Naj pa Bruno doma ostane, pravi ona na zadnje, da bode nekdo pri roki, ako bi sila prišla. On mi tudi lahko brzojavi, ko bi se res pri Oskarji na zlo obrnilo. In tako kakor vselej morala se je tudi zdaj njena volja izpolniti. In odpeljala se je s Kornelijo, ki je s težkim srcem prenašala, da Bruno ostane doma. —

Bilo je popoldne okoli četrte ure. V Oskarjevej sobi delajo somrak zelene preproge, ki so spuščene čez okna. Oskar leži navidezno miren, samo sapa mu vedno bolj zastaja. Zdaj odpre oči, in s slabim glasom pokliče Ado.

Ada, ki je s slugo molčé sedela pri njegovem vzglavji in na vsako njegovo gibanje prežala, skloni se proti njemu prašujoč, kaj je njegova želja.

Privzdignite mi nekoliko glavo; ne morem sopsti, prosi Oskar. —

Ada mu s pomočjo služabnika izpolni željo. Ležal je zdaj više.

Tako sem zaspan in ne morem zaspati, potožuje se Oskar in hoče kašljati, a iz njega pride le votel glas. —

Ada se prestraši in mu namoči posušene ustnice z neko za to pripravljeno tekočino in mu izbriše solze, ki so se prikazale v očeh. Pri tem zapazi, da imajo one nek čudni odsev. Gre k mizici, napiše na košček papirja: «Idite po duhovnika in

zdravnika! ter izroči listek slugi z besedami: Storite, kar sem vam napisala.

Sluga čita in takoj zapusti sobo. Ko gre čez dvorišče, sreča Bruna. Hitro mu odda Adin list ter gre dalje svoj pot. Bruno čita list in se zamisli. Kmalu pa se predrami in se napoti v brzojavno uradnico. Tam odpošlje materi naznanilo in jo pozove nazaj; a potem se nemirno sprehaja po vrtu.

Sluga ni našel domačega duhovnika doma, ker je ravno prej odšel drugega bolnika obhajati; zve, da ga do noči ne bode nazaj. Po Brunovem ukazu se potem odpelje v bližnjo faro po tamošnjega duhovnega pastirja.

Pride večer. Ne matere ne sluge še ni bilo nazaj. Bruno se po dolgem opotavljanji slednjič odloči, da gre k Oskarju pogledat.

Vrata Oskarjeve sobe so na pol odprta, kakor jih je odhajajoči sluga v naglici pustil. Bruno se ustavi med vrata in gleda prizor, ki se pri postelji vrši.

Oskar sloni z glavo na Adinej rami, Ada pa mu z namočeno gobo hladi čelo.

Ada, jaz kmalu umrem, šepetá Oskar; ali boste kdaj moj grob obiskala? —

Ada premaguje solze in reče: Tiho, Oskar, tiho; zdravnik ne dovoli, da govorite. —

Ada, vi žalujete; ali meni veljajo vaše solze? nadaljuje Oskar, potem pa upehan omolkne. —

Ada, pravi zopet čez nekaj časa, pozdravite očeta in Bruna in povejte slednjemu, da jako obžalujem, da sem ga nekdanj nehoté razžalil. —

Adina roka, ki je močila Oskarjevo čelo, začela se je vidno tresti. —

Ali me boste kaj pogrešala, Ada, ko me ne bode več? Ali ste me res tako ljubila, kakor ste mi obetala, ko ste me prvokrat zagledala?

Da, Oskar, ljubila sem vas in vas še ljubim, zagotavlja Ada ganena. Toda tiho zdaj, da se kašelj ne povrne. —

Bruna pa vendar bolj ljubite od mene; kaj ne, Ada? dostavi Oskar in se zopet zviže, ker ga je kašelj napadel. —

Ada ga prestrašena drži, gladé mu lice, čelo, da mu s tem vsaj nekoliko polajša hude težave. Naenkrat ga z vzklikom izpusti. Oskar je bil mrtev!

Ada poklekne k njegovej postelji in joče ter moli za pokojnega prijatelja. —

Naenkrat pa začuje osoren glas, ki jej veli: Vstanite; tu ni več vašega mesta!

Ada, ki je predobro poznala ta glas, vstane, pogleda še enkrat blede Oskarjevo lice in hoče zapustiti sobo, ne da bi se ozrla na osebo, ki je to ukazala. A nekdo jo prime za obleko, med tem ko prejšnji glas še bolj osorno ponavlja:

Ne, počakajte še jeden trenotek! Povejte, ali je Oskar govoril zadnje besede v blodnji ali v zavesti? —

Ada povzdigne oči in vidi pred saboj Bruna z burnim obrazom, vzdignenimi prsi, z očmi obrnenimi v tla. —

Recite brž, sili nestrljivo Bruno in se vede, kakor človek, ki je um izgubil. Ali je resnica, ali ne, kar je Oskar govoril, predno je dušo izdihnil? —

Ada je čutila, da mu mora nekaj odgovoriti. A sramežljivost, da bi mu odkrila resnico, in bol, da bi mu jo zakrivala, bojevali ste se z vso silo v njenej duši. Nazadnje se določi nekaj povedati, toda beseda jej na ustnih onemí. —

Vi molčite? pravi Bruno žalosten. Se vé da! jako umljivo, dostavi vedno bolj tiho; vi ljubite samó Huga. —

Nikakor ne! odgovori razžaljeno Ada.

A nekdam ste ga vendar ljubila? pristavi Bruno in oko se mu polno upa zasveti.

Nikdar ne! zagotavlja Ada z zaničevanjem.

Na Brunovem obrazu so se igrala znamenja njegove razburjenosti: bol, dvom, ljubosumnost, up in strah, vsi ti občutki so se menjavali zaporedoma v njem. —

Gospodična Ada, poreče zdaj bolj miren, a njegov glas je še vedno neprijazen; ali morete vpricho pokojnika, kteremu ste bili tako udani, po-

noviti, kar ste mi nekdam zagotovili: da se namreč nimate sramovati svojih dejanij? —

Ada dene roko na srce, povzdigne oči najprej proti Oskarju, potem pa kvišku ter z glasom, ki je še bolj pričal o njenej nedolžnosti, nego njene besede, slovesno izreče: Dá, smem ponavljati! —

V tem hipu se začujejo brzi koraki prihajajočih oseb. Prikaže se pri vratih gospa Bertholdova, ki s temnim očesom meri Bruna in Ado; takoj za njo pa pridejo duhovnik, zdravnik in sluga.

XII.

Takoj, v trenutku mora iz hiše! zagotavlja drugi dan gospa Bertholdova Korneliji, ki je poleg nje na oknu slonela. Niti do Oskarjevega pogreba ne sme tu ostati. Dala sem jo poklicati; vsak hip bode tukaj. —

Ste že pospravili svoje reči? poprašuje gospa nekaj trenutkov pozneje Ado, ki je bila že za potovanje oblečena. —

Dá, milostiva gospa, odgovori ponižno Ada in premaguje solze. —

Zdaj pride Bruno v sobo.

Dobro, da si prišel, mu reče mati. Gospodična Ada bode še danes odpotovala. Izplačaj jej in dodaj še nekoliko za trud, katerega je zadnje dni imela. —

Mama, odgovori Bruno mirno, toliko bode vendar dovolili, da gospodična Ada spremlje k

zadnjemu počitku svojega gojenca, kteremu se je toliko požrtvovala. —

Ada ga hvaležno pogleda.

Gospa, ki je videla Adin pogled in ga napčno tolmačila, odvrne srdito: Njo naj še obdržim, ki mi je nesrečo prinesla v hišo? Zapeljala je Huga, Oskar se je bil v njo ves zamaknil; naj zdaj še mirno čakam, da mi napósled še tebe zmoti? —

Mama, ne jedne besede več! zagrmí Bruno, in oči mu jeze zablisnejo; jaz ne dovolim, da bi kdo žalil mojo nevesto! —

Njegovo nevesto! vzkliknete kakor iz jednega grla mati in Kornelija.

Kornelija, idite po mojo stekleničico dišeče vode; meni hudo postaja, vzdihuje Brunova mati, skloni glavo in zapre oči.

A Kornelija ni več čula njenih besed. Bleda je kot stena, lepa glava pade jej na prsa, in bila bi še ona omahnila s stola, ko bi jej ne bila prihitela Ada na pomoč.

Prestrašena jo zdaj drži Ada objeto. Kornelija se polagoma zavé in ozira se začudjena okoli; ko pa zagleda Ado, spomni se vzroka svoje slabosti in jo pahne od sebe. Potem si pokrije z rokama oči in govori med solzami: Kaj sem vam storila, Ada, da ste porušila mojo srečo? Bruno je bil jedini na svetu,

ki je znal oživljati moje srcé; a zdaj sem ga za vselej izgubila in to skoz vas!

Bruno, ki je ves čas stal nekoliko oddaljen, imel je usmiljenje s Kornelijinim tugovanjem. Približa se jej in poreče prijazno: Ljuba Kornelija, vi se jako motite, ako menite, da ste mene bolj ljubila, kakor bi brata ljubila, ko bi ga imela. Tudi moje čuvstvovanje za vas je bilo samo bratovsko in tako ni dovolj stalno, da bi se na-nje zidala zakonska sreča. —

Kornelija nič ne odgovori. Vstane in drže se komaj po konci odide.

Tudi gospe Bertholdove ni bilo več videti. Ko je bila namreč poklicala Kornelijo na pomoč in je videla, da ona sama najbolj pomoči potrebuje, vstavši natihoma zapusti sobo. —

Ada in Bruno bila sta zdaj sama. Adi je močno bilo srce. Čutila je, da jo opazuje Brunov ognjeni pogled; zato si ni upala pogledati ga ali pa ga ogovoriti. —

Gospodična Ada, začne Bruno in govori počasi, takó da je njegov glas motil tihoto, ki je vladala krog njiju, kakor moti odmev oddaljenih zvonov tihto po samotnej dolini. Jaz sem se prenaaglil in se v sili materi zlagal. Rekel sem, da ste moja nevesta; po vsej hiši se sedaj gotovo o tem govori;

samo jaz še ničesar gotovega ne vem. Ali vas smem kot tako smatrati, Ada?

Kakor rosne kapljice oživijo cvetlico od solnca požgano, tako so Brunove besede oživile Adino onemoglo srcé. In vendar je iz njenega obraza gledala močna otožnost, ko jej je Bruno stavil ono vprašanje. Občutki bližnjega slovesa, ki so jo dozdej težili, niso se mogli tako hitro umakniti onim večnega združenja, ki so jo naenkrat navdajali. Bila je prevelika in prehitra sprememba za njeno občutljivo srce. Oči so se jej napolnile s solzami, ko žalostno odgovori: Svojo srečo naj si kujem iz Kornelijine nesreče? Ali bi to ne bilo brezsrčno? — Osrečite rajši Kornelijo, jaz — jaz sem srečna dovolj, vedé, da me vi — ljubite.

Zadnjo besedo je izgovorila komaj slišno in s proč obrnenim obrazom. A Brunu se je vendar zdela takó glasna, da mu je še dolgo potem šumela po ušesih.

Ada, rekel je mehko, vi mislite na Kornelijino srečo. Ali vam je moja takó malo mar? Kornelija se bode kmalu utolažila; njena narav ni nagnena k otožnosti. A kaj bi jaz počel brez vas, ki vas ljubim od onega časa, ko ste prvič stopila v našo hišo? Oh! in koliko sem od onega usodepolnega večera zavoljo vas že pretrpel! — Omolkne in si potegne z roko po čelu, kakor da si hoče zbrisati neljube

spomine. — Ada! nadaljeval je in besede mu zdaj vró iz ust; ni večega in hujšega trpljenja, nego usiljevati svoje srcé, da sovraži jedino stvar, katero črez vse ljubi. Spoznal sem vas in boril se siloma s čuvstvi, ki mi jih je dan za dnevom vzbujala vaša mila in pohlevna podoba. Na zadnje sem hotel vas še sovražiti, imajoč vas za lahkomiselnó stvar. Ada, povrnite mi obilne muke, ki ste mi jih nehoté delali. — Približa se jej, podá jej roko in milo prosi: Bodite moja, Ada! —

Ada zarudi in obledi zaporedoma. Potem pa se nasmehlja med solzami in z žarečim srečnim obrazom dene svojo roko v njegovo, katero Bruno dolgo in krepko drži med svojima. —

XIII.

Poleg majhne Oskarjeve krste v rakvi Bertholdove rodbine dejali so v teku jednega leta tudi veliko krsto. Bila je starega Bertholda.

Nekoliko mesecev po Oskarjevej smrti zadel ga je drugikrat mrtvud, ki je storil konec njegovemu marljivemu in poštenemu življenju. Umrl je v naročji svoje nove snahe Ade, blagoslavljaó jo. —

Ado so videli prav pogostoma klečati na grobu v življenji jej takó dragih dveh prijateljev. V poznejših letih so poleg nje poklekali tudi trije ljubez-

nivi otročiči, ki so po materinem nasvetu sklepali nedolžne ročice k molitvi, med tem ko so se poželjivo ozirali po pisanih cvetlicah nagrobnih. —

Gospa Bertholdova se delj časa ni mogla privaditi svoje snahe. Naposled se je začela starati, svet pa njo prezirati, in zdaj je iskala tolažbe in miru samo v sredini tihega, blaženega rodbinskega življenja. Postala je krotka, ljubila je svoje vnuke in bila dobra tašča, kar je Ada vsakemu trdila. —

Kornelija je postala, ko je videla uničene svoje dekliške sanje, druga ženska. Bila je zdaj vedno resna, zamišljena, a prijazna in ljubezniva. Odtegnila se je posvetnemu šumu, ljubila prirodo in gojila sočutje do človeštva. Ostala pa je zvesta svojemu mladostnemu uzoru in brez vsakoršne bolesi odpravljala vse snubače. —

Hugo je izgubil, potem ko mu je takó nesrečno izpodletelo z Ado, veselje norčevati se z ženstvom. Živel je potem bolj pametno in se kmalu resno zaljubil v hčer svojega stotnika. Bila je to majhna osebnica, živahna, izgovorna in polna muhastih šal.

Ko je Hugo zvedel o bratovej poroki z Ado, dobi pogum in snubi tudi on svojo izvoljenko. Obadva mlada, obadva lepa, prava dvojčka po duhu živela sta v prav zadovoljnem zakonu. —

A najzadovoljnejši izmed vseh je bil Bruno. Ko se v trenutkih prijetnega mejusobnega zaupanja s svojo soprogo čuti srečnega, reče večkrat svojeji Adi: Ti si bila blagodejna zvezdica, ki je zasijala našej hiši! Ti si sladila nesrečnemu Oskarju zadnje mesece žalostnega njegovega življenja. Ti si olajševala starost našemu očetu. Brez tebe bi mama gotovo še zdaj blodila po izvenrodbinskih krogih, in ti si tudi Huga moralno poboljšala, dostavi vselej bolj s tihim glasom in lahko zarudí. —

* * *

Ko je gospa Barbara dobila naznanilo o Adineji poroki, jokala se je od veselja in žalosti ob enem, od veselja, da je njena Ada tako preskrbljena za celo svoje življenje, od žalosti, ker Ada ne more več postati Feliksova.

Dolgo si ni upala sinu tega povedati. Na zadnje se pa otovori s celo kopo tolažnih besed in mu odkrije važno to novico.

A kakó se začudi, ko Feliks radosten vzklikne: O mati, jaz sem takó srečen s svojo županovo Leno, da vas prosim dovoljenja, naj jo snubim.

Županova Lena! ponavlja mati in pomišlja. Kmalu pa se jej obraz zasveti ter reče zadovoljna: Poznam deklé; pridno je in tudi ni napačno. Ako je tebi prav, meni tudi. —

Feliks objame ves vzhitjen svojo mater in potem teče k županovim z novostjo, da je mati v snubitev dovolila.

Gospa Barbara pa gleda za njim in reče: Da je zraven Ade le tudi moj Feliks srečen!

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000421885

